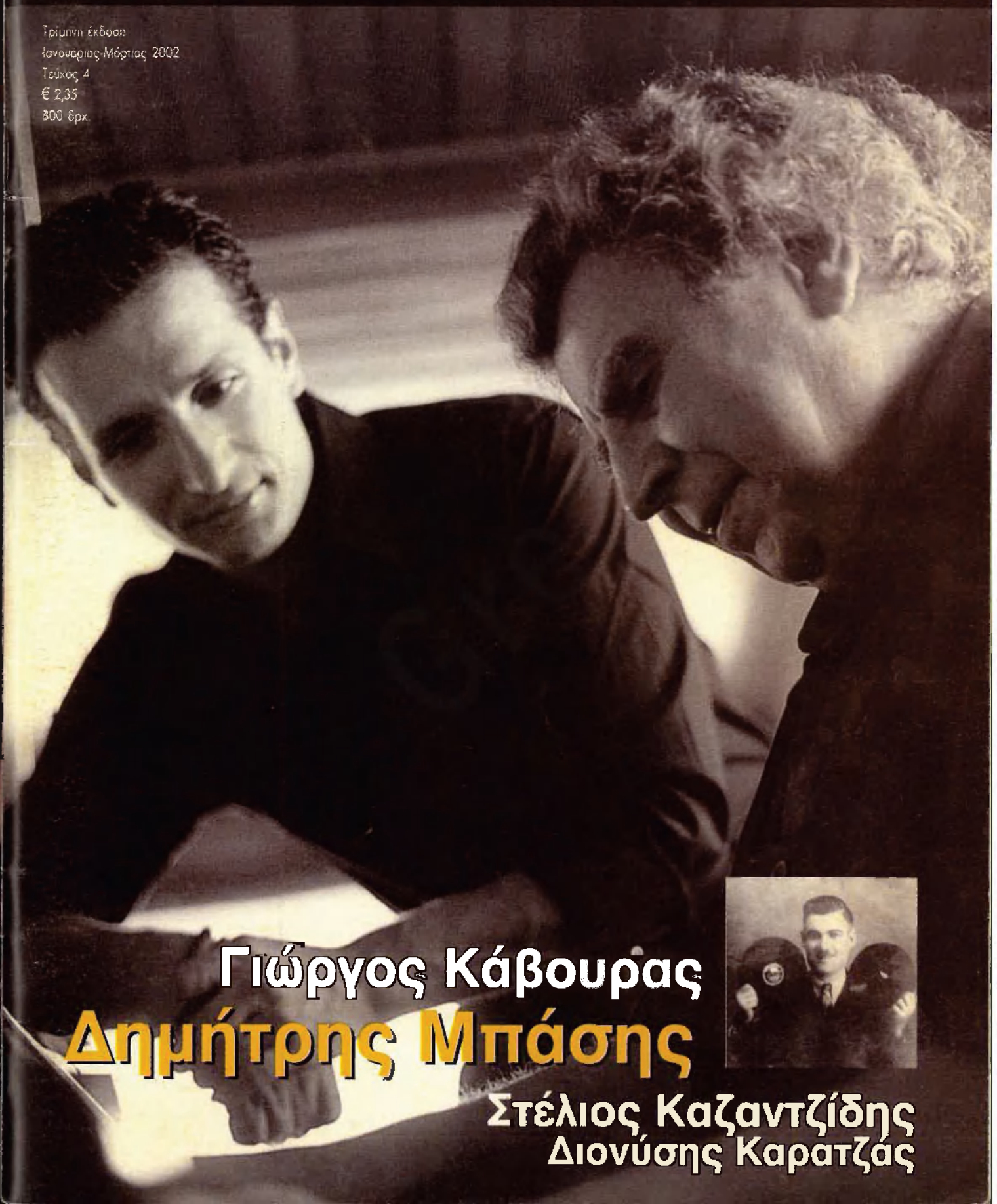

ΜΙΕΤΙΡΟΝΟΜΟΣ

Τριμηνή έκδοση
Ιανουαρίου-Μάρτιος 2002
Τεύχος 4
€ 2,35
300 βρα.

Γιώργος Κάβουρας
Δημήτρης Μπάσης

Στέλιος Καζαντζίδης
Διονύσης Καρατζάς

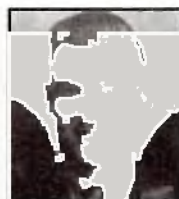
www.metronomos.gr

Το **ΜΕΤΡΟΝΟΜΟ** θα τον Βρείτε

***Metropolis**, Πανεπιστημίου 64, Αθήνα/Πανεπιστημίου 54, Αθήνα/Τσακάλωφ 15 & Ηρακλείτου, Αθήνα/Ηρώων Πολυτεχνείου 30, Πειραιάς/Κασσαβέτη 3, Κηφισιά/Αγ. Γεωργίου & Πλάτωνος 1, Χαλάνδρι/Εθνικής Αντιστάσεως 27, Περιστέρι/Μεταξά 1, Γλυφάδα
***7+7**, Ηφαίστου 22, Αθήνα ***Πολιτεία**, Ασκληπιού 1, Αθήνα ***Πρωτοπορία**, Γραβιάς 3-5, Αθήνα/Νίκης 3, Θεσσαλονίκη ***Εστία**, Σόλωνος 60
***Ναυτίλος**, Χαριλάου Τρικούπη 28, Αθήνα ***Εναλλακτικό βιβλιοπωλείο**, Θεμιστοκλέους 37, Αθήνα ***Θεμέλιο**, Σόλωνος 84, Αθήνα
***Πατάκης**, Ακαδημίας 65, Αθήνα ***Πιτσιλός**, Σοφοκλέους 4, Αθήνα ***Χάρπνος Κόσμος**, Γρηγορίου Λαμπράκη 236, Νίκαια
***Μουσικά όργανα Δήμου**, Εμμ. Μπενάκη 27, Αθήνα ***Musical -Φώτης Φωκάς**, Ερμού 46, Πάτρα
***Πολύτδρο**, Κανακάρη 147, Πάτρα ***Ακαϊκές Εκδόσεις**, Κολοκατρώνη 34-36, Πάτρα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Το σινεμά των τραγουδιών	4
Εσιτάσεις	7
Μεταξύ των άλλων	8
Τα παραμύθια της πόλης	10
Της Λέρος τα τραγούδια.....	11
Γιώργος Κάβουρας.....	12
Έλληνες και Ινδοί	19
Διονύσης Καρατζάς	20
Παντελής Θαλασσινός	23
Δημήτρης Μπάσης	24
Σελίδες	28
Ραστ	30
Άσμα το λαϊκό: Στέλιος Καζαντζίδης	32
Πίσω από τα όργανα: Γιώργος Δράμαλης	36
Αναγνώσεις	40
Από τις 33' στροφές	42
Ακροάσεις	44

τρία

ΜΕΤΡΟΝΟΜΟΣ

Τρίμηνη περιοδική έκδοση
Ιανουάριος-Μάρτιος 2002

Έκδοση - Διεύθυνση:
Θανάσης Συλιβός

Ιδιοκτησία:
Μετρονόμος
Αστική Μη Κερδοσκοπική
Εταιρεία Μελέτης
Ελληνικής Μουσικής
Στίλπωνος 8, Παγκράτι

Σχεδιασμός Εντύπου:
Ακρίβου Ευαγγελία
Οικονομίδης Δημοσθένης
Τηλ.: 010 9408832

Διορθώσεις:
Γεωργία Ελευθεριάδου

Επίσημα συνδρομή για Ελλάδα:
8,80 3.000 δραχ.

Σ' αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν:
Ηλίας Βολιότης - Καπετανάκης
Ανδρέας Καραμπουγάς
Ηλίας Κατσούλης
Κώστας Κατωμέρης
Μαρία Κοσουφίδου
Γιάννης Μπάβας
Κώστας Μπαλαχούτης
Βασίλης Μπαμπίλης
Αντρέας Ντούσκας
Δημήτρης Οικονόμου
Χρόνης Πλατίνος

Συνεργασίες - Επικοινωνία:
Ανδρέα Δημητρίου 3, 173 41
Άγιος Δημήτριος
Τηλ./Fax: 010 9703932
E-mail: metro-no@otenet.gr

Διαχωρισμοί films-Εκτύπωση:
Mega Print, Τηλ.: 010 3602856

Είναι γεγονός και ειδικά στο χώρο της τέχνης, πως σε θέσεις- κλειδιά, υπάρχουν άνθρωποι που η σχέση τους με το αντικείμενο είναι τελείως επιφανειακή. Λίγοι είναι αυτοί που έχουν μεράκι και αγάπη γι' αυτό που κάνουν. Και το σημαντικό είναι πως αυτοί που έχουν κάτι να δώσουν, οδηγούνται με έναν άγραφο νόμο στην άκρη και μένουν ρυθμιστές της ζωής μας κάτι κουράδες που επιπλέουν και βρωμίζουν και τους υπόλοιπους. Αυτοί κανονίζουν τι θα ακούσουμε, τι θα διαβάσουμε, τι θα δούμε. Όταν βγει κάποιος να θίξει τη σαβούρα που τρώμε με το κουτάλι, θα του κολλήσουν την ταμπέλα του περιθωριακού, του ρομαντικού και το θέμα θα κλείσει εκεί. Ο Μετρονόμος αισθάνεται την ανάγκη να πει ένα μεγάλο ευχαριστώ στους συνεργάτες, τους φίλους και τους αναγνώστες που τον στηρίζουν και του δίνουν δύναμη να συνεχίσει. Να είστε όλοι καλά και να έχετε τα μάτια σας ανοικτά.

Θανάσης Συλιβός

α κ ρ ι β έ ς σ τ ι γ μ έ ς

του Ηλία Κατσούλη

ΤΟ ΣΙΝΕΜΑ ΤΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ

Αναπό τις ελληνικές ταινίες που μ' έφεραν ως εδώ, ως εδώ που θυμάμαι. Στην αγάπη μου αυτή δεν μετρά τόσο η, σχεδόν ανύπαρκτη, καλλιτεχνική αξία των περισσότερων απ' αυτές, όσο η νοσταλγία «αυτού που είμαστε κάποτε» που όλα τα κάνει και τα δείχνει ωραία, και στο χρόνο και στον πόνο.

Έχω ξεχάσει, για τις πιο πολλές, τίτλους, ηθοποιούς και σκηνοθέτες, έτος προβολής και άλλα στοιχεία που αφορούν ιστορικούς του ελληνικού κινηματογράφου. Τις σκηνές με τα τραγούδια και τους τραγουδιστές θυμάμαι. Εκείνες που αποτύπωσαν μέσα μας φωτογραφίες αισθημάτων, ήχους από γέλιο και κλάμα, μαζί με ό,τι έλαμψε και το σκέπασε μετά ο καπνός των ημερών ή το πήρε «το καρβάνι» του χρόνου «που τρέχει μες στη σκόνη».

Οι σκηνές αυτές δεν έχουν συγκεκριμένη ώρα προβολής. Αρκεί να σβήσουν τα φώτα της πεζής πραγματικότητας και να κάνει flash back η μνήμη (ή μήπως η καρδιά;) σε στιγμές ονείρου και εποχές αθωότητας.

Και είναι το φιλμ αυτό παρόμοιο με εκείνο που έκανε δώρο στο Βοηθό του ο κινηματογραφιστής του Σινεμά ο παράδεισος, με σκηνές ερωτικές που έκοβε η λογοκρισία της υποκριτικής ηθικής. Εδώ δεν υπάρχει λογοκρισία (ίσως μόνο λήθη αυτού που δεν αξίζει να θυμάται κανείς) και τα φλογερά φιλιάρια έχουν γίνει τραγούδια

στο Σινεμά των τραγουδιών.

Ποια είναι εκείνη η κοπέλα στο παράθυρο με φωνή που έρχεται από άγνωστο αστέρι του σύμπαντος και με όλη τη μελαγχολία του κόσμου τραγουδά: «του ήλιου σβήστηκε το φως κι εχάθη το φεγγάρι»;

Και το παλικάρι μαζί του. Τότε δεν υπήρχε άλλο πιο δυνατό και πιο ωραίο. «Ωραίος σαν τον Κούρκουλο» λέγαν μεταξύ τους τα κορίτσια της δεκαετίας του '60 που ήθελαν να περιγράψουν την ομορφιά ενός αγοριού. Κι έτσι μπήκαν στη ζωή μας, και σιγά σιγά στην καρδιά μας, ο Σταύρος Ξαρχάκος με τη Βίκυ Μοσχολιού εκεί που είχαν αρχίσει να πιάνουν αμετακίνητη θέση ο Μάνος, ο Μίκης, ο Γρηγόρης, λίγα χρόνια πριν.

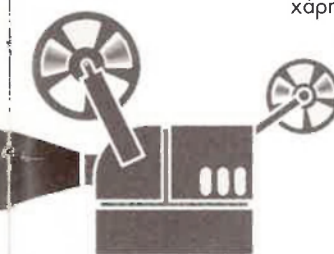

Πού φορούσε μπερεδάκι η Τζένη Καρέζη; Όταν τραγουδούσε: «μην το ρωτάς τον ουρανό το σύννεφο και το φεγγάρι» ή «σου 'φερα νερό στις χούφτες για να πεις να ξεδιψάσεις»; Στα Κόκκινα φανάρια ή στο Νησί των γενναίων; Ήταν σε σκοτεινό μπαρ γεμάτο καπνούς, χαφιέδες και προδότες; Περιπατούσε στο δρόμο ή καθισμένη έπαιζε κιθάρα; Τα μόνα που θυμάμαι καλά ήσαν τα τραγούδια, το μπερεδάκι και τα πράσινα βουρκωμένα της μάτια.

Ατμόσφαιρα Βαριά, καταθλιπτική. Οι Γερμανοί ετοιμάζουν το Μπλόκο (σκηνοθεσία Αδωνis Κύρου, '65-'66). Μυστικός γάμος όπως μυστικός δείπνος σ' ένα γυμνό υπόγειο της Κοκκινιάς. Γαμήλιο γλέντι που μοιάζει με μελλοντικό μνημόσυνο «ηρωικώς

πεσόντων αγωνιστών». Ο Γιάννης Φέρτης, ο Κώστας Μπάκας, ο Γιάννης Κοντούλης, η Κούλα Αγαγιώτου κ.ά. Νύφη η Καλογεροπούλου, γαμπρός ο Καζάκος, Τραγουδούν. «ο ίσκιος έπεσε βαρύς σε κάθε μας δρομάκι να τραγουδίσεις δεν μπορείς σε πνίγει το μεράκι»

Το τραγούδι δέθηκε με αυτή την σκηνή. Το τραγούδι σε αργότερα σε δίσκο η Μαρία Φαραντούρη (υπέροχα). Τίποτα δεν μπόρεσε να σβήσει εκείνη την πρώτη εκτέλεση με το ρίγος και το λυγμό όσων έζησαν και όσων είδαν.

Στο Σινεμά των τραγουδιών πρωταγωνίστρια η Μελίνα. Στο γέλιο της περήφανη μια Στέλλα και στα μάτια της χαραγμένες καρδιές από μια «αγάπη που 'γινε δίκικο μαχαίρι». «Σβήστε τα φώτα, σβήστε το φεγγάρι» κι αφήστε τη να λάμψει στους αιώνες του μέλλοντός μας. Αφήστε και τη Σοφία (Βέμπο) να την τυλίγει σαν εσάρπα ένα πράσινο φεγγάρι κι απ' τις χορδές της κιθάρας της να πετά κάτασπρο πουλί, η αγάπη. Α, ναι, και τη Ζουμπουλάκη να μας πει επτά τραγούδια «στου Παραδείσου τα μπουζούκια». Επτά τραγούδια όπως επτά ψυχές, επτά ουρανοί, επτά θαύματα του κόσμου. Και θυμηθείτε ξανά τη Μελίνα ξαπλωμένη, με τη σατέν ρόμπα να τραγουδά και να ερωτεύεται τα Παιδιά του Πειραιά, ενώ απ' την απέναντι

φωτογραφία τα παιδιά του «θρύλου» να της υπόσχονται πως για χάρη της θα νικήσουν και τη Σάντος του Πελέ.

Στην επόμενη σκηνή η λατέρνα παίζει τα «παλιομισοφόρια» κι ο Βασίλης Αυλωνίτης, με τις εντυπωσιακές, χαρακτηριστικές κινήσεις και γκριμάτσες του, τραγουδά για τα βάσανα των αγοριών εξ αιτίας τους, ενώ ένα σμάρι πολύχρωμες τσιγγάνες (πρώτη και καλύτερη η Σούλη Σαμπάκ) στήνει ξέφρενο γλέντι μ' ένα Γαρύφαλο σ' αυτή. Ιδρώνουν και βραχνιάζουν ραδιόφωνα, πικ-απ, τζουκ-μποξ, εκεί στα '56-'57, ενώ η «εκδίκηση της γυφτιάς» προηγείται κατά είκοσι περίπου χρόνια εκείνης των Ρασούλη-Ξυδάκη.

Στο Σινεμά των τραγουδιών ουρλιάζει τώρα η τρομπέτα του Γιώργου Μουζάκη. Φλέγονται σώματα, διαστέλλονται μάτια. Κι ενώ η Ωραία των Αθηνών είναι η Γεωργία Βασιλειάδου, η ωραία των ανδρών δεν είναι άλλη από τη Σπεράντζα Βρανά. Με το πιο αισθησιακό σορτσάκι του ελληνικού κινηματογράφου και με λίκνισμα σεισμικό, χορεύει και τραγουδά:

*«Αυτό το μάμπο το μπραζιλέρο
μου δίνει κέφι, μου δίνει στυλ».*

Αλσημόνητη σκηνή εφηβικών αναστατώσεων όπου «πνεύμα και ηθική» πάνε περίπατο.

Συνειρμικά έρχονται στην οθόνη του νου τα μιούζικαλ της επόμενης δεκαετίας ('60-'70). Όλα εδώ έχουν μία επίπλαστη αυθεντικότητα. Κάποια ωραία τραγούδια είναι το άλλοθι τους (και κάποιες σπουδαίες ερμηνείες ηθοποιών, για να μην είμαστε τελείως άδικοι).

«Θα πω απόψε το φεγγάρι», «Καμαρούλα μια σταλιά», «Βρέχει πάλι απόψε», «Έκλαψα χθες», όπου η ρομαντική, ευαίσθητη ψυχή (και φωνή) του Γιάννη

Πουλόπουλου κέρδιζε τις εντυπώσεις. Κι ενώ «μια κυρία στα μπουζούκια» πέθαινε για το αγόρι απέναντι, κάποιες άλλες γυναίκες, αντί για τα μπουζούκια, σύχναζαν στις πόρτες των φυλακών και στους διαδρόμους της Ασφάλειας. Για άλλους λόγους και για άλλα πρόσωπα «πέθαιναν» αυτές.

Από το σινεμά αυτό δε θα μπορούσε να λείπει η Αλίκη Βουγιουκλάκη που τόσα τραγούδια μας πρωτόμαθε, του Μαμαγκάκη, του Πλέσσα, του Χατζηδάκη κυρίως. Πότε ν' αλωνίζει τις παρθένες -τότε- εξοχές χορεύοντας και τραγουδώντας το τσα-τσα της «γατούλας με τη ροζ μυτούλα», πότε ν' αναστατώνει ένα εκδρομικό πούλμαν με το μυστικό της (που το ήξεραν όλοι τελικά), πότε σε μια βάρκα, να ρίχνει τον καημό της στη θάλασσα που της μοιάζει. Ως και ολόκληρο ναυτικό έκανε άνω κάτω με τα καμώματά της (και τραγουδιστικά). Εγγράφονται στη μνήμη και οι στιγμές με τη γοητεία της ελαφρότητας και της αφέλειας.

Και ενώ εκείνη έγινε ένα «αστέρι μακρινό» σαν αυτό που κοιτούσε τις νύχτες όσο ζούσε, πού πήγε εκείνο Το λεβεντόπαιδο που χόρευε με ανοικτό πουκάμισο και αγέρωχη περφηγία λαϊκού ήρωα:

*«Λεβεντόπαιδο Αρίστο
μπες στο μαγαζί και κλείστο»,
ανάμεσα στα αδηφάγα πλην υπέροχα
μάτια της Έλενας Ναθαναήλ και στην αέρινη
γλύκα της Νόρας Βαλσάμη;
«Τα ποτάμια που κυλάνε
δεν γυρίζουν στα βουνά»*

Στο Σινεμά των τραγουδιών πάντως, ο χρόνος σέβεται τα λεβεντόπαιδα και προσηπνά χωρίς να τα αγγίζει.

Σ' ένα πλήθος ασήμαντων μελό με παραστρατημένες, προδομένες, ορφανές σε ξένα χέρια, αλλά και κακομαθημένα πλουσιοκόριτσα που στραπατσάρουν τίμια, λαϊκά παιδιά (και το αντίστροφο, όπου αγνά κορίτσια πέφτουν θύματα αδίστακτων ανδρών), στρίγγλες πεθερές τύπου Τασώ Καββαδία, τυφλές που βρίσκουν ως δια μαγείας το φως τους, παιδάκια θύματα προβληματικών δεσμών ή αποτυχημένων γάμων, αλλά και σε πολλές φαρσοκωμωδίες, είδα ζωντανούς όλους τους

μύθους του λαϊκού τραγουδιού. Είδα όλη την εθνική (πρώτη, δεύτερη, τρίτη) αλλά και την ερασιτεχνική κατηγορία του. Διάσημα ντουέτα της εποχής: Πάνος Γαβαλάς και Ρία Κούρη, Σπύρος (τι συγκίνηση με το ανάπρηο χέρι του!) και Ζωή Ζαγοραίου, Βαγγέλης Περπινιάδης και Ρούλα Καλάκη. Τι Καναρίδης, Κανακάρης, Πέτρος Αναγνωστάκης, Μενιδιάτης, Αγγελόπουλος, Χατζηπαντωνίου, Πόλυ Πάνου, Καίτη Γκρέυ (αχ, τα ξένα χέρια είναι μαχαίρια, είναι μαχαίρια), Δούκισσα - Τόλης (οι αναμνήσεις ξαναγυρίζουν και μου θυμίζουν τα περασμένα) και το θρυλικό ζευγάρι Χιώτης - Λίντα (Περασμένες μου αγάπες, του καιρού χαλάσματα...). Πέρασαν όλοι από ταινίες που δεν τις θυμούνται ούτε οι παραγωγοί τους. Είδα και τη Νίνου με τον Βασίλη και κοινώνησα το πάθος, είδα και το Στέλιο (αυτόν προπαντός!) με τη Μαρινέλλα και μετάλαβα τον έρωτα της φωνής. Ξαναείδα την τελευταία μόνη της, ντίβα πια, ντυμένη στα ψεύτικα μαύρα, να θρηνεί σε λαμέ μιούζικαλ του Δαλιανίδη:

*«Άνοιξε πέτρα για να μπω
χάνω τον άντρα π' αγαπώ»*

Ωραίο τραγούδι, αλλά η τραγουδίστρια μαζί με τον Καζαντζίδη είχε χάσει και... το τραγούδι. Γλιστρούσε σιγά σιγά σε χώρους και τραγούδια που τα βάραινε «η αβάσταχτη ελαφρότητα του τίποτα».

Αργότερα είδα κι εκείνη την άγνωστη κοπελίτσα της «Λόλας», φτασμένη τώρα με «αλέγκρο ένδυμα», χωρίς να χάσει το ήθος της, δίπλα στον αρχοντόμαγκα του Αιγάλεω Σίτυ, πότε να νοσταλγεί τα «χαμένα δειλινά και τα ξημερώματα, λίγο πριν βγει η πούλια» πότε να φιλοσοφεί ποιητικά πως:

«τα χέρια είναι σχοινιά
και τα κορμιά καράβια
και όποιος τα κόβει τα σχοινιά
μένει η ζωή του άδεια».

Είδα ακόμη (και άκουσα) διάφορα τρεμοσβήνοντα αστεράκια, δίπλα στο δάσκαλο, στα σεγκόντα και στα πρίμα τους. Η τελευταία που θυμάμαι, μια καλλίκορμη με κότσο (μόδα τότε, τέλη δεκαετίας του '60). Ήταν η Μανταλένα (το Μανταλενάκι, κατά τρυφερή έκφραση Ζαμπέτα) που έφυγε πρόωρα από τη ζωή (οι τραγουδιστές άδοξοι που 'ναι σαν τους ποιητές του Καρυωτάκη).
«Κι αν πονώ κι αν υποφέρω
η αιτία είσαι εσύ
έφυγε το χελιδόνι
κι έχω μείνει μοναχή»

Το Σινεμά των τραγουδιών είναι περιοδεύον. Παίζει σε αποθήκες, καφενεία, αυλές σχολείων. Είναι τα χρόνια της μεγάλης δόξας του Νίκου Ξανθόπουλου. Λίγο πριν, λίγο μετά τη δεκαετία του '70. Βροχερό απόγευμα επαρχιακής Κυριακής. Τυμπάκι Κρήτης. Αφόρητος συνωστισμός έξω από το Σινέ Κρήτη. Εισιτήριο μόνο με μέσον. Η οδύσσεια ενός ξεριζωμένου με τριανταεπτά τραγούδια, λέει, του Γιώργου Μανισαλή και του Απόστολου Καλδάρη. Υπερπαραγωγή της ΚΛΑΚ ΦΙΛΜ.
«Περιφρόνα με γλυκιά μου
γέλα με τον έρωτά μου»
Πάντως εγώ:

«πετραδάκι πετραδάκι
για τα σένα το 'χτισα
της αγάπης το τσαρδάκι
κι όμως δε σ' απόκτησα».

Τα πιτσιρίκια, κολλημένα σχεδόν στην οθόνη, συνοδεύουν τα τραγούδια. Αυτά που τις άλλες μέρες τα πλανόδια μανάβικα και ψαράδικα τα διαλαλούν, μαζί με την πραγματεία τους, σε χωριά και χωριουδάκια.:

«Φλόγες άναψα ένα βράδυ
το τσαρδάκι το 'καψα
κι ύστερα πάνω στη στάχτη
μοναχός μου έκλαψα»

Τότε έμαθα και για σένα Ευτυχία, πόσο έκλαψες για να γράφεις έτσι.

Και καθώς βιολογικά θα αλλάζουμε ηλικίες, συναισθηματικά θα μένουμε εκεί που πρώτοείδαμε Το Ρεμπέτικο, του Κώστα Φέρρη κι ακούσαμε τα μοναδικά τραγούδια που έμελλε να επιζήσουν του έργου. Σαντούρια, βιολιά, κανονάκια, ντέφια, αλλά και μπαγλαμαδάκια και τζουράδες. Από τα γεμάτα καπνούς και αναστεναγμούς Καφέ Αμάν της Σμύρνης που τα μαχαιρώνει ο αμανές του Νίκου Δημητράτου:

«Δεν έχω σπίτι πίσω για να 'ρθω
Ούτε κρεβάτι για να κοιμηθώ»,
ως τα ελλαδικά στέκια της προσφυγιάς, σέρνεται ο ίδιος καπμός.
«Όταν γεννιέται ο άνθρωπος
ένας καπμός γεννιέται
κι όταν αρχίζει ο πόλεμος
το αίμα δε μετριέται».

Και ο έρωτας και η προδοσία κι ο πόλεμος κι η πείνα, η αρρώστια, ο ξεριζωμός, ο θάνατος. Και η Μάνα μας Ελλάς με τα «ψεύτικα τα λόγια τα μεγάλα» και τη «πίκρα τα ξερόνησα» και το Δίχτυ που απλώνεται μπροστά μας βράδυ πρωί. Ευτυχώς υπάρχει του «Θωμά το μαγαζί», το ντέφι της Μαρίκας, τη δοξαριά του Γιωργάκη και «το κορμάκι το φιδίσιο που το γέρνει μπρος και πίσω». Ευχαριστούμε κύριε Νίκο Γκάτσο και κύριε Σταύρο Ξαρχάκο για την κληρονομιά. Το έργο σας θα παίζεται πάντα στο Σινεμά των τραγουδιών, όσο θυμάται η καρδιά.

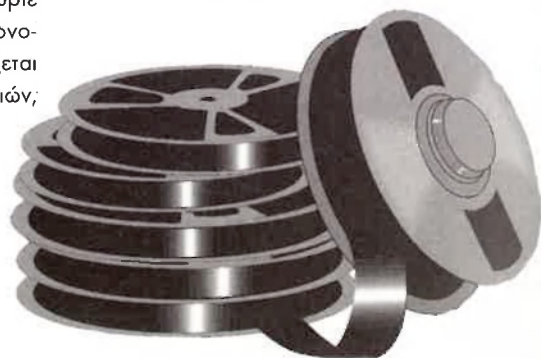
ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το Σινεμά των τραγουδιών τις πόρτες του ποτέ στη μνήμη και στο χρόνο δε θα κλείσει. Δε θα γίνει αυτό σούπερ μάρκετ και βενζινάδικο. Έχει πολλά να θυμηθεί, να παίξει και να τραγουδήσει. Συχνά, διακόπτονται οι προβολές του, βίαια κι απότομα, αφού η ζωή άλλα έργα μας παίζει και σ' άλλα μας βάζει να παίζουμε. Όμως η Προβολή ποτέ δεν τελειώνει (καμιά προβολή δεν τέλειωσε ακόμα, για να παραφράσουμε τον Μανώλη Αναγνωστάκη).

Βλέπω διαμάντια (υγρά;) στα μάτια σου. Τι κάθισα και θυμήθηκα πάλι κι έκανα κι εσένα να μελαγχολήσεις;

Έτσι, για να χαλαρώσεις και να τρυφερέψεις, πριν δεις ειδήσεις, και μέχρι την επόμενη προβολή, θα σου διαβάσω στίχους του Μάριου Μαρκίδη (αντί για καληνύχτα).
«Απόψε λοιπόν μου λες να σε ξανατραγουδήσω».
Φόρεσε όμως πρώτα την κορδέλα σου, βάλε λίγο κραγιόν, λίγο ρουζ στα τραβηγμένα μάγουλά σου. Πες μου πάλι πώς κοίταξε η Ίνγκριντ Μπέργκμαν τον Χάμφρεϋ Μπόγκαρντ και τι έκανε μετά ζαλισμένος αυτός.
Και πώς γύρεψε ο Ξανθόπουλος (αφού απέκρουσε το κακομαθημένο πλουσιοκόριτσο) από το φίλο του τσιγάρο».

Ιανουάριος 2002

M & 7ⁿ ΟΥΣΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Παρασκευή βράδυ στο DVD-Club ψάχνω για ένα καλό τίτλο ταινίας. Την προσοχή μου κεντρίζει το DVD με τίτλο *Pink Floyd-The Wall*. Η συγκεκριμένη ταινία είναι, ίσως, η μοναδική στην ιστορία της 7ης τέχνης που το σενάριό της στοιχειοθετείται από αυτόνομα μουσικά θέματα-τραγούδια. Το σάουντρακ της ταινίας προϋπήρχε του σεναρίου!

Η μουσική επένδυση σε θεάματα, είναι τόσο παλιά όσο και η ύπαρξη οργανωμένων παραστάσεων από τους ανθρώπους. Αν και δεν έχουν διασωθεί αποτυπωμένες μελωδίες σε κάποιο μέσο, την ύπαρξή τους, μας τη μαρτυρούν τα μουσικά όργανα που έχουν ανακαλυφθεί, κατά καιρούς, τα οποία αντιπροσωπεύουν περιόδους από όλη την διάρκεια της ανάπτυξης του ανθρώπινου πολιτισμού.

Η όσο το δυνατόν πληρέστερη ικανοποίηση των ανθρώπινων αισθήσεων έχει ανάγκη την μουσική, ως αναπόσπαστο στοιχείο της αισθητικής έκφρασης του ανθρώπου. Τα τελευταία χρόνια η αξιοποίηση των τεχνολογικών μέσων ψυχαγωγίας έχει προσδώσει ηγετικό χαρακτήρα στην μουσική επένδυση μίας ταινίας. Το σάουντρακ, όπως και κάθε άλλη καλλιτεχνική έκφραση, ακολουθεί προσανατολισμένες δομές δημιουργίας, εκτέλεσης και παρουσίασης, έτσι ώστε να πραγματώσει τον σκοπό της ύπαρξής του. Να μετουσιωθεί σ' εκείνο το ένδυμα που θα ντύσει την ταινία ανάλαφρα, με χάρη και διακριτικότητα, αλλά και με δυναμισμό και ένταση όταν η στιγμή το απαιτεί.

Ο ρόλος της μουσικής στον κινηματογράφο είναι υποβοηθητικός. Λειτουργεί σαν την πυξίδα-οδηγό σε ένα μονοπάτι που μας αποκαλύπτεται σταδιακά. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που ως θεατής μπορείς να φανταστείς την επόμενη σκηνή του έργου, καθοδηγούμενος από τις νότες της μουσικής επένδυσης, ενώ σε κάποιες άλλες στιγμές η ισορροπία των συναισθημάτων που απορρέει από την μουσική σε δικάζει για την εξέλιξη, και αυξάνει την αγωνία και την αναζήτηση για την τελική πορεία του έργου!

Ταυτόχρονα εντείνει την προσοχή του θεατή στο κυρίως

θέαμα, λειτουργώντας ως μέσο για την κατανόηση των εννοιών και των μηνυμάτων της ταινίας. Ο σκηνοθέτης, με το σάουντρακ, έχει στα χέρια του ένα πολύ καλό εργαλείο το οποίο ανάλογα με την χρήση του, αποκάλυπτει στον θεατή μέρος της έντασης και της δραματουργίας της κάθε στιγμής του έργου του. Ωστόσο, υπάρχουν ταινίες που το αποτέλεσμα της μουσικής επένδυσής τους, απέχει κατά πολύ από τον ρόλο που θα ήθελε να διαδραματίσει ο δημιουργός της. Είναι εκείνες οι περιπτώσεις όπου η επιλογή της μουσικής έγινε με εννοιολογικά κριτήρια και όχι ακουστικά. Μπορεί, για παράδειγμα, η πρωταγωνίστρια στην πρόσφατη ταινία, Δασκάλα Πιάνου, να πραγματεύεται μουσικά κομμάτια του συνθέτη Sübert, δεν στοιχειοθετεί όμως αυτό αιτία, για την επαναλαμβανόμενη παρουσία τους στην ταινία ως μουσικό καλί, χωρίς να μπορούν να δημιουργήσουν ένα συμπαγές σύνολο με το κυρίως θέαμα. Βέβαια υπάρχουν και περιπτώσεις σάουντρακ που, απλά, είναι κατώτερα των περιστάσεων, και δεν συνάδουν με το πνεύμα της ταινίας, αλλά και ούτε μπορούν να σταθούν δίπλα στις έντονες στιγμές της. Θα ήταν παράληψη να μην αναφέρουμε τον

ρόλο της μουσικής όταν αυτή κρίνεται σε ένα δεύτερο επίπεδο, αποκομμένη από την γενεσιουργή της αιτία. Έχει ειλικρινά ενδιαφέρον να παρακολουθούμε την πορεία τους στο χρόνο, μουσικών κομματιών που είχαν δημιουργηθεί για να ντύσουν ένα θέαμα της 7ης τέχνης. Πρόκειται για σάουντρακ τα οποία θεμελιώνουν από μόνα τους ολοκληρωμένα μουσικά κείμενα, με ξεχωριστή δυναμική και με την εκπληκτική ιδιότητα να οδηγούν το μυαλό στις σκηνές της ταινίας! Από την πρόσφατη ταινιοθήκη θα μου επιτρέψετε να ξεχωρίσω την δημιουργία του Γιάν Τισρέν για την ταινία *Αμελί* και του Νίκου Πορτοκάλογλου για την ταινία *Μπραζιλέρο*, λίγο παλαιότερα τους Ράντυ Εντελμαν και Τρέβορ Τζόουνς για την ταινία *Ο Τελευταίος των Μοϊκανών* και αρκετά παλαιότερα τον Βαγγέλη Παπαθανασίου για το εκπληκτικό *Chariots of Fire*.

Μεταξύ των άλλων...

επιμέλεια: Θανάσης Σουλβός

Ανωτάτη Ζαμπετική

Έντεκα ανέκδοτες μελωδίες του μεγάλου λαϊκού συνθέτη Γιώργου Ζαμπέτα, εμπιστεύτηκε ο μοναχογιός του Μιχάλης, στο συνθέτη και στιχουργό Παντελή Αμπατζή, ο οποίος, με σεβασμό στο έργο του Ζαμπέτα, ανέλαβε να βάλει τους στίχους. Το τελικό ηχητικό αποτέλεσμα πέρασε στα χέρια του δεξιότεχνη του μπουζουκιού και συνεργάτη του Ζαμπέτα, Στέλιου Ζαφειρίου, που είχε την φροντίδα της ενορχήστρωσης. Για το Ζαφειρίου είχε πει ο Ζαμπέτας: «Το Στέλιο τον γνώρισα το 1962, τότε τον είχε πρωτοφέρει ο Καζαντζίδης από την Θεσσαλονίκη. Ήταν ξενάκι εδώ στην Αθήνα και πολύ συνεσταλμένος... Όλα αυτά τα τραγούδια που έκανα μετά με το Στέλιο τα παίξαμε. «Ξημερώματα», «Δειλινά» και τόσα άλλα. Είχε δώσει και ένα τραγούδι στο Χρυστάκη, το «Είναι το κρύο τσουκτερό, να το αντέξω δεν μπορώ»... Καλό μπουζούκι ο Στέλιος. Πολύ καλός στη σειρά των πρώτων. Τα τραγούδια της Ανωτάτης Ζαμπετικής (εκδ. Νίτρο Music) ερμηνεύουν οι: Βασίλης Λέκκας, Χριστιάνα, Παντελής Θαλασσινός, Λένα Αλκαίου, Νίκος Δημητράτος, Γιάννης Ζουγανέλης, Κοσμάς Κοκόλης, Χρυσή Στεφανάκη, Παντελής Αμπατζής και Μιχάλης Ζαμπέτας.

οκτώ

Γιάννης Χρήστου «Εκεί όπου δεν υπάρχει ψυχή, η μουσική τη δημιουργεί»

Είναι κάτι απρόσμενα δώρα που σε γεμίζουν πνευματική ανάταση γιατί σε φέρνουν σε επαφή με ό,τι λειψά κατέχεις ή αγνοείς. Όπως για παράδειγμα η εκπληκτική κασετίνα του Σείριου με τους 4 ψηφιακούς δίσκους-βιβλία με έργα του Γιάννη Χρήστου, τριάντα ένα χρόνια μετά τον πρόωγο θάνατό του. «Μια ανεκτίμητη μουσική κληρονομιά, από τις πιο πρωτοποριακές του 20ου αιώνα, το έργο του Γιάννη Χρήστου, βρίσκεται επί χρόνια μακριά από το φυσικό της αποδέκτη: το σύγχρονο άνθρωπο. Η έκδοση του συνολικού του έργου έμενε συνεχώς απραγματοποίητη παρά την αδιαμφισβήτητη αξία του. Ο Σείριος φιλοδοξεί να καταθέσει τις σωζόμενες στο αρχείο του Γιάννη Χρήστου αρτιότερες ηχογραφήσεις των έργων του, που εκτελέστηκαν στο διάστημα της σύντομης ζωής του, οι περισσότερες κάτω από την δική του επίβλεψη, καθοδήγηση και διδασκαλία. Έντεκα από τις δεκατέσσερις ηχογραφήσεις που φιλοξενούνται εδώ διασώζουν τις πρώτες εκτελέσεις...» Σκόπιμα αντιγράφουμε το δελτίο τύπου της δισκογραφικής εταιρείας, όχι φυσικά λόγω αμνηστίας, αλλά επειδή είναι ανοησία να φυλακίσουμε το έργο στις λίγες γραμμές μιας τυπικής παρουσίασης δίσκου. Για αυτό θα γράψουμε στον επόμενο Μετρονόμο για τον μεγάλο συνθέτη. Απλώς σημειώνουμε ότι ο Στέφανος Βασιλειάδης συγκέντρωσε και επεξεργάστηκε το ηχητικό υλικό.

H. B. K.

Ημερολόγιο για το λαϊκό τραγούδι

Ένα μουσικό ημερολόγιο για τους φίλους του λαϊκού τραγουδιού, κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Ατραπός, για το 2002, με την επιμέλεια του μελετητή και ερευνητή του λαϊκού τραγουδιού, Κώστα Μπαλαχούτη. Η πρωτότυπη αυτή έκδοση, φιλοδοξεί να καλύψει με ημερολογιακό τρόπο, στιγμές από την πορεία και εξέλιξη του λαϊκού -σε όλες του τις εκφάνσεις- τραγουδιού: Πότε γεννήθηκαν ή έφυγαν οι μεγάλοι πρωταγωνιστές του (συνθέτες στιχουργοί, τραγουδιστές, οργανοπαίχτες), με ποια τραγούδια πρωτοεμφανίστηκαν στη δισκογραφία, με ποιους συνεργάστηκαν, σε ποια κέντρα εμφανίστηκαν κτλ.. Εκτός από το φωτογραφικό υλικό, περιλαμβάνονται και στίχοι ανάλογα με την εποχή του χρόνου («Το παλτό», «Τι με ωφελούν οι άνοιξεις», «Σε φίνο ακρογιάλι», «Πέφτουν τα φύλλα απ'τα κλαριά», «Ψιλοβρέχει» κ.ά.

Πρωτιές σε Αλβανούς

Στον Αλβανό συνθέτη Βασίλ Τόλε δόθηκε το 1ο βραβείο του Διεθνούς Διαγωνισμού «Δημήτρης Μητρόπουλος», για τη σύνθεση της «Όπερας της Γης». Η όπερά του Ευμενίδες που είναι βασισμένη στην ομώνυμη τραγωδία του Αισχύλου, θα παρουσιαστεί τον Ιούλιο του 2004, στο αρχαίο θέατρο των Δελφών, σε σκηνοθεσία Γιάννη Κόκκου, από την Ορχήστρα των Χρωμάτων, στο πλαίσιο της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας. Είχε προηγηθεί και η βράβευση ομοεθνή του στο Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Θεσσαλονίκης, αλλά δεν είδαμε να γίνονται θέμα στα κανάλια. Αν είχαν διαπράξει τίποτε άλλο, θα είχε βουίξει ο τόπος...

Αριθμομαντεία

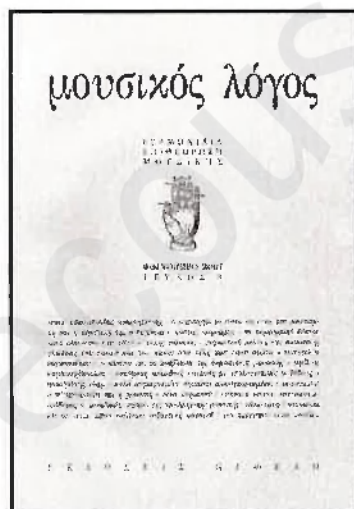
Το διαβάσαμε σε δελτίο τύπου: «Η επιλογή της ημερομηνίας κυκλοφορίας του δίσκου δεν είναι τυχαία! Ο πρώτος λόγος είναι ότι συμπίπτει με τα γεννέθλια του Νότη (7 Νοεμβρίου) και ο δεύτερος ότι το άθροισμα των αριθμών 2+11+2001, έχει ως αποτέλεσμα το 7, που είναι και ο τυχερός του αριθμός!».

Σοβαρά; Μην τρελαθούμε κιόλας.

Δ. ΔΗΜΟΥ

**Μουσικά όργανα
Βιβλία Μουσικής
Επισκευές Οργάνων**

Εμμ. Μπενάκη 27-29, Αθήνα, 106 78
Τηλ.: 010 3813118, Fax: 010 3817449
E-mail: dimdimou@accl.gr

μουσικός λόγος

Κυκλοφόρησε το τρίτο τεύχος της εξαμηνιαίας επιθεώρησης *Μουσικός λόγος* (εκδ. Νεφέλη). Από τους βασικούς στόχους του περιοδικού, όπως διαβάζουμε στον πρόλογο, είναι «η δημιουργία βήματος για τη νεότερη (και νεότερη) μουσικολογική έρευνα στην Ελλάδα», καθώς και η «δημιουργία χώρου διαλόγου στη Μουσικολογία». Ο Μουσικός λόγος απευθύνεται σε όσους έχουν κάποιες μουσικές γνώσεις. Τα δύο αφιερώματα του τεύχους αναφέρονται στον Wittgenstein και τη μουσική, και στη συνθέτρια Ρένα Κυριακού. Περιλαμβάνονται επίσης άρθρα, που τα υπογράφουν έγκριτοι μουσικολόγοι, μεταφράσεις ξένων άρθρων, ανταποκρίσεις εξωτερικού και παρουσιάσεις βιβλίων, όλα γύρω από τη μουσική.

τα παραμύθια της πόλης

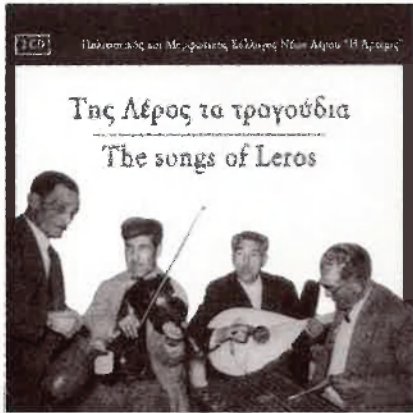
του Δημήτρη Οικονόμου

Στιγμές και ευχές από το ημερολόγιο του 2002

- ☞ Χριστουγεννιάτικα δέντρα στην καρδιά της ερήμου!
- ☞ Δράκοι και ζωτικά, υποδούμενοι τους τροχονόμους και τους ταξιτζήδες μοιράζουν δώρα στα παιδιά των φαναριών.
- ☞ Ο Μετρονόμος γίνεται πρώτο σε πωλήσεις περιοδικό της χώρας, σαίτα πολιτισμού που σημαδεύει κάθε ευαίσθητο αναγνώστη.
- ☞ Στρατάρχες τρυφεροί ανοίγουν βιαστικά την ομπρέλα τους πάνω από ένα δέντρο που βρέχεται.
- ☞ Οι γυναίκες του Αφγανιστάν βγάζουν το τουρμπάνι κι αποδεικνύονται γυναίκαρες, αλλά δεν είναι για τα δόντια μας ημών των πολιτισμών.
- ☞ Οι πόρνες της Δύσης βάζουν λουκέτο στα μαγαζιά τους και πάνε πλέον με όποιον γουστάρουν.
- ☞ Οι άνθρωποι αγαπούν το συνάνθρωπό τους ως εαυτόν.
- ☞ Καράβια αγκομαχούν πάνω στο κύμα της αβύσσου.
- ☞ Απελπισμένα αεροπλάνα πέφτουν με φόρα πάνω στο ηλιοβασίλεμα και λάμπουν σαν ρομφαίες αγγέλων.
- ☞ Οι προφητείες δεν γράφτηκαν ακόμψ.
- ☞ Οι προφητείες που δεν βγήκαν ποτέ.
- ☞ Ο Leonard Cohen, ο Ελύτης, ο Εμπειρίκος, ο Λειβαδίτης, ο Μπιθικώτσης, ο Μπτροπάνος, ο Βασίλης, η Δήμητρα, η Χαρούλα, η Τάνια, και ο όλος ο υπέροχος θίασος της μουσικής! Ναι... Ναι! Της μουσικής!
- ☞ Οι δάσκαλοι μαθαίνουν τα παιδιά πώς να αλλάζουν τον κόσμο χωρίς να βάψουν τα χέρια τους με αίμα.
- ☞ Μαθητές που γεμίζουν τα φροντιστήρια. Έξυπνοι, μετριότητες, κακοί. Ο καθένας τους όμως μια ολόκληρη ιστορία. Για μένα, η χειμωνιάτικη παρέα των Αρχαίων και της Έκθεσης.
- ☞ Νύχτες με το θρόλο σε ξένες γειτονίες. Μαρούσι. Κρύο και φωνές στις κερκίδες. Αγκος και λατρεία για την ερυθρόλευκη φανέλα και τη στρογγυλή θεά. Ονόματα παράξενα: Λεμονής, Αλεξανδρής, Ελευθερόπουλος. Η περιπέτεια συνεχίζεται...
- ☞ Ο Θεός δεν βουρκώνει πια το σούρουπο, μπρος στον άγνωστο στρατιώτη. Ένα αεράκι από τα σωθικά Του φούσκωσε τη γαλανόλευκη στη λεύτερη Αμμόχωστο.
- ☞ Το πιο λαμπρό Λούνα Πάρκ του πλανήτη ανοίγει στη λωρίδα της Γάζας. Το χέρι Του σκούπισε το δάκρυ από τα μάτια όλων των παιδιών της γης.
- ☞ Η γηραιά ήπειρος ορθώνεται ξανά, πέρα από ευρώ και υπουργούς εξωτερικών. Χωνάκι παγωτό με δεκάδες γεύσεις. Όλες λαχταριστές.
- ☞ Φίλοι παλιοί, που κόψαμε κι αλλάξαμε κουβέντες και ζωή, παίρνουν τηλέφωνο και δίνουν ευχές. Πίνουμε φραπέδες και μαζευόμαστε στο ήλιο στα Εξάρχεια.
- ☞ Η ευτυχία που χωράει παντού.
- ☞ Ο προφήτης Ηλίας του Πειραιά. Κάτι σαν την αυλή του σπιτιού μου. Η Κατερίνα. Ομορφη, πανταχού παρούσα. Δική μου. Για πάντα.

Ευτυχισμένος ο καινούργιος χρόνος

Της Λέρος τα τραγούδια

Η παραδοσιακή μας μουσική και εν γένει η λαϊκή μας παράδοση, δεν είναι μουσικό είδος και αυτό το γνωρίζουν καλά οι Λέριοι, οι οποίοι από το 1978 κιόλας, έχουν στήσει, με την επωνυμία «Άρτεμις», έναν μορφωτικό και εκπαιδευτικό σύλλογο. Σκοπός του συλλόγου, το ανέβασμα του πολιτιστικού και πνευματικού επιπέδου των κατοίκων της Λέρου, καθώς και η ενεργός συμμετοχή των μελών του, σε προσπάθειες που αφορούν το κοινωνικό σύνολο. Το αποτέλεσμα είναι αξιόπαινο. Έχουν καταφέρει να περισώσουν λαογραφικά στοιχεία που θα είχαν χαθεί, και έχουν ενεργοποιήσει και εντάξει την πλειοψηφία της νεολαίας του νησιού, στα διάφορα τμήματά του (χορευτικό, λογοτεχνικό φωτογραφικό κ.ά.), ώστε να απασχολείται δημιουργικά και να μην είναι απλός δέκτης της όποιας πολιτιστικής δραστηριότητας θα παράγαν οι καταξιωμένοι στο χώρο του πολιτισμού. Τελευταία παραγωγή του συλλόγου ένα διπλό cd, με τίτλο *Της Λέρος τα τραγούδια*, που περιλαμβάνει

ένα καλαίσθητο και ενημερωμένο ένθετο, με πλούσιο πληροφοριακό υλικό. Σκοπός του είναι η καταγραφή και ανάδειξη της μουσικής παράδοσης της Λέρου, έτσι όπως αυτή παρουσιάζεται, μέσα από τους παραδοσιακούς οργανοπαίχτες και τραγουδιστές με την μοναδικότητα που χαρακτηρίζει τον καθένα απ' αυτούς. Έτσι χωρίς να ξεφεύγουν από το κλασικό μοτίβο του κάθε τραγουδιού, επιβάλλουν τη δική τους προσωπικότητα, γεγονός που αποδεικνύει ότι η παράδοση είναι ζωντανό στοιχείο της κοινωνίας, της τοπικής τουλάχιστον. Οι ηχογραφήσεις της έκδοσης αυτής, έγιναν στη Λέρο το 1998 και συμμετείχαν 22 Λέριοι μουσικοί και τραγουδιστές με συνοδεία από βιολί, λαούτο, σαντούρι, λύρα και τσαμπούνα. Ένα τραγούδι, σε ανέκδοτη ηχογράφηση του 1986, ερμηνεύει η Αιμιλία Χατζιδάκη. Μέσα απ' αυτή τη δουλειά ο ακροατής θα ακούσει τραγούδια της αυγής, καβάδες (καθιστικοί σκοποί), ξανάστρεφα ή πεισματικά τραγούδια, παστικά ή του παστού(τραγούδια του γάμου), νανουρισματα, και χορούς(οργανικά κομμάτια). Μια πλήρη καταγραφή της μουσικής παράδοσης του νησιού με την εποπτεία του Μάρκου Δραγούμη και του Θανάση Μωραϊτή.

Αντρέας Ντούσκας

ένθετο

ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ
ηχων αληθινών

Εκδόσεις - διανομές δίσκων ελληνικής μουσικής

Κυκλοφορούν σύντομα:

ΓΙΩΡΓΟΣ ΖΑΜΠΕΤΑΣ *Να τι θα πει Ζαμπέτας*

ΓΙΩΡΓΟΣ ΖΑΜΠΕΤΑΣ *Αφηγήσεις*

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΚΛΑΠΑΚΗΣ *Άλλα τα λαλούμενα και άλλα τα νοούμενα*

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΡΠΑΘΙΟΣ *Ταξιδεύοντας με το κανονάκι*

ΜΩΥΣΗΣ ΑΣΕΡ *Άνευ αξίας*

Επισκεφθείτε την ηλεκτρονική διεύθυνση: www.musicmirror.gr

Ο Κάβουρας

Που 'σαι καπμένε Κάβουρα, να γλυκοτραγουδήσεις
να πεις τραγούδια όμορφα, να μας ευχαριστήσεις.

Ο Πειραιάς κι η Κοκκινιά, Καλύβια κι Ελευσίνα
κλάψανε σαν το μάθανε, που 'σαι βαθειά στο μνήμα.

Δεν σε ξεχνάμε Κάβουρα, την ώρα που γλεντάμε
ακούμε τα τραγούδια σου, κι όλο σε μελετάμε.

(Ζεϊμπέκικο του Μ. Βαμβακάρη που δισκογραφείται
το 1959 με τον Γρηγόρη Μπιθικώτση
αλλά και με τον ίδιο τον συνθέτη)

ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
7-24-74
ΤΑΡ. 100
ΕΚΑΤΟΝ

Γιώργος Κάβουρας

ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΙΑΡΙΚΟ ΑΗΔΟΝΙ

του Ηλία Βολιότη- Καπετανάκη

Τους αληθινά σπουδαίους κυνηγούν αλύππτα η δυστυχία και ο χάρος λες και η δια-
χρονική τέχνη δεν μπορεί ν' ανθεί έξω από την σκοτεινή μήτρα του πένθους και της
απόγνωσης. Η οικογένεια Κάβουρα γεννά τον καλύτερο, τον πιο συγκλονιστικό τρα-
γουδιστή που ακούει στον 20ο αιώνα ο ελληνικός κόσμος. Με πανάκριβο αντίτιμο
στις «μοίρας» το χρηματιστήριο. Τους ρώτησε κανείς αν ήθελαν; Το πάσχον μεράκι
γονιμοποιεί την παγκόσμια ψυχή χωρίς να νοιάζεται για τις ζωές που αλέθει στο
διάβα του μέχρι να πετύχει πρωτότυπο, το πιο «μπάσταρδο» κάθε φορά χαρμάνι.

Γιώργος Κάβουρας, το παραπονιάρικο αηδόνι που φωλιάζει στο ψηλότερο δώμα
της ελληνικής λαϊκής μουσικής. Σχεδόν 60 χρόνια από την πρόωρη αποδημία του
μερεύει καημούς παλιοκαιρίτικους μα τόσο τωρινούς και σπέρνει νέες αισθητικές ανα-
ζητήσεις σ' όσους ακόμα αφουγκράζονται τη μελωδία των αιώνων. Ιδιαίτερα στην
εποχή των φανταχτερών μπενικικών και του μαζικού λήθαργου. Τώρα μόλις μπορέ-
σαμε να στοιχειοθετήσουμε πλήρες βιογραφικό του. Όχι ότι το έχει ανάγκη η υστε-
ροφημία του αλλά η «οικειότητα» διευκολύνει την εκάστοτε μέθεξη.

Τα στοιχεία που μας έθεσε υπόψη ο γιος του Ανέστης σε ένα ταξίδι του από την
Μελβούρνη στην πατρίδα, επιβάλλουν αναθεώρηση κάποιων γνωστών ως τώρα βιο-
γραφικών σταθμών. Δοκιμάσαμε μεγάλη χαρά και έκπληξη που με την βοήθειά του
γνωρίσαμε ύστερα από πολυετή αναζήτηση την αδελφή του ...παιζογελαστού τραγου-
διστή. Η Μαριάνθη Χριστοδούλου - Κάβουρα που ζει σε οίκο ευγενείας του Πειραιά,
παρά τις δυσκολίες της ηλικίας, μας ταξίδεψε στον βίο και την πολιτεία της μουσι-
κής αυτής οικογένειας. Μια ζωή κατατρεγμοί που πυροδοτούν εμπνεύσεις σε κάθε
χαρισματικό τεχνουργό. Κι αν λίγοι ξεφεύγουν την μαύρη τρύπα της λήθης, οι πιο
αξιόλογοι, θέλουμε να πιστεύουμε, συνιστά πρόκληση να πιάσουμε από την αρχή το νήμα.

Ο μεγάλος τραγουδιστής; καμψώνει για την διακογραφική του δουλειά, δεν ξέρουμε αν είναι η πρώτη

δικατρά

1936

Σταμάτης Κάβουρας (1887;-1965) και Γαρουφαλιά Μπεπιγιώργη (περίπου 1892-1960), οι γονείς. Από το Καλαμάκι Μικράς Ασίας η μητέρα, οικογένεια με αντιστασιακή δράση, καταφεύγει στις αρχές του 20ου αιώνα στο ιταλοκρατούμενο Καστελόριζο για να γλυτώσει. Οχι όλοι, ο αδελφός της Θωμάς σκοτώνεται το 1922 από τους Τούρκους. Ίσως όπως οι κοπέλες της εποχής να ονειρεύεται μια ήσυχη και ευτυχισμένη οικογένεια. Πολύ μικρή, 15χρονη, παντρεύεται. Αλλιώς τα φέρνουν του δρόμου οι συμπτώσεις.

Ο πατέρας από το Λίβισι της Μάκρης Μικράς Ασίας, σμίγουν μια ακόμα φορά στο Αιγαίο οι ιωνικές αύρες. Τσαγκάρης, εξαιρετος βιολιστής, κατασκευαστής μουσικών οργάνων, προπαντός χαροκόπος. Τότε που ο άνθρωπος δεν βιάζει τον βιολογικό κύκλο η ζωή κάνει περίεργες, τυχαίες συνθέσεις. Χαρισματικοί αγράμματοι, σε αντίξοες εποχές πολυτεχνίτες, με το μεράκι της καρδιάς ντύνουν καλούδια, για το κέφι τους και μόνο. Δεν είναι και οι πιο καλοί οικογενειάρχες, με τα συμβατικά όρια του καιρού, αλλά είπαμε κοστίζει ακριβά της αιωνιότητας το εισιτήριο. Πολλούς δεν τους απογράφει κιάλας, απλώς βάζουν πλάτη σε κάποιον ένδοξο απόγονο.

«Ο μπαμπάς μου ήταν μπεκρής —λέει με πίκρα η κυρία Μαριάνθη— ζήλευε την μάνα μου και την χτυπούσε. Κλέβει τον Γιώργο μας και πάνε με τον ξάδελφό μου Λάζαρο στη Σάμο. Όταν το έμαθε η μητέρα πήγε στο νησί. Για να βρει λεφτά πούλησε το χαλί ...αξίας τότε... 5.000 δραχμές. Με παρέμβαση του ειρηνοδίκη ξαναγυρίσαμε όλοι μαζί στον Πειραιά». Εδώ αρχίζουν τα ιστορικά προβλήματα και οι εκδοχές με βάση τον συσχετισμό γεγονότων όπως τα θυμούνται οι απόγονοι. Ο Σταμάτης αναπτύσσει δράση κατά των Τούρκων και στον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο φεύγει στην Γαλλία όπου δουλεύει σε εργοστάσιο κατασκευής αρβυλών. Θέλει να πάρει και την οικογένεια μαζί, διαφωνούν με την γυναίκα του και το 1918 έρχονται στον Πειραιά.

Το 1928-1929 κάνει πράγματι περιοδεία στην Σάμο. Έχει περίφημη κομπανία με τον λαουτιέρη ανιψιό του Λάζαρο και παίρνει μαζί του και τον Γιώργο. Πιθανόν η μητέρα, έχοντας και την εμπειρία της συμπεριφοράς του άνδρα της, αντιδρά στο να γίνει ο γιος μουζικάντης, πολύ περισσότερο που τότε θεωρείται υποδεέστερη έως ύποπτη ενασχόληση. «Η μητέρα είχε μεγάλη αδυναμία στον Γιώργο μας- θυμάται η κυρία Μαριάνθη. Μάλωνα με τον πατέρα. Θα πουληθώ να πάω να φέρω πίσω το παιδί, έλεγε». Σε μια σύγκρουση Σταμάτη - Γαρουφαλιάς μάλλον συμβαίνει το περιστατικό της Σάμου. Ο Σταμάτης είναι γνωστός βιολιστής. Υπάρχει φωτογραφία που παίζει στο κατάμεστο Παναθηναϊκό στάδιο, περίπου το 1938. Μεταπολεμικά ο Σταμάτης δουλεύει στην Κοπή, στο στρατιωτικό εργοστάσιο ενδυμάτων στην Δραπετσώνα.

Ο Γιώργος Κάβουρας γεννιέται στο Καστελόριζο όχι το 1909, όπως επιστεύετο μέχρι τώρα αλλά το 1907, σύμφωνα με τα επίσημα έγγραφα. Είναι το πρώτο τους παιδί. Μια κόρη γεννιέται το 1911 αλλά πεθαίνει κατά την κύηση ή κατ' άλλη εκδοχή σε ηλικία 3 ετών, ο Βασίλης γεννιέται το 1914 και η Μαριάνθη το 1917. Από μικρός μπολιάζεται με το κοινό μεράκι. Παίζει βιολί, σαντούρι, κιθάρα και —κατά την κυρία Μαριάνθη— μουζούκι. Προπαντός έχει πανέμορφη φωνή που θα «γραφτεί» αργότερα στις 78 στροφές για να μαρτυρά εσαεί τι σημαίνει άριστος τραγουδιστής. Με τον Σταμάτη, τον Λάζαρο και άλλους παιχιδιότορες γυρίζουν στις ταβέρνες του Πειραιά, τις γιορτές και τα πανηγύρια και διασκεδάζουν τον κόσμο. Εκεί γύρω στα 1932-1934 ο Γιώργος είναι δημοφιλής στις παρέες.

Ο έρωτας παίζει το δικό του διπλό παιχνίδι. Το 1929 είναι αρραβωνιασμένος με μια κοπέλα που κανείς συγγενής δεν θυμάται το όνομά της, αλλά κάποια μέρα του 1930 γνωρίζει την

Ο βιολιστής Σταμάτης Κάβουρας σε συναυλία στο Παναθηναϊκό στάδιο

15χρονη Ειρήνη. Αμοιβαία κεραυνοπληξία. «Ερωτεύτηκε με την Ειρήνη και κλεφτίκανε- λέει η κυρία Μαριάνθη. "Αδελφή θα σε πάρω να τραγουδάμε μαζί!" μου λέει μια βραδιά. Γιατί είχα κι εγώ ωραία φωνή. Περιμένω μια, δυο μέρες, τίποτα. Μαθαίνω ότι ο Γιώργος έκλεψε την Ειρήνη, πήγανε στη νονά του στη Ελευσίνα και τους πάντρεψε ο Χατζής». Ο Γιάννης Αγορόπουλος- Χατζής γεννιέται στην Σμύρνη το 1904 και είναι στενός φίλος του Γιώργου Κάβουρα, με τον ταξιτζή Κώστα Τσιρικά κλέβουν την ...καβουρίνα, όπως αποκαλεί η παρέα την Ειρήνη. Ο γάμος γίνεται στις 15/12/1930 και καταχωρείται στο ληξιαρχείο Πειραιά με αριθμό 134-5/1931.

Η Ειρήνη Δάντου ή Κωνσταντάρα του Αναστασίου και της Μαρίας γεννιέται το 1910 στην Σμύρνη από πλούσια οικογένεια, μέχρι το 1922. Από 13 παιδιά μόνο 4 γλίτωσαν την σφαγή, η Ειρήνη και 3 αγόρια. Ο Ανέστης Κωνσταντάρας παίζει όμορφο βιολί, η Μαρία είναι όμορφη και την ζηλεύει, δεν τρώνε γλυκό ψωμί και όταν έρχονται στην Ελλάδα χωρίζουν. Δεν γνωρίζουμε για ποιους λόγους σε πιστοποιητικό του Δήμου Χαϊδαρίου με ημερομηνία 29 Νοεμβρίου 1949, που χορηγείται «δια εκλογική χρήση» αναφέρεται ημερομηνία γέννησής της το έτος 1914. Όλα τα άλλα δημόσια έγγραφα αναφέρουν 1910. Με τον Γιώργο αποκτούν 4 παιδιά, τον Σταμάτη 1931, την Γαρουφαλιά 5/12/1932 και τον Ανέστη 11/6/1936. Μετά την Γαρουφαλιά γεννιέται ένα αγόρι, Ανέστης και αυτός, που ζει μόνο λίγους μήνες.

Πολλές φορές χαριτολογώντας με φίλους λέω ότι αν δεν ζούσα στην σημερινή εποχή θα ήθελα να γεννιόμουν στον Πειραιά το 1915. Για το θαύμα του λεγόμενου ρεμπέτικου τραγουδιού. Κάπι μαγικές γκαστροωμένες βραδιές με αιώνια παιδιά. Όταν εμφανίζεται η πρώτη ρεμπέτικη ορχήστρα (Βαμβακάρης, Παγιουμτζής, Δελιάς και Μπάπης) το καλοκαίρι του 1934, στο μαγαζί του Σαραντόπουλου στη Δραπετσώνα, παίζουν διαδοχικά η ρεμπέτικη και η σμυρναϊκού ύφους ορχήστρα, για ένα βράδυ ή για μια εβδομάδα: Μάρκος, Στράτος, Αρτέμης εναντίον Γ. Κάβουρα, Σ. Περπινιάδη, Κ. Νούρου, σωστό θαύμα! Κατά άλλη εκδοχή ο περίφημος ...διαγωνισμός γίνεται λίγο καιρό μετά όχι σε κοινό πάλκο, αλλά στου Κερατζάκη στην Ανάσταση παίζει η μια κομπανία και σε διπλανό μαγαζί η άλλη.

Θυμάται η Μαριάνθη Χριστοδούλου-Κάβουρα: «Πήραμε το 1933 οικόπεδο στον Απ Γιώργη, στο Κερατσίνι. Εκεί παντρεύτηκα 16 χρονών και έκανα την Άννα μου. Μια ηλικία με τον Ανέστο. Όταν βάφτισα τον Ανέστο, να δεις χαρές! Μαζεύτηκαν πάνω όλοι οι οργανοπαίχτες. Ο Γιώργος μας, ο Χατζής, ο Στελλάκης, όλοι οι φίλοι. Όλη η γειτονιά και γύρω-γύρω ξένος κόσμος πολύς, από άλλες γειτονιές, για ν' ακούσουν τον Κάβουρα και την παρέα του. Πρέπει να ήταν 1937. Ο Γιώργος έπαιζε ακόμα σαντούρι, βιολί, κιθάρα, μπουζούκι... απ' όλα. Τά έμαθε ο πατέρας ήταν τεχνίτης, μεγάλος μάστορας, αλλά κακός στη μάνα μας...»

Ο Γιώργος τα αφήνει όλα για το τελειότερο μουσικό όργανο. Τον πείθει ο Στελλάκης Περπινιάδης να γίνει τραγουδιστής, το πρώτο κομμάτι που λέει στο πάλκο είναι ο «Μανώλης ο Χασικλής» του Γ. Δραγάση Ογδοντάκη. Το πρώτο δημοφιλές

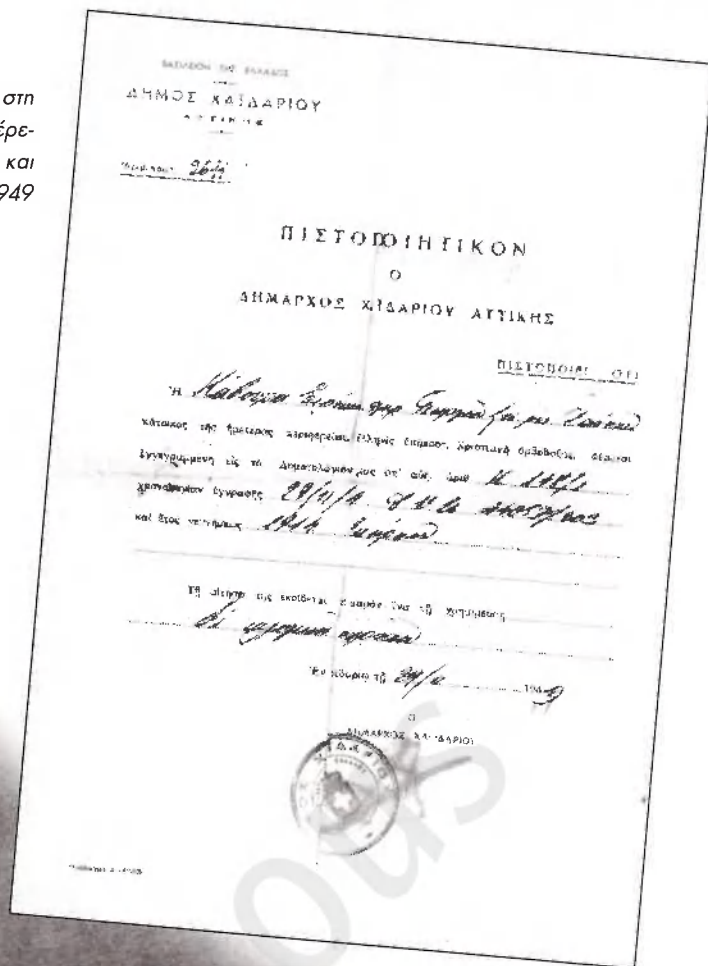
Συγκλονιστικό ντοκουμέντο. Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης του Γιώργου Κάβουρα των Αρχών Κατοχής με ημερομηνία 7 Νοεμβρίου 1942, μόλις 104 μέρες πριν πεθάνει. Από την σφραγίδα του γραφείου επισιτισμού μάλλον είναι δικαιολογητικό για τα κατοχικά συσσίτια

Νεαρός ο βιολιστής Γιώργος Κάβουρας, περίπου 1931-32

Μετά τον βομβαρδισμό του Πειραιά, το πλινθόκτιστο σπίτι στη Δραπετσώνα έπαθε μεγάλες ζημιές και η οικογένεια μεταφέρεται στο Δάσος Χαϊδαρίου, σ' ένα σπίτι πριν το ΚΕΒΟΠ, εξ ου και το πιστοποιητικό του δήμου Χαϊδαρίου με ημερομηνία 29/11/1949

Το ζεύγος Γιώργος και Ειρήνη Κάβουρα

Σεκα 153

τραγούδι στην δισκογραφία είναι «Το παιδί του δρόμου», του Βαγγέλη Παπάζογλου. Χρονο-λογικά προηγείται όμως «Ο σερέτης» του Ιάκωβου Μοντα-νάρη. Η στροφή της καριέρας του λέγεται Κώστας Σκαρβέλης, την περίοδο 1934-1941 δισκογραφεί συνολικά 70 τραγούδια, από αυτά 50 του μεγάλου Κωνσταντινουπολίτη συνθέτη.

«Από μικρός τραγουδούσε- λέει η κυρία Μαριάνθη. Αφισε τα όργανα και έγινε τραγουδιστής... Ήτανε αυτός! Τσίφτης που λένε... Ο Στελλάκης τον είχε δεξιί του χέρι. Μια φορά με πήρε σε ένα γλέντι στην Ανάληψη στην Δραπετσώνα που μέναμε. Γιόρταζε ένας αξιωματικός και τους κάλεσε να παίξουν στην γιορτή. Σαν τώρα τον θυμάμαι να λέει «Σήκω Μαριάνθη να χορέψεις τον μπάλο». Χορέψαμε με μια άλλη κοπέλα. Αγοράζαμε όλους τους δίσκους του με τον άντρα μου. Στον Πειραιά και στην Δραπετσώνα ο κόσμος μιλούσε παντού για τον Κάβουρα και εμείς χαιρόμασταν για τον αδελφός μας. Όμορφος... Καλοντυμένος... Αλλά τον έχασα νωρίς παιδί μου...»

Τέτοιες πληγές πονάνε όταν τις ζύνεις όσα χρόνια και αν περάσουν. Νιώσαμε μεγάλη ενοχή, όχι για τον Ανέστη, αλλά για την κυρία Μαριάνθη που πολύ την στεναχωρήσαμε με τις παλιές ιστορίες. Ζει όμως το τέλος του μεγάλου τραγουδιστή και η ανάγκη της ιστορικής καταγραφής κάπως μας εξιλεώνει. Τι συνέβη και μετά την είσοδο των Γερμανών ο Γιώργος Κάβουρας, γύριζε ρακένδυτος και φοβισμένος για την οικογένειά του; Κανείς δεν ξέρει. Η πιθανότερη εκδοχή, με τα μέχρι τώρα γνωστά, είναι ότι μάλλον τον κυνηγούν οι Ιταλοί, γιατί έχει ιταλική ιθαγένεια, αν και από το 1936 παίρνει την ελληνική, για να τον στρατεύσουν. Τα Δωδεκάνησα ανήκουν στην Ιταλία, οι κάτοικοι υπηρετούν στον ιταλικό στρατό. Ο λόγος στην κυρία Μαριάνθη: «Θυμάμαι ότι έφυγε μια μέρα από το Χαϊδάρι και ήρθε ξυπόλητος στο σπίτι μας στην Δραπετσώνα και μου λέει: «Αδελφή με κυνηγάνε οι Ιταλοί να με σκοτώσουν». Ποιος Γιώργο μου; Ήταν πολύ ανήσυχος, σαν τρελός γύριζε, έλεγε ότι φοβάται για την ζωή των παιδιών του. Δεν ξέρω λεπτομέρειες. Μετά συναντήθηκε με τον πατέρα, μίλησαν αλλά ούτε και αυτός μου είπε τίποτα.

Το 'ξερε μόνος το μυστικό του.»

Και μετά οι τραγικές ώρες και η πρόωρη αναχώρηση στις 22 Φεβρουαρίου 1943 και όχι στις 20 Μαρτίου, όπως ξέραμε μέχρι τώρα (ληξιαρχική πράξη θανάτου 127/Α/1943, ληξιαρχείο Νίκαιας). Μέχρι την ύστατη ώρα κοντά του η αδελφή του: «Ήταν, όπως έμαθα, στο μαγαζί του Στελλάκη στο Χαϊδάρι, όλη η παρέα έπιναν με μεζέδες και έπαιζαν. Κάποια στιγμή λέει ο Γιώργος «Δεν μπορώ άλλο βρε Στέλιο... Το κεφαλάκι μου πονάει...» Έπεσε κάτω... Τον πήγαν απέναντι σε κάποιον γιατρό... είπε εγκεφαλικό... και αμέσως νοσοκομείο. Πήγαμε σε αυτό που λέμε Κρατικό της Νίκαιας, τότε ήταν παράγκα, ήταν Γερμανοί και Ιταλοί, δεν έδιναν σημασία... Σε 6 μέρες χάθηκε, έχασε την γλώσσα του... δεν μας μίλαγε... Τον πήγαν στην απομόνωση. Στην αγκαλιά μου ξεψύχησε... Έλεπε η μητέρα εκείνη την στιγμή... «Αδελφή μου!» «Αδελφή μου!»... Με αγκάλιασε σφικτά... Αυτό ήταν... πάει...».

Δύσκολα χρόνια, Κατοχή και ποιος να νοιαστεί για έναν άρρωστο, όποιος και να ήταν αυτός, όταν ο κόσμος πεθαίνει κατά δεκάδες στον δρόμο από πείνα. Μεγάλοι μελωδοί πληρώνουν με την ζωή τους τον πόλεμο. Ο Παπάζογλου, ο Σκαρβέλης, ο Κάβουρας, ο Τούντας... Προλαβαίνουν ευτυχώς ν' αφήσουν έντονο χνάρι στην λαϊκή ελληνική μουσική, προπαντός στην καρδιά μας. Η θύμηση γίνεται αφόρητη για την κυρία Μαριάνθη... αλλά τί να κάνουμε...

«Πέθανε και πήγαμε στο κοιμητήριο στην Ανάσταση για την κηδεία. Κι είχε τρελαθεί η μάνα μου. Κι έλεγε σε όποιον συναντούσε:

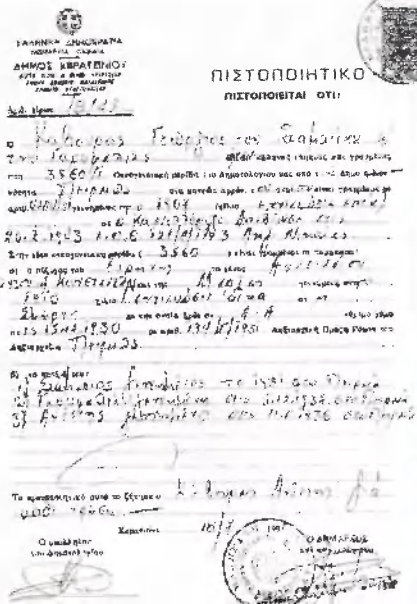
«Θέλετε γάμους κάμετε, θέλετε πανηγύρια ο Γιώργος μου δεν έρχεται να παίξει τα παιχνίδια»

...και χτυπιόταν όλος ο κόσμος. Ήμουν νέα πολύ αλλά δεν τα ξεχνάω... Νεότατος, όμορφος, λεβέντης!...»

δεκα επτά

Η ...καβουρίνα Ειρήνη Κωνσταντάρα

Τώρα πλέον δεν υπάρχει δήμαρχος Αγίου Γεωργίου Κεραταινίου, αλλά Κεραταινίου. Πιστοποιητικό του 1991 με όλα τα στοιχεία της οικογένειας Γιώργου Κάβουρα

Λίγο πριν τον πόλεμο, με τον γιο του Ανέστη

«...Το παραπονεμένο, γεμάτο ερωτικό πάθος αηδό-
νι, που μόνο την άνοιξη λαλεί και χάνεται στον χει-
μώνα της μοιραίας κατοχής...»

Ηχώχρωμα από την αρχαία τραγωδία; σίγουρα από
το Βυζάντιο, τους ανατολίτες και δημοτικούς τρα-
γουδιστές του περασμένου αιώνα. Απαράμιλλη
τεχνική στο να εκμεταλλεύεται και το ύστατο
χιλιοστό του φωνητικού του εύρους. Αστείρευτη
εκφραστικότητα ταυτισμένη σχεδόν απόλυτα με
τις ανάγκες και την ατμόσφαιρα κάθε τραγουδιού,
που τυφλά του εμπιστεύονται οι δημιουργοί.

Απέραντη τρυφερότητα, μαζί με ένα διάχυτο
λυγμό, που όχι μόνο ποτέ δεν ευτελίζονται, δεν
γίνονται γλυκερά ή «σκυλάδικα», για να χρησιμο-
ποιήσουμε μια του συρμού έκφραση, αλλά και ό,τι
τραγουδά αποπνέει ρωμαλέο και συνάμα βαθύτατο
λυρισμό.

Ακτινοβολεί όμορφιά και συναίσθημα στα μύχια
της ψυχής...»

(«Ελλήνων Μούσα Λαϊκή», σ. 217,
Εκδόσεις Νέα Σύνορα- Α. Α. Λιβάνη)

Ο αγαπημένος της «μοίρας» ταξιδεύει στην αιωνιότητα με το
έργο του, αλλά δεν κλείνει πάντα ο χορός των τραγικών
συμπτώσεων. Γλιτώνει πείνα και πόλεμο η Ειρήνη μα χάνεται
στην ξενιτιά από εγκληματική ενέργεια. Όταν ενηλικιώνονται τα
παιδιά φεύγουν όλοι στην Αυστραλία, στην Μελβούρνη, προς
αναζήτηση καλύτερης τύχης. Για την ιστορική μνήμη και μόνο
αναφέρουμε το τραγικό γεγονός κατά μαρτυρία της οικογένει-
ας. Στην Μελβούρνη γνωρίζεται με κάποιον που ενδιαφέρεται
για αυτήν αλλά πολύ γρήγορα αποδεικνύεται άνθρωπος του υπο-
κόσμου. Οι δικοί της την αποτρέπουν από το να συνεχίσει.
Κάποιος λέει στην αστυνομία να παρέμβει για να σταματήσει να
την ενοχλεί, ο τύπος καταδικάζεται σε 6 μήνες φυλακή για αζιό-
ποινη πράξη που στο μεταξύ διαπράττει. Όταν αποφυλακίζεται,
θεωρεί ότι τον πρόδωσε η Ειρήνη και για να την εκδικηθεί την
σκοτώνει στις 3 Ιουλίου 1963.

Ο σύζυγος της Μαριάνθης καπετάνιος, αν και είχανε φτώ-
χειες πενούσαν καλά, «διαμάντι άνθρωπος», λέει- αλλά έφυγε
νωρίς. Η κόρη της Άννας γεννιέται το 1936 μα δεν έχει τύχη κι
αυτή, πεθαίνει το 1986. Η εγγονή της Μαριάνθης έμεινε χήρα

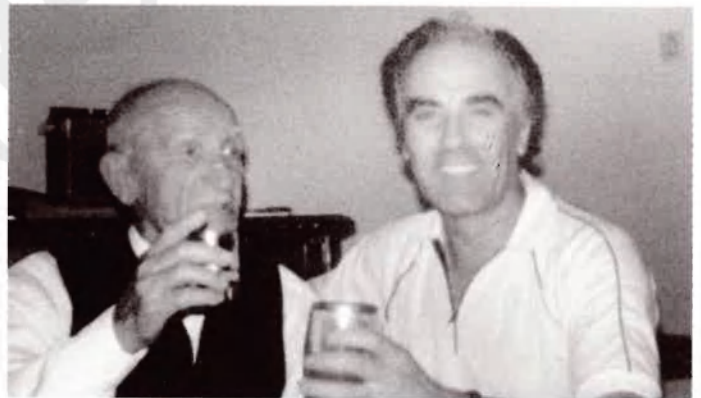
και αυτή, ο άνδρας της χάνεται μόλις 42 ετών... Μπ ρωτήσετε
πάλι αν αξίζει όλος αυτός ο χορός του θανάτου για να βγει
ακόμα και ο πιο συγκλονιστικός καλλιτέχνης. Όχι μόνο δεν
μπορώ να απαντήσω, αλλά και δεν ενδιαφέρει την κοσμική
φωτεινή σούπα της οποίας είμαστε όλοι σκόνη της, αν, τι και
πώς θα το αλέσει, για να βγάλει ούτε και η ίδια ξέρε τι, στο
ιλιγγιώδες τυχαίο...

Προσγείωση... Μαύρη σύμπτωση ακολουθεί τους λαϊκούς
μας τραγουδιστές. Νωρίς πετάνε, κι όσοι επιβιώνουν, το πολύ
μέχρι τα 40 τους οι περισσότεροι κλείνουν οριστικά τον καλλι-
τεχνικό τους κύκλο. Ίσως στο λίγο βρίσκεται το μεγάλο και
δυνατό, δεν περισσεύει κι ο καμμός. Τ' απδόνι ξαφνικά όπως
κελάδησε, σιώπησε στη μαύρη Κατοχή, δεν πρόλαβε την άνοι-
ξη. Τ' ακριβό του παράπονο φύλαξε ο χρόνος να ομορφαίνει τα
γλέντια και να γλυκαίνει τα φαρμάκια μας. Για να διαρκεί σε
πέισμα των πλαστικών καιρών η μελωδική χειροτεχνία εμπνέο-
ντας τους νέους... Βιοτέχνες του τραγουδιού που επιμένουν
πατροπαράδοτα να χωματίζουν τα σημερινά.

Υ. Γ. Θεωρήσαμε υποχρέωση να καταθέσουμε όλα τα στοιχεία που
μαζέψαμε, εκτός από μια ήσσονος σημασίας λεπτομέρεια, που δεν
αφορά την Βιογραφία του Γιώργου Κάβουρα. Την αποσιωπούμε γιατί μια
σφραγίδα, ίσως δημιουργήσει γραφειοκρατικό πρόβλημα σε απογό-
νους. Θερμές ευχαριστίες στην κυρία Μαριάνθη Χριστοδούλου-
Κάβουρα, στον Ανέστη Κάβουρα και στον Βιολατίστη Έκτορα Κοσμά.

Ο Γιάννης Αγορόπουλος- Χατζής με τον Ανέστη Κάβουρα

Ο γράφων με την κυρία Μαριάνθη Χριστοδούλου- Κάβουρα
και τον Ανέστη Κάβουρα

Ζωντανή συναυλία
στο «Μουσικό Σερβιάνι»
της EPA-5 ο Ανέστης
Κάβουρας, με την
«Απόδημη Κομπανία»,
Έκτωρ Κοσμάς βιολί,
Γιώργος Γαλιάτσος
κιθάρα, Μανώλης
Γαλιάτσος μπουζούκι,
παίζουν για τους
απανταχού Έλληνες
(Πέμπτη 14 Ιουνίου 2001)

ΕΛΛΗΝΕΣ & ΙΝΔΟΙ

του Θανάση Συλιβού

Ήταν καλοκαίρι του 1999 όταν ο Αλέξης Καρασιώτης και η Saraswati διοργάνωσαν τη συνεύρεση κορυφαίων μουσικών από τη Ελλάδα και την Ινδία. Η περιοδεία «Έλληνες και Ινδοί» πήγε σε πολλά μέρη της Ελλάδας, γνωρίζοντας μεγάλη επιτυχία. «Η όλη ιδέα», μας είπε ο Αλέξης Καρασιώτης που έχει ζήσει για χρόνια στην Ινδία και έχει σπουδάσει την Ινδική μουσική, «ξεκίνησε το 1998 όταν διοργάνωσα στο Βόλο μια συναυλία με Ινδούς μουσικούς. Εκεί με βρήκε ο Γιώργος Δεληγιάννης, καθηγητής στο Δημοτικό Ωδείο Λάρισας, και μου είπε να βάλω τους Ινδούς να παίξουν με τον Πετρολούκα Χαλκιά, πράγμα που έγινε τον επόμενο χρόνο. Το αποτέλεσμα μου άρεσε πάρα πολύ και κατάλαβα ότι είχα βρει αυτό με το οποίο θα ασχοληθώ για όσα χρόνια μπορώ». Η συνεργασία αυτή αποτυπώθηκε δισκογραφικά και το άκουσμά της έλυσε την απορία σε όλους όσοι αναρωτήθηκαν πώς μπορεί να συνυπάρξουν αυτές οι δύο σχολές μαζί. «Υπάρχουν πολλά κοινά στοιχεία μεταξύ των δύο παραδόσεων» επισημαίνει ο Αλέξης Καρασιώτης. «Και οι δύο παραδόσεις έχουν ως βάση της μουσικής τους και κύριο όργανο την ανθρώπινη φωνή. Οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται από τους οργανοπαίκτες και στις δύο πλευρές πηγάζουν από την προσπάθεια των μουσικών να μιμηθούν τους καλλωπισμούς και τα κεντήματα της φωνητικής εκτέλεσης κάθε κομματιού. Και οι δύο παραδόσεις κάνουν εκτεταμένη χρήση διαστημάτων μικρότερων του ημιτονίου,

δίνοντας μεγαλύτερη βάση στην τονική ακρίβεια την οποία υποβοηθούν κάνοντας χρήση ισοκρατών. Τα άμετρα μοιρολόγια και η ελευθερη αργή εισαγωγή που προηγείται του χορευτικού μέρους μιας Ηπειρώτικης εκτέλεσης, είναι όμοια με το «alar» (αργή και εκφραστική εισαγωγή) της Ινδικής μουσικής. Και οι δύο είναι αυτοσχεδιαστικές μουσικές με παρόμοιο πνεύμα και ήθος». Όλη η Ινδική κλασική εκπαίδευση του βορρά είναι ένα πλήρες σύστημα αυτοσχεδιασμού. Ο Ινδός μουσικός τελειώνοντας την μαθητεία του, είναι ένας ολοκληρωμένος αυτοσχεδιαστής. Η θεματολογία των κομματιών στα cd Έλληνες και Ινδοί, βασίζεται σε γνωστά και αγαπημένα θέματα της δημοτικής μας μουσικής. Ο Ινδός, αφού μάθει τη μελωδία του κομματιού και ακούσει πώς το εκτελεί ο Έλληνας μουσικός, είναι σε θέση να αποδώσει ένα παρεμφερές χρώμα, το συναίσθημα το κομματιού, που είναι και το πιο σημαντικό. «Οι ηχογραφήσεις των cd γίνονται ζωντανά μέσα στο σαλόνι του σπιτιού μου είτε από συναυλίες και δεν πέφτει ψαλίδι σε τίποτα. Όπως παίχτηκε έτσι το ακούμε. Τα όργανα αυτά έχουν πολύ καλό φυσικό ήχο από μόνα τους και το αποτέλεσμα είναι καλό». Μετά τους Έλληνες και Ινδούς Νο1 και 2, και τα Ηπειρώτικα, στα ράφια των δισκοπωλείων βρίσκεται και το τέταρτο cd της σειράς, Τα ποντιακά. «Κάθε χρόνο ασχολούμαι και με μια καινούργια περιοχή. Τα σχέδιά μου είναι μέσα στα επόμενα χρόνια να βγάλω όλες τις περιοχές της Ελλάδας».

Διονύσης Καρατζάς

«Τι γυρεύει ο ποιητής στην πόλη;»

της Μαρίας Κοσσυφίδου

Ο Διονύσης Καρατζάς είναι ένας από τους αντιπροσωπευτικότερους ποιητές της γενιάς του '70. Πρόσφατα κυκλοφόρησε η ποιητική συλλογή του «Στα νερά βαθαίνει ο ουρανός» (εκδ. Διάπων, Αθήνα 2001). Έχουν προηγηθεί άλλα 13 βιβλία του, καθώς και μια ανθολογία με ποιήματά του της περιόδου 1972-1997.

Αυτό όμως που δικαιολογεί την παρουσία του στο *Μετρονόμο* είναι η ευτυχής συνάντηση των στίχων του με τη μουσική του Μίκη Θεοδωράκη, του Ηλία Ανδριόπουλου και του Γιώργου Ανδρέου. Έξι δίσκοι, με δικούς του στίχους αποκλειστικά, είναι υπεραρκέτοί για να τον πολιτογραφήσουν στη χώρα του ελληνικού τραγουδιού.

Η συνέντευξη που ακολουθεί, ξεκίνησε και ολοκληρώθηκε σε διάφορα σημεία-στέκια της πόλης όπου ζει ο Διονύσης Καρατζάς: την Πάτρα. Μια πόλη που, όπως λέει ο ίδιος, συνδυάζει ό,τι χρειάζεται ο νους, η ψυχή και το μάτι του ανθρώπου – θάλασσα, βουνό και χρόνο.

Τι γυρεύει ο ποιητής στην πόλη;

Δ.Κ.: Την καταγωγή του. Διότι ο ποιητής δεν μπορεί παρά να είναι πρώτα και πάνω απ' όλα πολίτης, που πάει να πει υπεύθυνος. Όπως λέει ο Σεφέρης «ο ποιητής σπκώνει την ευθύνη μιας πάλης ζωής και θανάτου». Η ζωή, ο θάνατος και ο έρωτας που τρέφει τα όνειρα, είναι κατεξοχόν πολιτικές έννοιες, στο βαθμό που υπάρχουν επειδή υπάρχουν οι άνθρωποι ως σύνολο και ως συνείδηση της αρμονίας και της τάξης του κόσμου.

Η πόλη έχει ποίηση;

Δ.Κ.: Καταρχήν, αναφερόμενος στην έννοια «πόλη», την εννοώ κυρίως με την αριστοτελική εκδοχή της φυσικής κοινότητας των ανθρώπων που εξασφαλίζει την αυτάρκεια της ζωής των μελών της. Δηλαδή, δεν την εννοώ ως «άστυ», που το διαφοροποιούμε από το χωριό ή τη μεγαλούπολη. Έτσι, η ποίηση ως αναγωγή των φυσικών και ανθρώπινων στοιχείων και συμπεριφορών στον κόσμο των συναισθημάτων, χρειάζεται την πόλη, αφού αποτελεί αναγκαία συνθήκη εμπνευσης. Και μπορεί ο ποιητής να μην είναι ο άνθρωπος της αγοράς (πολυσύνκαστων χώρων), είναι όμως σίγουρα ο λειτουργός, που στο εργαστήρι της μοναξιάς του σκαλίζει και μορφοποιεί την περιπέτεια των αισθήσεων, των αισθημάτων και των λέξεων.

Μοναξιά χωρίς ποίηση συχνά συναντάμε. Ποίηση χωρίς μοναξιά;

Δ.Κ.: Η μοναξιά χωρίς ποίηση είναι ο εγωισμός της άγνοιας του εαυτού μας και η άφιλη, απάνθρωπη προστασία του δήθεν συμφέροντος. Η μοναξιά της ποίησης, είτε ως χώρος δημιουργίας, είτε ως χρόνος μέθεξης του αναγνώστη με το ποίημα, είναι η φωτεινή σιωπή μιας πνευματικής πληρότητας, μέσα στην οποία ο ποιητής και ο αναγνώστης —ο καθένας με τον τρόπο και τον χρόνο του— βιώνει την αξία της συμπαντικής σχέσης του εαυτού του με άλλα ως εμπειρία ή ως όνειρο και αναζήτηση.

Ζείτε μόνος;

Δ.Κ.: Αρκούμαι σ' ό,τι αγαπώ, προσπαθώντας να προεκτείνω μέσα μου ελευθερίες και να συντηρώ το μικρό κήπο των ονείρων μου. Βγαίνω στο παράθυρο και στην πόρτα και στους δρόμους, και χαίρομαι τα πουλιά και τους ανθρώπους.

Ναι, αλλά οι άνθρωποι που σας ξέρουν, σας χαρακτηρίζουν γκρινιάρη. Πώς τους χαίρεστε;

Δ.Κ.: Είμαι άνθρωπος της μέρας και μ' αρέσει η ευκρίνεια και η ακρίβεια στις πράξεις και στα λόγια. Γκρινιάζω για τη νύχτα.

Η νύχτα κρύβει ή φανερώνει;

Δ.Κ.: Εξαρτάται από το πού βρίσκεσαι. Από τη μεριά του σκοταδιού ή του φωτός.

Εσείς που βρίσκεστε;

Δ.Κ.: Θέλω να έχω μια απόσταση ασφαλείας. Εδώ γεννιέται η γκρινία μου.

Δηλαδή;

Δ.Κ.: Θέλω να ελέγχω τα πράγματα και πάντα αγχώνομαι με τις σκιές των ανθρώπων μόνο. Γιατί δεν είναι εύκολο να καταλάβουν το επειγόν της επιθυμίας.

Η μεγάλη σας αμαρτία ποια είναι;

Δ.Κ.: Θέλετε να παίξουμε;

Ναι. Γιατί όχι;

Δ.Κ.: Ξέρετε ότι αμαρτάνω σημαίνει σφάλω. Οι άλλοι μου καταλογίζουν ως αμαρτία τη μοναχικότητά μου. Εγώ όσο δεν γράφω ποιήματα, πιστέψτε με, νιώθω τύψεις.

Η αμαρτία μεγαλώνει με τη νύχτα;

Δ.Κ.: Βαθαίνει.

Τι θα ζητούσατε από μια μαγική ομπρέλα;

Δ.Κ.: Να γυρίσει ανάποδα και να μαζεύει τ' αστέρια, που είναι χαμένα αλλά όχι λησμονημένα πρόσωπα. Έτσι πιστεύω την αθανασία: επιστροφή (σαν τη βροχή στο χώμα) και μνήμη (σαν προσευχή στη θάλασσα).

Μα η μνήμη είναι επιστροφή από μόνη της.

Δ.Κ.: Η επιστροφή και η μνήμη είναι κινήσεις από και προς αυτό που είμαστε ή αυτό που θέλαμε.

Στο τελευταίο σας βιβλίο «Στα νερά βαθαίνει ο ουρανός» η σιωπή εμφανίζεται συχνά. Έχει καμιά σχέση με τη μνήμη;

Δ.Κ.: Βιολογικά είμαι στον κύκλο της μνήμης. Και σωπαίνω για να προλάβω... Όλο και περισσότερο θεωρώ ότι πρέπει να κοιτάζω πολύ και βαθιά για να μπορέσω να μιλήσω. Όλο και περισσότερο εμπιστεύομαι τα μάτια μου.

Στη γυναίκα που θα αγαπούσατε θα της μιλούσατε με ποίημα ή με τραγούδι;

Δ.Κ.: Με ποίημα. Κι αυτό γραμμένο, γιατί από τη μια δυσκολεύομαι να απομνημονεύω κι από την άλλη δεν τα καταφέρνω στο τραγούδι. Το μόνο που μπορώ είναι να μουρμουρίζω.

Τα ήδη μελοποιημένα ποιήματά σας, όταν τα διαβάσετε, τα νιώθετε γυμνά χωρίς τη μουσική;

Δ.Κ.: Όχι, πιο φωτεινά θα έλεγα, πιο διάφανα, πιο ανοιχτά.

Πώς θα σας φαινόταν να ακούσετε τη «Βεατρίκη» από τον Πάριο;

Δ.Κ.: Το έργο «Η Βεατρίκη στην οδό Μηδέν» σε μουσική Μίκη Θεοδωράκη, το ερμηνεύει συνεχώς επί δώδεκα και πλέον χρόνια η Μαρία Φαραντούρη. Νομίζω ότι η δωρικότητα και η μελαγχολία της φωνής της εκφράζουν αυστηρά την ουτοπία του έρωτα ως κατάσταση ευτυχίας. Δεν έχω όμως φανταστεί άντρα ερμηνευτή και μάλιστα τον Γιάννη Πάριο, που κατά την γνώμη

μου η υγρή φωνή του ταιριάζει πιο πολύ σε ερωτικό παράληρημα ή σε βασανιστική ανάμνηση.

Στο σχήμα «ποίηση-τραγούδι» αντιστοιχεί το σχήμα «καλλιτέχνης-τεχνίτης»;

Δ.Κ.: Και στα δυο ζεύγη όρων δεν υπάρχουν σαφή όρια. Διότι μπορεί ένα τραγούδι να έχει ποίηση ή και να είναι ποίημα και ένα ποίημα να αποτύχει, μελοποιούμενο, να εκφράσει τη μουσικότητα των ίδιων των λέξεών του. Μέσα μου ξεχωρίζω, όχι αξιολογικά, το στιχουργό ως τεχνίτη στίχων με σκοπό τη μελωδία και τον ποιητή ως καλλιτέχνη που απελευθερώνει τη μουσική των λέξεων. Έτσι, μπορεί να συμβεί, στον ίδιο δημιουργό, η ευτυχής συνάντηση του εμπνευσμένου στιχουργού και του μελωδικού ποιητή.

Φαντάζομαι ότι πιο συχνά θα σας σταματάνε στο δρόμο για να σας πουν ότι άκουσαν ένα τραγούδι σας παρά ότι διάβασαν ένα βιβλίο σας. Αρα, το τραγούδι σας φέρνει πιο κοντά στους πολλούς.

Δ.Κ.: Συμφωνώ. Γιατί η γλώσσα του τραγουδιού μέσω της μουσικής είναι πιο οικεία και πιο άμεση, αφού δεν προυποθέτει τις διαδικασίες εσωτερικεύσης που απαιτεί η ανάγνωση ποίησης. Από την άλλη, το τραγούδι έχει πολλούς τρόπους και τόπους μετάδοσης. Κάποτε σου επιβάλλεται. Ενώ το ποίημα το επιλέγεις και σπάνια σε βρίσκει αυτό ή το μοιράζεσαι με άλλους. Πάντως η ομορφιά ενός ποιήματος ή ενός τραγουδιού, όταν αυτά είναι καλά, περνάει ως λάμψη στο πρόσωπο, κάνει τον άνθρωπο πιο αληθινό, άρα και πιο όμορφο.

Μετά από μια τέτοια, μέχρι στιγμής, πορεία σας στο τραγούδι, όταν γράφετε, έχετε στο μυαλό σας μια πιθανή μελοποίηση;

Δ.Κ.: Όπως ξέρετε, η εμπλοκή μου στο τραγούδι προέκυψε από την ευτυχισμένη για σένα στιγμή, το 1986, που ο Μίκης Θεοδωράκης, ξεφυλλίζοντας βιβλίο μου, άκουσε τη μουσική των λέξεών μου και μελοποίησε ποιήματά μου. Η συνεργασία μας, μέχρι σήμερα, έχει αποδώσει τέσσερις κύκλους τραγουδιών. Το ίδιο έγινε και με τον Ηλία Ανδριόπουλο που μελοποίησε ποιήματά μου από μια άλλη ποιητική συλλογή μου. Τελευταία, στα «Χελιδόνια της Βρόχης», με την παρακίνηση του Γιώργου Ανδρέου έγραψα στίχους για τραγούδι. Τα αναφέρω αυτά για να σας πω πως η καταγωγή μου στο παιχνίδι των λέξεων και των ήχων είναι ποιητική και μέσα μου ξεκαθαρίζω τι θέλω να γράψω. Κυρίως γράφω ποίηση με τον τρόπο που χρόνια τώρα παλεύω, τιθασεύοντας συναισθήματα και λέξεις και όποτε –σπάνια– έχω ισχυρό κίνητρο, γράφω στίχους για τραγούδι, με μια αμχανία ομολογώ απέναντι στην τεχνική. Γιατί νομίζω ότι το τραγούδι, ως στιχοπλοκή, είναι μια σοβαρή και υπεύθυνη διαδικασία, που χρειάζεται πείρα και γνώση και ευαισθησία.

Εσείς τραγουδάτε;

Δ.Κ.: Ψιθυρίζω σχεδόν πάντα όταν περπατώ στους δρόμους και κάποτε στο σπίτι. Μέχρι εκεί φτάνω. Κρατάω το ίσο που λέμε...

Πώς σας φαίνεται που κάποια τραγούδια σας ακούγονται στο Μέγαρο Μουσικής και κάποια σε νυχτερινά κέντρα διασκέδασης;

Δ.Κ.: Φαντάζομαι ότι δεν ακούγονται τα ίδια στους ξεχωριστούς χώρους. Αλλά κι αυτό να συνέβαινε, μένω στις προθέσεις των συνδημιουργών, που στοχεύουν στο ποιητικότερο αισθητικά αποτέλεσμα. Αυτό, το αισθητικό αποτέλεσμα, αποτελεί την ικανοποίηση των δημιουργών. Και ξέρετε ότι η πορεία προς αυτό έχει και οδύνη και πόνη. Επομένως, αφού τα τραγούδια είναι για να ακούγονται, προσωπικά δεν έχω αντίρρηση να ακούγονται παντού, αρκεί να αντιμετωπίζονται με τον απαραίτητο σεβασμό.

Με ποιον Έλληνα συνθέτη θα επιθυμούσατε να συνεργαστείτε;

Δ.Κ.: Στην περίπτωση μου ο συνθέτης θα εκδήλωνε ενδιαφέρον για συνεργασία μαζί μου. Αυτό δεν λέγεται εγωιστικά, αλλά μαρτυρεί τη θέση μου πως παραμένω ποιητής χωρίς να αγχώνομαι να μελοποιηθώ.

Χρυσός δίσκος - Κρατικό βραβείο ποίησης. Αν ήταν να διαλέξετε ένα από τα δύο, ποιο θα διαλέγατε;

Δ.Κ.: Δεν έχω σκεφτεί ούτε το ένα, ούτε το άλλο ως πιθανά να μου συμβούν. Το πρώτο, γιατί οι κύκλοι τραγουδιών, που αποτελούν μελοποιήσεις ποιημάτων μου, δεν είναι ευρείας κατανάλωσης καθώς δεν συμπορεύονται με την αισθητική της εποχής που ευνοεί το εύπεπο τραγούδι. Το δεύτερο, γιατί είναι ένας θεσμός, που δεν ξέρω αν επιβραβεύει το πραγματικά άξιο έργο ή αν εξυπηρετεί σκοπιμότητες και έχει να κάνει με τις δημόσιες σχέσεις που αφορούν πρόσωπα και κέντρα αποφάσεων που δρουν στην Αθήνα αγνοώντας την υπόλοιπη Ελλάδα.

Ναι, αλλά κι η Αθήνα είναι μια πόλη, για να θυμηθούμε την αρχή της κουβέντας μας. Οι ποιητές τι γυρεύουν σ' αυτήν την πόλη;

Δ.Κ.: Η Αθήνα, παρόλα τα προβλήματά της, παραμένει μια όμορφη και προκλητική πόλη. Οι ποιητές εύκολα την ερωτεύονται. Αν βρίσκονται λοιπόν σ' αυτήν από έρωτα, δεν έχω να σχολιάσω. Φοβάμαι όμως ότι πολλοί γυρεύουν την ικανοποίηση της ματαιοδοξίας τους, επιδιώκοντας την αναγνώρισή τους όχι μέσω του ίδιου του έργου τους αλλά μέσω των διασυνδέσεών τους... Τελικά η τέχνη χρειάζεται πράκτορες, μεσίτες και μάνατζερς; Γιατί, κατά τη γνώμη μου, η τέχνη είναι προσευχή που θέλει σεμνότητα κι αλήθεια για να εισακουστεί και όχι τα αγχώδη πνεύμα της αγοράς.

Παντελής Θαλασσινός Χωρίς σουξέ!

του Ηλία Βολιότη- Καπετανάκη

Επιτέλους ένας δίσκος χωρίς σουξέ! Δίχως, δηλαδή, το μοναδικό καβαλεδιάρικο κομματάκι που ξεχωρίζει από τον παρόμοιο ηλεκτρονικό κατιμά, όχι γιατί κάτι αξίζει, αλλά επειδή με την πλύση εγκεφάλου των ραδιοτηλεοπτικών μέσων, κρεμιέται με το στανιό στο στόμα του κοσμάκη για να το ψιθυρίζει, αζήτητο τεκμήριο ανοψίας, καναδυό βδόμάδες, μέχρι να ριχθεί στο ...πλυτήριο το επόμενο ανάλογο υποπροϊόν.

Επιτέλους δίσκος χωρίς σπαραξικάρδια, είτε σκυλάδικα ερωτόπληκτα σκουπίδια, είτε κουλτουριά-ρικά γλυκερά σοφίσματα με, τηρουμένων των αναλογιών, ίδια βαρετή, εφήμερη και προπαντός άκρως αντιερωτική ατμόσφαιρα!

Επιτέλους ένας δίσκος, ολοκληρωμένος και αισθητικά ζηλευτός κύκλος τραγουδιών, ανεξάρτητα αν μεταξύ τους έχουν στενή ή όχι νοηματική συγάφεια. Εκπέμπει το μεράκι του δημιουργού αναζητώντας αφενός σύντονισμό με τις κεραίες της ψυχής μας, αφετέρου τα μονοπάτια της διαχρονικότητας, και το πιο «χρηστικό», όσο τον ακούς δεν μιζεριάζεις αλλά νιώθεις ισορροπία και ομορφιά.

Δύσκολο το επόμενο βήμα του Παντελή Θαλασσινού, γιατί βγαίνει από μεγάλη επιτυχία στη δισκογραφία, τις συναυλίες και το πάλο και επειδή αυθαίρετα πολιτογραφείται από το εμπορικό κύκλωμα ως «ερωτικός» τραγουδιστής, μπορεί να γίνει πιο ευάλωτος σε μελό παραστρατήματα. Όταν όμως ο έρωτας δεν ευτελίζεται σε καψούρικα σλόγκαν και από τις χαραμάδες της πιο σκοτεινής κρεβατοκάμαρας ακνοφέγγει η κοινωνία και οι άλλοι της καημοί δεμένοι αρμονικά με γνήσιο ερωτισμό τότε η πιο ...προσωπική υπόθεση αποκτά παλλαϊκή έκφραση. Ξελαμπικάρει και το οπτικό πεδίο του υποκειμένου και στα άλλα ζητήματα του βίου του.

Με τον Άγιο Έρωτα —κρατούμενο οι επιφυλάξεις για τον τίτλο— ο Θαλασσινός πιστοποιείται ως ο πιο ώριμος και ευαίσθητος, για την ώρα, σύγχρονος λαϊκός τροβαδούρος, σε μια ανώριμη μάλιστα και αναίσθητη εποχή. Περιέχει έξι πανέμορφα τραγουδία που θέτουν βάσιμη υποψηφιότητα για του χρόνου το επίζηλο ανθολόγιο, εντός παρενθέσεως οι στιχουργοί, πρώτη φορά δεν μελοποιεί δικό του στιχούργημα:

«Η σακαράκα» (Θ. Γκόνης), «Δuo μαύρα βότσαλα» (Μ. Ελευθερίου), «Όσοι μείναν παιδιά» (Τ. Σαμαρτζής), «Κυκλαδικό» (Α. Δασκαλόπουλος), «Ο τόπος» και «Η πέρδικα» (Η. Κατσούλης,

εκπληκτική η ερμηνεία του πρώτου από την Κατερίνα Παπαδοπούλου). Συν τρία που φέρνουν πιο «ψυχαγωγική» και χαρούμενη ατμόσφαιρα: «Αν μ' αγαπάς θα σ' αγαπώ» (Τ. Θωμάϊδου), «Η ζωή δυο κομμάτια» (Β. Βελόνιας) και «Θα στο πω το τραγουδάκι» (Τ. Δήμητρας). Σε σύνολο 15 ξεχωρίζουν 9 και τα άλλα δεν μειονεκτούν αλλά... περί ορέξεως ουδείς λόγος.

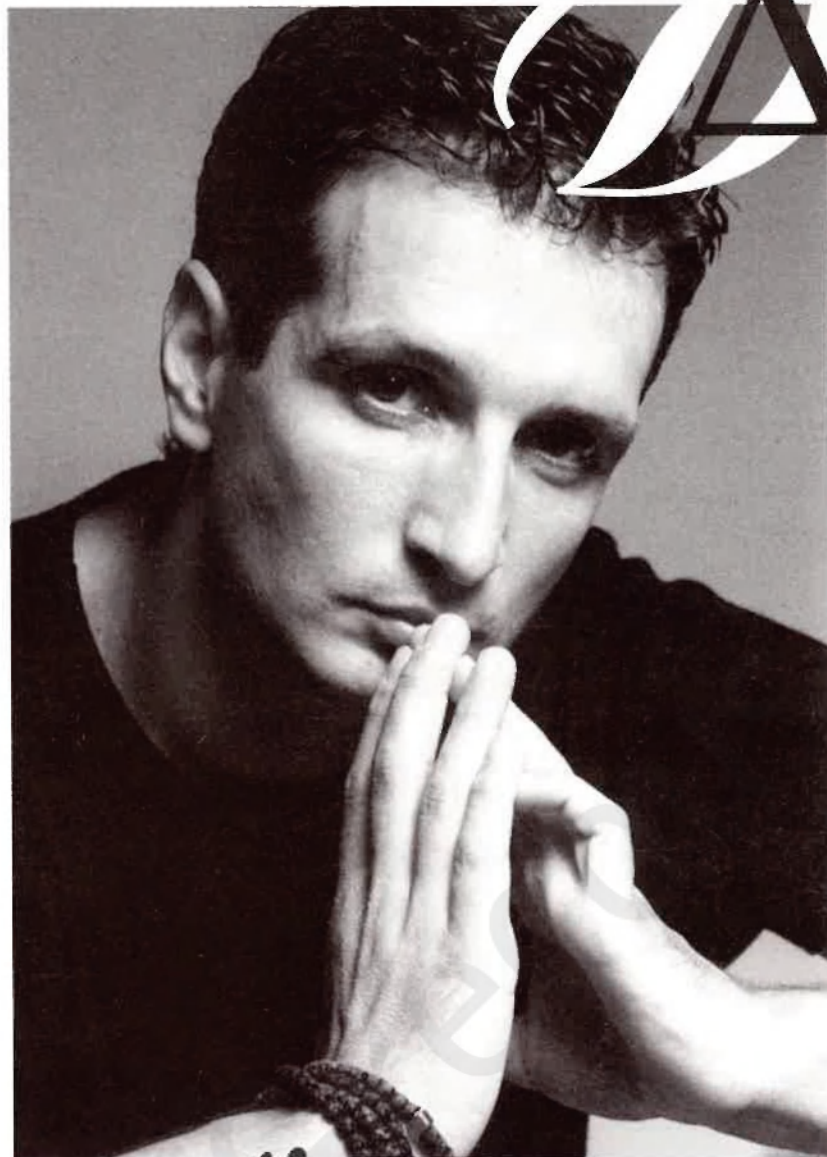
Ίσως χρειάζονταν στα υπόλοιπα, δύο γυναικείες ερμηνείες, πλην των φωνητικών της Δέσποινας Ολυμπίου και της Κατερίνας Παπαδοπούλου- η πρώτη επιμέρους παραίτηρη. Η δεύτερη αφορά τον τίτλο του δίσκου, όχι ότι είναι κακό να υποκλίνεται κανείς εν γνώσει του στην εμπορικότητα για να την κάνει Δούρειο Ίππο για να περάσει αυτό που θέλει, αλλά γιατί το «Άγιος Έρωτας» είναι ξαναπαϊγμένο και δεν σηματοδοτεί πλήρως, αν δεν ξεστρατίζει κιόλας, το πολυεδρικό περιεχόμενο του Παντελή Θαλασσινού. Η τρίτη αφορά την εταιρεία που θα πρέπει σε τέτοιες σπουδαίες δουλειές να μην τσιγκουνεύεται την χαρτόδετη έκδοση, πολύ περισσότερο που είναι και πάλι ωραία τα χαρακτηριστικά του Νίκου Γιαλούρη.

Ο Θαλασσινός πατώντας σε παλιά προίκα δεν επαναπαύεται στο κατακτημένο μελωδικό κλίμα, στην δική του, έστω ποιοτική, συνταγή επιτυχίας. Πειραματίζεται συνεχώς σε νέα μοτίβα, αφομοιώνοντας διαρκώς δάνεια και επιρροές. Παράδειγμα η τζαζ-ροκ μουσική ανάπτυξη της... «Σακαράκας», τα δημοτικά πατήματα στο «Η ζωή δυο κομμάτια», ή τα αλά Ζαμπέτα παϊζήματα στο «Αν μ' αγαπάς θα σ' αγαπώ» και άλλα που δείχνουν πως η λαϊκή καλλιτεχνική χειροτεχνία μπορεί να συνεχίζεται ποιοτικά αναβαθμιζόμενη αναλόγως συνθηκών και αναγκών και στην ηλεκτρονική εποχή.

Είναι πάνω απ' όλα αυτή η υπέροχη παρέα των μουσικών και των άλλων φίλων που επιμένουν να κάνουν έργο το γλέντι τους μένοντας πιστοί στην «ψυχαγωγία» με την αρχαία σημασία του όρου. Μας γεμίζει χαρά να νιώθουμε... απλό της μέλρς!

Υ. Γ. Ηλία Κατσούλη συχνά είμαστε μάρτυρες της συγκίνησής σου όταν ακούς το παραδοσιακό «Τζιβαέρι», ιδιαίτερα στο τσάκισμα «...σιγανά και ταπεινά» Έβαλες... μισοκρυμμένο τον θαυμασμό σου στην όμορφη «Πέρδικα»...

Επανεκτέλεση & δημιουργία

του ΗΛΙΑ ΒΟΛΙΟΤΗ - ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗ

Όταν ο Μίκης Θεοδωράκης συνάντησε τον Δημήτρη Μπάση βγήκαν δυο δίσκοι με επανεκτελέσεις τραγουδιών του μεγάλου συνθέτη που δείχνουν μια ακόμα πλευρά της διαχρονικότητας του σπουδαίου έργου. Μπορεί να εμπνέει και να ψυχαγωγεί και την νέα γενιά των τραγουδιστών και μέσω αυτών να γίνεται πιο προσιτό στους συνομηλικούς τους. Η αρχή της συνεργασίας γίνεται με «Το τραγούδι του νεκρού αδελφού» και συνεχίζεται με τα ερωτικά του Μίκη υπό τον τίτλο «Η αγάπη είναι φωτιά». Μετά το δημοτικό και το ρεμπέτικο μια «νέα» παράδοση παίρνει σιγά-σιγά την θέση της στην τεράστια ελληνική μελωδική προίκα, με τα έργα ή τα σκόρπια τραγούδια των κατοπινών λαϊκών συνθετών κατά τον ίδιο... πατροπαράδοτο τρόπο: Επανεκτελούνται ή γίνονται σημνόι για τα επόμενα κινήματα της ελληνικής λαϊκής μουσικής. Παιδί μεταναστών ο Δημήτρης Μπάσης γεννιέται στη Γερμανία, αλλά στα οκτώ του χρόνια πραγματοποιεί το όνειρο του επαναπατρισμού. Ο ίδιος θεωρεί σημαντική την επίδραση της μετανάστευσης στην πορεία του. «Από μικρό παιδί τα αυτιά μου γέμισαν ελληνική μουσική, συνδετικός κρίκος με την πατρίδα. Αυτή η μουσική μας ταξίδευε στην Ελλάδα και τόνιζε το όνειρό μας ότι κάποια στιγμή πρέπει να γυρίσουμε στις ρίζες μας»- λέει. Μαζί με τον παιδικό πόθο να γίνει τραγουδιστής. Φυσικά δεν τολμούσε να τον εκφράσει, αφού όλοι οι γονείς μας, πολύ περισσότερο στην επαρχία, θέλουν να γίνει το καμάρι τους, γιατρός, δικηγόρος, πολιτικός μηχανικός, άντε πυρηνικός επιστήμονας και όχι... ανυπόλητος καλλιτέχνης. Όταν όμως επιθυμείς κάτι πολύ... Αλλά καλύτερα να μας τα πει ο ίδιος...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΑΣΗΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΑΣΗΣ: Είναι φυσικό να υπάρχουν προκαταλήψεις σε κάθε μικρή κοινωνία. Μπορεί να έχει λάμψη αλλά οι γονείς θεωρούν ότι ο καλλιτεχνικός χώρος δεν είναι καθαρός, ότι κρύβει παγίδες. Η πρώτη μου επαφή με την μουσική ήταν η εκκλησία. Όταν γυρίσαμε στην Ελλάδα σαν οικογένεια εκκλησιαζόμεσαν τακτικά. Εκεί ανακάλυψα τη μαγεία της βυζαντινής μουσικής. Πολύ γρήγορα αυτή η αγάπη με οδήγησε σε ηλικία 9 ετών στο ψαλτήρι και να ψάλλω δίπλα στον ψάλτη του χωριού. Για καλή μου τύχη ήταν γνώστης της βυζαντινής μουσικής, με σπουδές. Αρχισα, λοιπόν τα μαθήματα στο σπίτι με τον Θεόδωρο Αβρουζίδη. Δεν με έφταναν και σπούδασα και στο Μακεδονικό Ωδείο Γιαννιτσών.

Και το βάπτισμα του πυρός;

Δ. Μ.: Πρώτη εμφάνιση στην πόλη μου, στο Κιλκίς από όπου και κατάγομαι. Με την υποστήριξη των φίλων μου κάποια στιγμή ανέβηκα στο πάλκο, κάθε Παρασκευή, Σάββατο και Κυριακή. Τον επόμενο χρόνο κατεβαίνω στην Θεσσαλονίκη και δουλεύω σε μια καινούρια τότε μουσική σκηνή. Αυτά γίνονται σε ηλικία 20-21 ετών. Το μαγαζί λεγόταν "Πουέρτο" και είναι σταθμός στην καριέρα μου γιατί διαδόθηκε στην Θεσσαλονίκη το νέο ότι ένας πιτσιρικάς τραγουδά στο μαγαζί πολύ καλά. Με αφορμή αυτήν την φήμη πολλοί περνούσαν να γνωρίσουν τον... πιτσιρικά. Μεταξύ αυτών και ο Σταμάτης Κραουνάκης, από τότε κυνηγός ταλέντων. Τον χειμώνα του 1992 με ακούει και μου προτείνει να κατεβώ στην Αθήνα και να ενταχθώ στην ομάδα τους που τότε αποτελείτο από την Άλκηστη Πρωτοψάλτη, την Λίνα Νικολακοπούλου και τον νεοφερμένο Κώστα Μακεδόνα. Ήρθα Αθήνα και άρχισε να ξεδιπλώνεται το κουβάρι.

Και το δισκογραφικό βάπτισμα;

Δ. Μ.: Το παίρνω τον Απρίλιο του 1997 με τον πρώτο προσωπικό δίσκο με τραγούδια του Κώστα Φαλκόνη και του Χρήστου Παπαδόπουλου. Αυτός ο δίσκος έχει και 3 τραγούδια του Χρήστου Νικολόπουλου αλλά πολύ γρήγορα επισκιάστηκε γιατί 6 μήνες αργότερα κυκλοφόρησε το σάουντρακ "Ψίθυροι καρδιάς" το οποίο σημείωσε τεράστια εμπορική επιτυχία και ουσιαστικά ο κόσμος ξέρεει σαν ξεκίνημά μου αυτό το σάουντρακ με την υπογραφή του Χρήστου Νικολόπουλου.

Τηλεοπτική αφητηρία.

Δ. Μ.: Για μένα ήταν δισκογραφική καριέρα γιατί η τηλεόραση ήταν αφορμή να ακουστεί το τραγούδι και να αγαπηθεί γρήγορα και εύκολα...

Να περάσουμε στο κύριο θέμα: Επανεκτελέσεις τραγουδιών και το ρίσκο που κρύβουν για τον καλλιτέχνη.

Δ. Μ.: Πρέπει στις δεύτερες εκτελέσεις να προσεγγίζουμε με σεβασμό τα τραγούδια. Να μην προσβάλεις το μεγαλείο που έχει κάθε τραγούδι. Λέω να στην δεύτερη εκτέλεση όταν γίνεται με τον τρόπο που αναφέραμε. Είχα μια πρόσφατη εμπειρία με το «Σπασμένο καράβι», ένα single που κυκλοφόρησε τον Φεβρουάριο και έγινε πολύ γρήγορα χρυσό.

Αλήθεια πώς σου φαίνεται με την απόσταση κάποιου χρόνου; Επειδή είμαι ευθύς και δεν κολακεύω, εμένα δεν μου άρεσε καθόλου αυτή η εκτέλεση...

Δ. Μ.: Θα σου πω το εξής: θέλησα να δώσω ένα άλλο χρώμα σε αυτό το τραγούδι. Σίγουρα όταν κάνεις κάτι δεν μπορεί να αρέσει σε όλον τον κόσμο.

...και δεν φταις εσύ, φταίει η εξζητημένη ηλεκτρονική ενορχήστρωση.

Δ. Μ.: Κοίταξε να δεις, εγώ πιστεύω ότι το κομμάτι αποδόθηκε με έναν άλλο τρόπο, έγινε εμπορική επιτυχία και θα κρατήσω το εξής: παιδιά 15-16 χρόνων που έρχονται στο καμαρίνι μου λένε «συχαρητήρια για το καινούριο σας τραγούδι». Και τους εξηγώ φυσικά ότι είναι του Γιάννη Σπανού σε ποίηση Γιάννη Σκαρίμπα με πρώτο εκτελεστή τον Καράλη. Αμέσως οι νέοι ανακαλύπτουν τα μεγάλα τραγούδια παλιότερων δημιουργών. Κάνει καλό η επανεκτέλεση.

Δεν διαφωνώ με αυτά που λες, αλλά επιμένω στο «Σπασμένο καράβι» φταίει η ηλεκτρονική εκφορά της μελωδίας...

Δ. Μ.: Σέβομαι την άποψή σου και μου αρέσει να ακούω να μιλάνε στα ίσα. Αλλά η πρώτη εκτέλεση έχει μια και μοναδική γοητεία.

Αποστασιοποιήσου από την δική σου ερμηνεία στο τραγούδι που την θεωρώ έντιμη. Γιατί να βάλουμε τόσα ηλεκτρονικά μπικλιμπιδιά στο τραγούδι που αλλοιώνουν την ατμόσφαιρά του;

Δ. Μ.: Διότι η μουσική εξελίσσεται. Δεν έγινε κάτι ακραίο. Απλώς δόθηκε ένας ηλεκτρισμός στο τραγούδι που πιθανόν εκείνη την εποχή να μην υπήρχαν τα μέσα για να δοθεί.

Ο ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

Να μιλήσουμε τώρα για την δουλειά σου με τον Μίκη.

Δ. Μ.: Ένας δίσκος με την υπογραφή και την σφραγίδα του μεγάλου Μίκη Θεοδωράκη...

...ο οποίος μετά από 15 χρόνια ξαναμπάνει στο στούντιο, αυτό είναι το σημαντικότερο.

Δ. Μ.: Ίσως είναι το πιο σημαντικό πράγμα που έχω καταφέρει στην καριέρα μου. Ένας δίσκος με τον Μίκη Θεοδωράκη που ο ίδιος διευθύνει και ενορχηστρώνει. Ότι και να πούμε εμείς για αυτές τις εκτελέσεις τον πρώτο λόγο έχει ο Μίκης Θεοδωράκης. Τα συναισθήματα είναι ανάμικτα. Είμαι πανευτυχής που έχω στις αποσκευές μου αυτόν τον δίσκο. Υπάρχει όμως η αγωνία και το άγχος, διότι πραγματικά αυτά τα τραγούδια έχουν ερμηνευθεί από πολύ μεγάλες φωνές με κορυφαίο τον Γρηγόρη Μπιθικώτση, που για μένα είναι η μεγαλύτερη φωνή μαζί με τον Στέλιο Καζαντζίδη. Μοιραία γίνεται σύγκριση. Υπάρχει ωστόσο και το άλλοθι του μεγάλου συνθέτη που επιλέγει έναν καλλιτέχνη της νέας γενιάς και με όχημα αυτόν θέλει να διαδώσει την μουσική του στις νεώτερες γενιές.

Υπάρχει και το «άλλοθι» που είπε ο Μίκης στην συνέντευξη παρουσίασης του δίσκου: Αν ένα τραγούδι μείνει ειπωμένο πριν 20-30-40 χρόνια και δεν ξαναεκτελεστεί κινδυνεύει να ξεχαστεί.

Δ. Μ.: Εγώ θα προσθέσω και το άλλο, μακάρι μετά από 30 χρόνια κάποιοι νέοι τραγουδιστές να επανεκτελέσουν δικά μου τραγούδια. Έτσι διαδίδονται τα καλά τραγούδια. Επειδή υπάρχει μια στείροτητα στην εποχή μας καταφεύγουμε στα παλιά μεγάλα τραγούδια. Εφόσον αναφέρεσαι στην συνέντευξη τύπου θα θυμάσαι και το άλλο που είπε ο Μίκης ότι «έχω σταματήσει να γράφω τραγούδια και επειδή ένιωσα την ανάγκη να μπω στο στούντιο με την φωνή του Μπάση καταφύγαμε σε παλιότερο υλικό».

Περνάνε τα χρόνια... Το θετικό είναι πως ο Μίκης Θεοδωράκης στα 76 -πόσο είναι τώρα;- είναι θαλερός και μπορεί να διευθύνει ορχήστρες, να παίζει το έργο του. Να επανέλθουμε: Εσύ πώς κινείσαι ανάμεσα στην Σκύλα του δέους και την Χάρυβδη του ρίσκου για τον καλλιτέχνη;

Δ. Μ.: Θεωρώ ότι η συνεργασία με τον Μίκη Θεοδωράκη και στο στούντιο αλλά και σε εμφανίσεις, γιατί είχα την τύχη να ερμηνεύσω στο Ηρώδειο το καλοκαίρι ένα από τα πιο σημαντι-

κά έργα του συνθέτη «Το τραγούδι του νεκρού αδελφού» - θεωρώ λοιπόν ότι είναι ευλογία ένας συνθέτης σαν τον Μίκη Θεοδωράκη να κάνει δίσκο με έναν τραγουδιστή της νέας γενιάς. Εμείς δεν γνωρίσαμε τους μεγάλους συνθέτες τον Μίκη, τον Λοΐζο, τον Χατζιδάκι, όλους αυτούς. Ευτύχησα όμως να συνεργασθώ με τον Μίκη Θεοδωράκη και...

...επομένως αλλάζει αντικείμενο το δέος, είναι όχι στο τραγούδι αλλά απέναντι στον μεγάλο συνθέτη...

Δ. Μ.: Ελαφραίνει λίγο το άγχος μου το ότι είμαι επιλογή του. Ναι μεν έχω άγχος γιατί μοιραία συγκρίνεσαι με τις παλιές εκτελέσεις αλλά από την άλλη είναι επιθυμία του ίδιου του Μίκη να γίνει ο δίσκος και δεν μπορώ να θεωρήσω ότι είναι το θράσος ενός νέου τραγουδιστή που αγγίζει αυτά τα τραγούδια.

Πώς πιθασέεις το δέος απέναντι στον μεγάλο συνθέτη;

Δ. Μ.: Όσο μεγάλος είναι στο έργο του ο Μίκης Θεοδωράκης τόσο απλός στην ζωή. Επειδή ο ίδιος ξέρει ότι θα τον αντιμετωπίσεις με δέος προσπαθεί από την πρώτη στιγμή να σου αποβάλει το άγχος. Με βοήθησε πολύ. Πάντα με σεβασμό να ασχοληθώ με την δημιουργική πλευρά του δίσκου. Κατάφερε με τη διδασκαλία του να απελευθερώσω τον εαυτό μου και να μου πάρει τα καλύτερα στοιχεία που έπρεπε για το κάθε τραγούδι.

Όταν δεν υπάρχει αυτή η «ευλογία», όταν ο τραγουδιστής δεν έχει την τύχη να συνεργασθεί με έναν μεγάλο συνθέτη;

Δ. Μ.: Από κάπου πρέπει να πάρει το μήνυμα. Εγώ με το «Σπασμένο καράβι», επειδή το παρουσίασα στο μαγαζί σφυγμομέτρηση τις αντιδράσεις του κόσμου. Στην περίπτωση που δεν έχεις την ευλογία του μεγάλου συνθέτη πρέπει με ακόμα μεγαλύτερο σεβασμό να αντιμετωπίζεις κάθε τραγούδι που επανεκτελείς. Να μην το ...χειρουργήσεις γιατί η εκτέλεση θα είναι προσβολή και για σένα αλλά και για τον κόσμο.

Εκεί είναι και το ρίσκο για τον καλλιτέχνη.

Δ. Μ.: Τίποτα δεν γίνεται χωρίς ρίσκο. Για τις επανεκτελέσεις το επαναλαμβάνω με σεβασμό και ευλάβεια.

Το ευλάβεια να μην το εκλάβουμε ως... αραχνιασμένο μουσείο.

Δ. Μ.: Όχι φυσικά! Το ζήτημα είναι να μην κουτσουρεύουμε τα παλιά μεγάλα τραγούδια.

ΤΟ... ΕΥΚΟΛΟ ΚΑΙ ΤΟ... ΔΥΣΚΟΛΟ

Πόσο εύκολο ή δύσκολο είναι να πλασαριστεί ένας νέος στη δισκογραφία και στο πάγκο;

Δ. Μ.: Εξαρτάται, είναι και πολύ εύκολο και πολύ δύσκολο. Αναλόγως αν ο τραγουδιστής που θα πει το καλημέρα στην δισκογραφία και στο κοινό του είναι ή όχι κατασκευάσμα της δισκογραφικής εταιρείας.

Είναι ζήτημα συγκυριών;

Δ. Μ.: Είναι θέμα συγκυριών... Είναι θέμα ταλέντου... Αν θέλει να ακολουθήσει τον δύσκολο δρόμο, να υπηρετήσει το καλό τραγούδι, όχι να γίνει κατασκευάσμα με ημερομηνία λήξης. Εκεί δεν είναι εύκολα τα πράγματα.

Πώς βλέπεις με την μέχρι τώρα καριέρα σου τα κατασκευάσματα των εταιρειών;

Δ. Μ.: Όλοι οι καλλιτέχνες δεν είναι κατασκευάσματα. Υπάρχουν τραγουδιστές που με οδηγό το ταλέντο, επειδή η εποχή ζητά νέο πρόσωπο, με λίγη βοήθεια της τύχης εδραιώθηκαν στον χώρο. Είναι και οι άλλοι. Λέει η εταιρεία: θα φτιάξουμε έναν τραγουδιστή με αυτές τις εμπορικές προδιαγραφές της μόδας, θα του βγάλουμε 1-2 δίσκους και άμα δούμε ότι δεν τραβάει, ετοιμάζουμε τον επόμενο με άλλες προδιαγραφές. Τα τραγούδια βγαίνουν με τρομακτική ταχύτητα, ο τραγουδιστής λέει ένα δίσκο τον χρόνο με κάποιο σουζέ που μετά τρεις μήνες κανείς δεν το θυμάται.

Δεν μπήκες ποτέ στον πειρασμό, να σκεφθείς: έλα μωρέ να πούμε 2 σουζεδάκια φτηνάκι να τα οικονομίσουμε και μετά βλέπουμε;

Δ. Μ.: Όχι! Είναι θέμα χαρακτήρα, είναι καθαρά θέμα παιδείας, είναι πολλά... δεν θα μπορούσα να το κάνω. Δεν θα υπηρετούσα σωστά αυτό το πράγμα. Επειδή δεν μπορώ να το υπηρετήσω σωστά δεν είναι δυνατόν να αποτελέσω κατασκευάσμα κάποιας δισκογραφικής εταιρείας. Για παράδειγμα φτιάχνουν ένα δίσκο και πριν δουν τα τραγούδια σκέφτονται το εξώφυλλο. Στην άλλη όχθη μπορεί να περάσεις και 3 χρόνια ψάχνοντας για τραγούδια.

Είναι πιο επώδυνο οπωσδήποτε.

Δ. Μ.: Ναι, αλλά τουλάχιστον αφήνεις κάτι πίσω σου.

Οι τραγουδιστές δεν γράφετε τραγούδια. Ένα κατασκευάσμα εταιρείας φροντίζει αυτή πριν απ' αυτόν για αυτόν. Για σας ποιος... σκέφτεται; Δεν είναι μεγάλο άγχος;

Δ. Μ.: Σίγουρα είναι μεγάλο άγχος. Δεν υπάρχουν οι παλιοί μεγάλοι δημιουργοί που έβγαζαν τραγούδια. Επίσης μεγάλος ο πληθωρισμός. Βγαίνουν περίπου 2.000 δίσκοι τον χρόνο πολυπλασιασέ το με το 12 ή το 14 και έχεις έναν αστρονομικό αριθμό τραγουδιών. Πώς θα βρεθούν; Ας μη γελιόμαστε, δεν είναι τόσο ρομαντικά τα πράγματα.

Πώς λοιπόν ο Δημήτρης Μπάσης σε μια μη ρομαντική εποχή προσπαθεί να εκφράσει τον ρομαντισμό του μέσα από το τραγούδι;

Δ. Μ.: Υπάρχει κατά βάθος φως στο τούνελ. Δεν μπορώ να το δω έτσι ψυχρά και εμπορικά. Υπάρχει ο ρομαντισμός να κάνουμε κάτι και εμείς που πρώτα θα το αγαπήσουμε οι ίδιοι και μετά ο κόσμος, κάτι να μείνει στην ζωή. Το προσπαθούμε. Πάντα με τραγούδια που αγγίζουν την ψυχή μας, που έχουν πρώτα να πουν κάτι σε μένα, γιατί, πιστεύω, ότι έτσι θα μιλήσουν και στον κόσμο.

Πώς βλέπεις το τραγούδι σήμερα; Όλα μας φταίνει;

Δ. Μ.: Ακούω από μερικούς φίλους και συναδέλφους μια κινδυνολογία για το τραγούδι που έφτασε στο χείλος του γκρεμού. Καθόλου δεν συμφωνώ. Δεν ζούμε σε χρυσή εποχή με τα μεγάλα τραγούδια. Είμαι αισιόδοξος μέσα σε αυτόν τον χαμό. Υπάρχουν καλά τραγούδια που αργούν να έλθουν στην επιφάνεια. Βγαίνουν νέοι αξιόλογοι συνθέτες, στιχουργοί, τραγουδιστές. Πολύ σύντομα, πιστεύω, θα περάσουμε σε καλές μέρες για το τραγούδι. Εκείνο που λέω πολλές φορές στον κόσμο είναι: Υπάρχουν και πολύ καλά τραγούδια. Ανακαλύψτε τα!

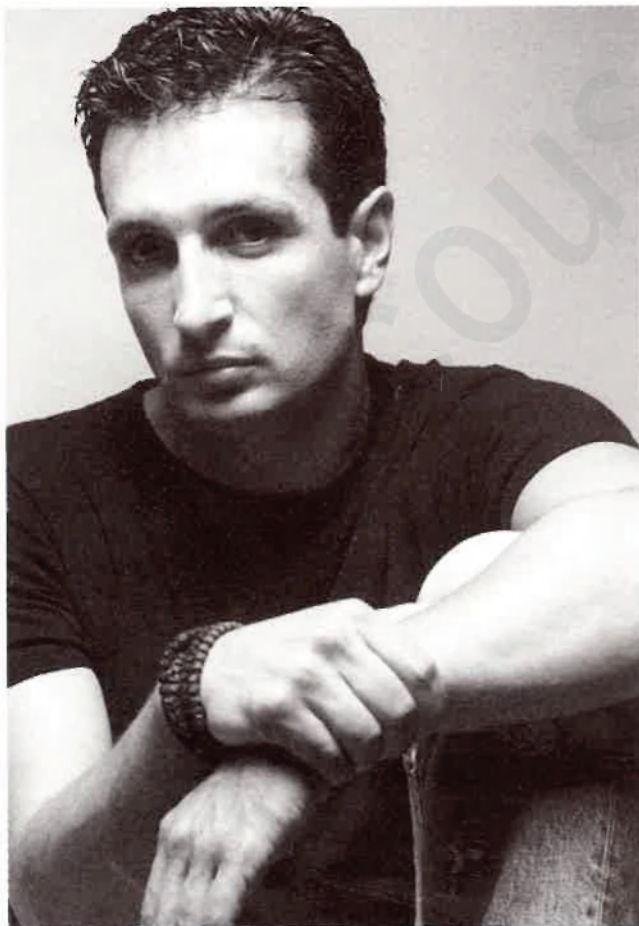
Εστω και σε εποχή κρίσης και υποβάθμισης των αξιών;

Δ. Μ.: Μπορεί να υπάρχει η κρίση αλλά όταν η εποχή γεννήσει μεγά-

λα ταλέντα είναι δυνατόν να καπελωθούν από την κρίση;

Αλλά πάλι και η κρίση θέλει έκφραση και απαντοχή.

Δ. Μ.: Πάντα το τραγούδι έπαιζε και παίζει αυτόν τον ρόλο. Εκεί είναι η μαγεία και η ομορφιά του λαϊκού μας τραγουδιού. 🎵

Από το βιβλίο του Γιάννη Κοντού
«Τα Ευγενή Μέταλλα»

(Εκδ. Κέδρος 1994)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ

(Ο Γιάννης μας)

στον Λάκη Ευνοτρούλια
στην Αργυρώ Καρύμπακα - Νεγρεπόντη

Είχα διαβάσει ποιήματά του και είχα ακούσει τραγούδια του προτού τον γνωρίσω. Χρόνια πριν από το σήμερα, στα 1966 (όταν ήμουνα με το κεφάλι μέσα στην ποίηση, φοιτητής, κλωρός, έβασκα τα βιβλία και τους ανθρώπους με το μυαλό γεμάτο φωτιές· μάθαινα ξανά ελληνικά από τους ποιητές), κάναμε μια φοιτητική εβδομάδα στο Δημοτικό Θέατρο του Πειραιά. Ανάμεσα στα άλλα, μεταξύ μιας ομιλίας του Εύαγγελου Παπανούτσου και του θεατρικού έργου Ένας ασήμαντος πόνος, του Πίντερ, που σκηνοθέτησαν ο Δημήτρης Δανίκας και ο Μιχάλης Μούζας, δόθηκε και μια συναυλία του Μάνου Λοΐζου, με τα Νέγρικα, σε στίχους Γιάννη Νεγρεπόντη. Εκείνη την ημέρα, ο σημαθητής μου Γιάννης Γλέζος μου γνώρισε τον Γιάννη. Μιλήσαμε θερμά και με κάλεσε στο γραφείο του αδελφού του Λάκη, να πάω να του διαβάσω, φυσικά, ποιήματα. Πάντα στο γραφείο του φύλακα-άγγελου, του αδελφού του, τον θυμάμαι. Πήγα σε δυο τρεις μέρες. Του διάβασα, μου διόρθωσε, με συμβούλεψε. Θυμάμαι το φτερούγισμα που ένιωθα, αφού διάβαζα επιπέλους σε έναν ποιητή με σάρκα και οστά. Γίναμε φίλοι. Διάβασα βιβλία του. Θυμάμαι τι εντύπωση μου έκαναν Οι Καθημαγμένοι. Από τις συναυλίες στο θέατρο Κεντρικό ακούγαμε τα τραγούδια του σε μουσική του Λοΐζου, «Τρίτος Παγκόσμιος Πόλεμος» και «Το ακορντεόν». Δεν χαρήκαμε τη φιλία μας, γιατί ήρθε η 21η Απριλίου (η χαρακτηριστική αυτή ημερομηνία) και έφυγε εξορία. Ασχημες μέρες, που η ποίηση και τα βιβλία δεν επαρκούν. Χρειάζεσαι, άλλου

είδους δράση. Ας είναι. Μετά, χαθήκαμε στον στρατό. Από το μυαλό μου όμως δεν έφευγε ο Γιάννης. Και όλο ρωτούσα κοινούς γνωστούς και τη γυναίκα του την Αργυρώ, και έγραφα μανιωδώς ποιήματα. Στα 1970, έμαθα ότι γύρισε από τα νησιά. Τον πήρα τηλέφωνο. Όπως έλεγε πάντα, για χρόνια, και στο νοσοκομείο που τον είδα για τελευταία φορά, «Ο Γιάννης είναι ο πρώτος που με πήρε τηλέφωνο». Αρχίσαμε πάλι την παρέα. Πάλι του πήγα ποιήματά μου, πάλι διορθώσεις. Μετά τυπογραφείο, και τον Νοέμβριο του 1970, ιδίους αναλώμασι, κυκλοφόρησε η Περιμετρική, το πρώτο μου βιβλίο, όπου και του αφιέρωσα μία από τις τέσσερις ενότητες του βιβλίου. Μετά από λίγο βγάζει ο Γιάννης ένα ωραίο ερωτικό βιβλίο, το Άδειον ουδέν έρωτος, έπειτα το Φιλάτειν Θερμοπούλας. Γράφει τα υπέροχα Μικροαστικά, με τον Λουκιανό Κηλαπδόνη. Ημουνα σπίτι του στο Παγκράτι, πίσω από τον Άγιο Σπυρίδωνα, όταν έφερε ο Λουκιανός την κασέτα με τα τραγούδια. Εκείνη την εποχή μας μάζευε στο σπίτι του και κάναμε ποιητικές βραδιές οι τότε νέοι ποιητές και ποιήτριες: Βασίλης Στεριάδης, Λευτέρης Πούλιος, Κατερίνα Αγγελάκη-Ρουκ, Νανά Ησαΐα, Χάρης Μεγαληνός, κ.ά. Ακολουθούσαν ομηρικοί καβγάδες, για τι άλλο, για την ποίηση. Η οικοδέσποινα, η Αργυρώ, η σύντροφος του Γιάννη, η γλύπτρια Καρύμπακα, τα υπέμενε όλα αυτά, διακριτικά και με ευαισθησία. Τι μεγάλες που ήταν τότε οι μέρες, με τόσα γεγονότα, τόσους έρωτες, με καθαρές εικόνες στα μάτια, με

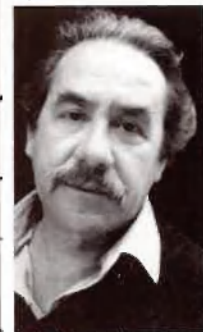
σελίδες

άλλες κοινωνικές συνθηκές, με ελπίδες να πέσει η δικτατορία, να αλλάξουν τα πράγματα. Περίπου όνειρα βέβαια, αλλά χρειάζονται και αυτά σε ορισμένες περιόδους της ζωής ενός ανθρώπου. Από τότε και για δέκα χρόνια, διάβαζα τα καλοκαίρια Τα ημερολόγια του Φράντς Κάφκα.

Μεγάλη άσκηση και επιμονή. Ο Γιάννης απλώνεται στο πεζό, στα παιδικά βιβλία, στο θεατρικό, συνεχίζει να γράφει τραγούδια. Ό, τι όμως και να έκανε, το ζητούμενο ήταν μόνο η ποίηση, και, σε επέκταση, το μεγάλο εργαλείο - η καλή ελληνική γλώσσα. Ακόμη, δεν παύει ούτε στιγμή να συμμετέχει στα κοινά. Συμφωνούσε, διαφωνούσε, συζητούσε, και ο χαρακτήρας που έβγαине, αυτού του αιθιασού ανθρώπου, ασυμβίβαστος. Τα χρόνια περνούσαν, οι παρέες αλλάζανε, κάποτε καθήκαμε για λίγο, αλλά ποτέ δεν χάσαμε την αγάπη που είχαμε από την πρώτη φορά που συναντηθήκαμε. Εξάλλου είχε ένα κατεδαφιστικό χιούμορ και μιά τρυφερότητα μεγάλη. Μια ζωή τον έβρισκα στο ημιυπόγειο της οδού Σεμιπέλου, στο δεύτερο σπίτι του, στα γραφεία του αδελφού του. Τι άλλο να γράψω, πέρασαν τα χρόνια και ήρθε η μαύρη μέρα που έμαθα για την αρρώστια. Δεν το πίστευα. Μιλήσαμε μερικές φορές από το τηλέφωνο, του έστειλα κάτι βιβλία που μου

ζήτησε. Δεν ήθελα να πάω να τον δω. Ωσπου, τον περασμένο Αύγουστο, ο παλιός μου φίλος Θανάσης Νιάρχος με πήρε ένα απόγευμα, μαζί με τον επίσης παλιό φίλο Χριστόφορο Λιοντάκη, και πήγαμε στο Ιπποκράτειο. Ανεβήκαμε στον πέμπτο όροφο, και εκεί ένας Γιάννης άρρωστος, αλλαγμένος, και ο Λάκης να τον προσέχει με αυταπάρηση, τρυφερότητα και αγωνία. Μιλήσαμε για λίγο, μισοχαμογελώντας. Ο ίδιος είχε εκπληκτική διάγνωση. Είπαμε πολλά γύρω από τη λογοτεχνεία. Φύγαμε όχι απλώς λυπημένοι, αλλά χαμένοι, και πήγαμε αμίλητοι απέναντι, σε ένα ζαχαροπλασείο, το Έμψασο (ακριβώς απέναντι από το σπίτι της χαμένης Κοραλίας Θεοτοκά,) όπου καθίσαμε μέσα, κοντά στην τζαμαρία, για να πιούμε ένα ουίσκι μέσα στο δίχτυ της αφόρητης ζέσης της Αθήνας. Σε λίγα λεπτά, βλέπουμε έναν ηλικιωμένο κύριο να πίνει ένα αναψυκτικό πλάι μας, έξω όμως από την τζαμαρία. Κοιτάμε καλά, δεν κάναμε λάθος, ήταν ο Ζωιτάκης, ο αντιβασιλέας της χούντας. Μας πιάσανε τα γέλια. Αν τον έβλεπε ο Γιάννης, θα γελούσε κι αυτός για αυτή τη φάρσα της ζωής. Σε επτά μέρες έφυγε ο Γιάννης ήσυχχα. Άλλη μια σελίδα της ζωής μου έκλεισε για πάντα.

Αθήνα, Νοέμβριος 1991

Ο Γιάννης Νεγρεπόντης

επιμέλεια: Θανάσης Σουλιάδης

Παντέλης Κωνσταντινίδης

Νίκος Κατσίκης

Θανάσης Βασιλάς

Γιώργος Αλτίς

τριάντα

ΡΑΣΤ

κουαρτέτο μπουζουκιών

του Θανάση Συλιβού

Σε μια εποχή που το μπουζούκι και το γνήσιο λαϊκό τραγούδι –έτσι όπως το είχαμε γνωρίσει δεκαετίες πριν– έχουν αποκλειστεί από τα ραδιόφωνα και τις δισκογραφικές εταιρίες, είναι τόλμημα να ξεκινάς το σχηματισμό μιας μουσικής ομάδας, που έχει ως σκοπό να υπερασπίσει τόσο το λαϊκό τραγούδι όσο και τους δημιουργούς του, αλλά και να εκφραστεί μέσα από αυτό. Η ομάδα Ράστ δημιουργήθηκε πριν δυο χρόνια στη βάση μιας κοινής ιδέας του Γιώργου Αλτί, του Θανάση Βασιλά, του Νίκου Κατσίκη και του Παντελή Κωνσταντινίδη, τεσσάρων βιρτουόζων του τετράχορδου μπουζουκιού. Μαζί τους συνεργάζονται ο Νίκος Ρούλος στο κοντραμπάσο και ο Λουκάς Κωνσταντινίδης στην κιθάρα. Η ονομασία του συγκροτήματος προέρχεται από το μουσικό δρόμο «Ράστ», που ανήκει στις βασικές μουσικές κλίμακες της Ανατολικής Μεσογείου. Ο δρόμος «Ράστ» έχει χρησιμοποιηθεί ευρέως και με πολύ εκφραστικά αποτελέσματα από συνθέτες της κλασικής εποχής του ρεμπέτικου. Θεωρήσαμε σκόπιμο, κάνοντας απομαγνητοφώνηση της πρώτης τους συνέντευξης, να μην αναφέρουμε το όνομα αυτού που μιλάει, αφού λειτουργούν ως ομάδα με ισοδύναμους ρόλους. Είναι χαρακτηριστικό αυτό που μας είπαν: «Αν λείψει ένας από μας δεν μπορούμε να παίξουμε γιατί ο καθένας έχει συγκεκριμένο, αλλά ισοδύναμο ρόλο, στην εκτέλεση ενός κομματιού».

Πώς ξεκίνησε η ιδέα των Ράστ;

P.: Οι εν πολλοίς τραυματικές εμπειρίες μας, μέσα από τη συμμετοχή στις εμπορικές διαδικασίες του τραγουδιού, μας δημιούργησαν την ανάγκη να συγκροτήσουμε μια μουσική ομάδα για να μπορέσουμε να εκφραστούμε αυθεντικά και δημιουργικά. Η ιδέα υπήρχε εδώ και πολλά χρόνια στο μυαλό του καθενός μας, αλλά και στις συζητήσεις που κάναμε. Το αναβάλλαμε συνεχώς, αλλά πήραμε την απόφαση πως πρέπει να προχωρήσουμε, να ολοκληρώσουμε αυτή την ιδέα.

Τι περιλαμβάνει το ρεπερτόριό σας;

P.: Παίζουμε επιλεγμένα τραγούδια και οργανικά κομμάτια από τη λαϊκή μας μουσική, καθώς και διασκευές παραδοσιακών μελωδιών. Στους άμεσους στόχους μας είναι να παρουσιάσουμε και δικά μας κομμάτια.

Ο χαρακτηρισμός «Κουαρτέτο μουζουκιών» δηλώνει κάτι ιδιαίτερο;

P.: Είμαστε τέσσερις μουζουζίδες που έχουμε ισodύναμο ρόλο, με μια αντίληψη λίγο διαφορετική. Δεν είμαστε λαϊκό συγκρότημα. Με το σκεπτικό που λειτουργεί ένα κουαρτέτο στην κλασική μουσική, έτσι θέλουμε να δουλέψουμε στο λαϊκό τραγούδι. Στις ζωντανές εμφανίσεις μας φαίνεται το νόημα του «κουαρτέτου». Έχουμε παίξει ορχηστρικά του Σπόρου, του Τσιμπίδη, του Ζαμπέτα και πολλών άλλων. Τα κομμάτια αυτά είναι γραμμένα για ένα - δύο μουζουκία. Εμείς έχουμε βάλει πολλές «φράσεις», τα έχουμε φτάξει έτσι, που αν λείπει ένας από εμάς δεν μπορούμε να τα παίζουμε.

Στις μέρες μας η αντιμετώπιση του λαϊκού τραγουδιού δεν είναι και η καλύτερη.

P.: Το ξέρουμε αυτό αλλά πιστεύουμε ότι είναι προσωρινό. Τόσα χρόνια δεν έχει γίνει κάτι για το μουζουκί και το λαϊκό τραγούδι. Κάποιες μεμονωμένες προσπάθειες μόνο που όμως χάνονται. Όταν οι προσπάθειες είναι ομαδικές είναι καλύτερα. Όχι πως εμείς θα αλλάξουμε την τρέχουσα νοοτροπία, αλλά είναι ένας τρόπος να το παλέψουμε, να αμυνθούμε. Δεν είναι τυχαίο ότι συνέπεσε, την ίδια εποχή που το αποφασίσαμε, να ξεκινήσει και το Τρίχορδο.

Δε νομίζετε ότι το μουζουκί, τα τελευταία χρόνια, είναι παρεξηγημένο σε σχέση με το ρεπερτόριο που καλείται να παίξει;

P.: Έχει διαφορά το πώς αντιλαμβάνεται ο κάθε οργανοπαίκτης το όργανο. Το μουζουκί από κάποιους χρησιμοποιήθηκε με κακή αισθητική. Το εκμεταλεύτηκαν, όπως και άλλα όργανα. Δεν είχαν τη λαϊκή παιδεία να ξέρουν τι μπορεί να κάνει αυτό το όργανο. Ποιος μουζουζής έβγαλε λαϊκό τραγούδι; Αν δεν υπήρχε ο Νικολόπουλος, ο Κορακάκης και κανά δυο άλλοι ίσως να μη μιλάγαμε σήμερα για λαϊκό τραγούδι. Η Ρίτα Σακελλαρίου, ας είναι καλά εκεί που βρίσκεται, είχε πει κάτι πολύ σωστό: «Βάλαν το μουζουκί εκεί που δεν έπρεπε μόνο και μόνο για να θεωρήσουν ένα τραγούδι λαϊκό». Επικρατεί η άποψη πως λαϊκό τραγούδι είναι αυτό που ακούει ο κόσμος. Ο κόσμος ακούει Βανδή, που μόνο λαϊκό τραγούδι δεν είναι. Λαϊκό είναι το τραγούδι που έχει αμεσότητα, απλό στίχο, δεν

είναι δήθεν. Δεν έχει πολύπλοκα νοήματα αλλά δεν είναι και φθινό. Τα καλά λαϊκά τραγούδια είχαν ουσία, θα μπορούσαν να είναι λαϊκή ποίηση.

Πώς βλέπετε σήμερα το ρόλο των μουσικών στη δημιουργία ενός κομματιού;

P.: Ο ρόλος των μουσικών, τις τελευταίες δεκαετίες έχει υποβαθμιστεί και περιοριστεί σε μια στείρα επαγγελματική διεκπεραίωση κάποιων καταναλωτικών σουζέ, που δυστυχώς συντηρείται από κάποιους εμπορικούς τραγουδιστές. Αυτό έχει ως συνέπεια να μεγαλώνει το «ταξικό» χάσμα μεταξύ τραγουδιστών και μουσικών και παράλληλα να μειώνονται οι δυνατότητες συμμετοχής των μουσικών στην έκφραση, στις ιδέες και γενικά στην δημιουργική παρέμβαση κατά την ολοκλήρωση των τραγουδιών. Στην εποχή του ρεμπέτικου και του λαϊκού τραγουδιού, όλοι οι συντελεστές έβαζαν το προσωπικό τους στοιχείο και συμμετείχαν με ομαδικό πνεύμα στη μουσική. Έτσι προέκυπταν ανεπανάληπτα τραγούδια και μοναδικές εκτελέσεις.

Ποιο είναι το στίγμα της μουσικής παραγωγής σήμερα;

P.: Είναι η εποχή του ρυθμού και πίσω από αυτόν έχουν καπελωθεί όλα τα σολιστικά όργανα. Δεν υπάρχει μελωδία. Τα περισσότερα τραγούδια τα γράφουν άνθρωποι με το στόμα, που δεν παίζουν κάποιο όργανο.

Υπήρχαν εταιρίες που έδειξαν ενδιαφέρον για τη δουλειά σας;

P.: Υπήρξαν κάποιες, αλλά σε όλες τις περιπτώσεις ήθελαν να επέμβουν στο τελικό αποτέλεσμα. Μας έλεγαν να αλλάξουμε το ένα, να αλλάξουμε το άλλο, για να φέρουν τη δουλειά στα δικά τους γούστα. Εμείς για να παρουσιάσουμε αυτό που έχεις ακούσει έχουμε κάνει ατέλειωτες ώρες πρόβα και αυτό δεν πληρώνεται με τίποτα. Έχουμε θυσιάσει πολύ προσωπικό χρόνο ο καθένας μας και δεν πρόκειται να κάνουμε κανένα συμβιβασμό. Είμαστε χρόνια μουσικοί, ξέρουμε πάρα πολύ καλά τι θέλουμε να κάνουμε και τι θα μπορούσαμε να κάνουμε αν θέλαμε να γίνει πιο εμπορικό, με την τρέχουσα νοοτροπία. Γι' αυτό έχουμε ξεκινήσει και γράφουμε μόνοι μας στο στούντιο. Σ'αυτή την προσπάθεια ο μόνος άνθρωπος που μας έχει στηρίξει, σε όλα τα επίπεδα, είναι ο Γιώργος Κοσμίδης από την Γαλλία. Μας είδε στην τηλεόραση και από την πρώτη στιγμή είναι δίπλα μας.

Πρώτη σειρά: Γρηγόρης Μακρίδης, Σάκης Τσιβγούλης, Γιάννης Παλαιολόγλου,
Δεύτερη σειρά: Ραστ, Γιώργος Δράμαλης, Γιάννης Σταματίου, Δημήτρης Κοντογιάννης,
Πίσω διακρίνονται: Κοσμάς Κοκκόλης, Τάκης Λουκαρέας και Γεράσιμος Ανδρεάτος

ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΗΣ

Ο Στέλιος Καζαντζίδης είναι ο σπουδαιότερος Έλληνας λαϊκός τραγουδιστής, όλων των εποχών. Ένας από τους σημαντικότερους ολόκληρης της υπηλίου. Μια φωνή που ξεπερνά τον χρόνο και την επικαιρότητα και γίνεται "Φαινόμενο", "Θρύλος", που συνεχώς εμπλουτίζεται και ανανεώνεται. Ποτέ άλλοτε λαϊκός καλλιτέχνης δεν αγαπήθηκε και δεν λατρεύτηκε σε τέτοια βαθμό από το κοινό. Ποτέ άλλοτε ερμηνευτής, δεν ταυτίστηκε σε τέτοιο βαθμό με τα προβλήματα και τις ανάγκες των απλών ανθρώπων ώστε να θεωρείται σύμβολο και εκφραστής των ελπίδων και των ονείρων τους. Ενός κόσμου που δεν τον ξεχνάει κι εξακολουθεί καθημερινά να εκδηλώνει τον θαυμασμό του και να φανερώνει την αγάπη του - ακόμα και στις θλιμμένες στιγμές - παρά την τριανταπενταετή αποχή του από τις ζωντανές εμφανίσεις, παρά τις μακρόχρονες δισκογραφικές παύσεις με αποκορύφωμα αυτήν της περιόδου 1975 - 1987, όπου για 12 συνεχόμενα χρόνια δεν κυκλοφόρησε με την φωνή του ούτε ένα καινούργιο τραγούδι.

Άσπρη το λαϊκό

Ο ανεπανάλητος

του Κώστα Μπαλαχούτη

Ο Στέλιος Καζαντζίδης γεννήθηκε στις 29 Αυγούστου του 1931 στην οδό Αλαείας 33, στη Νέα Ιωνία, από γονείς πρόσφυγες. Ο πατέρας του Χαράλαμπος, προέρχονταν από το χωριό Καβάκλιτσα στα Κοτύωρα της Μικράς Ασίας, στον Πόντο, και η μητέρα του Γεσθημανή από την Αλάγια της Κιλικίας. Είχαν έρθει στην Ελλάδα την εποχή του Διωγμού. Γνωρίστηκαν στα «προσφυγικά» Πετράλωνα όπου και διέμεναν και παντρεύτηκαν το 1923. Το νιόπαντρο ζευγάρι εγκαταστάθηκε αρχικά στη Σαμφράπολη. Ο πατέρας του ήταν περιζήτητος χτίστης. Με βάσανα και κόπους αγόρασαν ένα οικόπεδο και έφτιαξαν το σπίτι τους στη Νέα Ιωνία, σε μια εποχή δύσκολη όπου η Ελλάδα είχε ακόμα ανοικτές τις πληγές από τη Μικρασιατική κατάντροφη. Δυο εκατομμύρια πρόσφυγες είχαν προστεθεί σ' ένα πληθυσμό μόλις τεσσάρων. Στις παράγκες στη Νέα Φιλαδέλφεια, στη Νέα Ιωνία, στη Δραπετσώνα, στα Πετράλωνα, στην Καισαριανή, στην Κοκκινιά η προσφυγιά αναστενάζει. Λίγο αργότερα θα 'ρθεί η δικτατορία του Μεταξά. Ξερωνίσι, όπως η Ανάφη, η Φολέγαντρος, φιλοξενούν μια άλλη Ελλάδα που αντικέσεται και παλεύει για δημοκρατία και ελευθερία.

Στην Κατοχή ο λαός περνάει δύσκολες στιγμές. Το ψωμί είναι λιγοστό και πανάκριβο. Στις Αθήνα περιουσίες ξεπουλιούνται για ένα μπουκάλι λάδι. Οι μαυραγορίτες θησαυρίζουν. Την άνοιξη του 1942 ο Χαράλαμπος Καζαντζίδης παίρνει την οικογένειά του και πηγαίνουν στα Πλατανάκια, ένα χωριό κοντά στα γιουκοσλαβικά σύνορα όπου έμεναν συγγενείς τους. Εκεί γίνεται υπεύθυνος της Εθνικής Τροφοδότησης Ανταρτών. Μαζί με άλλους μάζευαν διάφορα, ρούχα, παπούτσια, τρόφιμα, φάρμακα και τα έδιναν στους αντάρτες. Όπως λέει ο ίδιος ο Στέλιος «κάτι Γερμανοσολιάδες προδότες, τον έπιασαν και τον σκάτεψαν στο ξύλο. Με τα χίλια ζόρια πήγαμε στο Κιλκίς κι απο εκεί στην Θεσσαλονίκη. Μπροστά στα μάτια μας οι χαφιέδες τον αποτελείωσαν. Έβγαζε αίμα από παντού, από το στόμα, τη μύτη, τ' αυτιά. Χτύπησαν και την μητέρα μου. Έγγω γυναίκα». Απ' την Θεσσαλονίκη παίρνουν το πλοίο κι επιστρέφουν στη Νέα Ιωνία. Ήταν αρχές του '45. Οι αριστερές ιδέες του πατέρα του οδηγούν τον μικρό Στέλιο στο αστυνομικό τμήμα της Κηφισιάς όπου για τρεις ημέρες τον βασανίζουν και τον χτυπούν.

Ο Χαράλαμπος Καζαντζίδης έχει χαρακτηριστεί σαν επικίνδυνος κομμουνιστής. Συλλάμβανεται ξανά και ξυλοκοπείται αλύπητα. Θα γύγει από την ζωή το 1946. Ο δεύτερος γιός του Στάθης είναι μόλις 12 μηνών. Ο 15άχρονος Στέλιος αναγκάζεται τα δύσκολα εκείνα χρόνια να βγει όπη βιοπάλη για να ζήσει την οικογένειά του. Πουλιάει κάστανα στη Νέα Ιωνία, νερό με στάμνα στην οδό Αθηνάς, τσιγάρα στην Ομόνοια, και για να μην ξοδέψει το λιγοστό μεροκάματο —γιατί το γκαζοζέν ήταν ακριβό— τα βράδια κοιμάται πάνω στις σκάρες της πλατείας όπου τα μοτέρ που παράγουν ρεύμα εξασφαλίζουν λίγη ζεστασιά. Στη συνέχεια σειρά έχουν τα εργοστάσια. Κλωστήρια, υφαντουργεία ...Βαριά κι ανθυγιεινή εργασία. Στο εργοστάσιο της Λανατέξ, κατά την διάρκεια της εργασίας, όταν σιγοτραγουδά κάποιο σκοπό οι εργάτες σταματούν την δουλειά τους για να τον ακούσουν. Ακόμα και ο εργοστασιάρχης συγκινείται και του χαρίζει μια κιθάρα. Το νερό αρχίζει να μπαίνει στο αυλάκι του.

Ο Στέλιος Καζαντζίδης ξεκίνησε την πορεία του από τα ταβερνάκια. Μαζί με φίλους απ' τη Νέα Ιωνία παίζουν και τραγουδούν τα Σαββατοκύριακα κερδίζοντας φαγητό κρασί και λίγο χαρτζιλίκι. Αυτή ήταν η αμοιβή τους. Με το καιρό γίνονται γνωστοί και πηγαίνουν σε γάμους, βαφτίσια και χαρές. Αρχίζουν να χτυπάνε δουλειές και σε άλλες συνοικίες. Ο Καζαντζίδης ξεχωρίζει για το μέταλλο της φωνή του που πατά πάνω στις αναπνοές του Πρόδρομου Τσαουσάκη, του μεγάλου λαϊκού τραγουδιστή της εποχής. Κάτι που παραδέχεται και ο ίδιος ο Καζαντζίδης. Ο συνθέτης και μαέστρος Στέλιος Χρυσίνης μπαίνει στη ζωή του και του μαθαίνει την τέχνη και τα μυστικά του τραγουδιού. Ο πρώτος δίσκος που ηχογραφεί, στις 2 Ιουλίου του 1952, είναι το «Για μπάνιο πάω» του Απόστολου Καλδάρου, ένα λαϊκό «αρχοντορεμπέτικο», το οποίο περνάει απαρατήρητο. Κάποιοι υπεύθυνοι στην Κολυμβία θεωρούν ότι η καριέρα του έληξε, πριν ακόμα ξεκινήσει.

Χάρη στις προσπάθειες και την επιμονή του Γιάννη Παπαϊωάννου ηχογραφεί τις θρυλικές «Βαλίτσες» σε στίχους Κώστα Μάνεση. Το άστρο του Καζαντζίδη αρχίζει να εκπέμπει το πολύτιμο φως του. Στους κύκλους των μουσικών και στον απλό κόσμο διαδίδεται η φήμη ότι ένας νέος τραγουδιστής που η φωνή του μοιάζει με του Τσαουσάκη τα «λέει καλά». Από εκείνη τη στιγμή η μία επιτυχία διαδέχεται την άλλη: «Έξω απ' άδικο», του Κολοκοτρώνη, «Είδα κι έπαθα κυρά μου», του Χρυσίνη, «Πέφτουν τα φύλλα απ' τα κλαριά», «Θλιμμένο δειλινό» και «Βράδιασε με στο Γεντί Κουλέ», του Μητσάκη, «Η κοινωνία με κατακρίνει», του Καραπατάκη, «Θεσσαλονίκη μου μεγάλη φτωχομάνα», του Χιώτη, «Μακάρι να πεθάνω», του Μπακάλη, «Ασπρο πουκάμισο», του Τσιτσάνη, «Απ' τα ψηλά στα χαμηλά», του Καλδάρου και τόσα ακόμη μεγάλα τραγούδια. Μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα ο Καζαντζίδης αναδεικνύεται σε απόλυτο πρωταγωνιστή του λαϊκού τραγουδιού και γίνεται ο ιδανικός εκφραστής της ιδιοσυγκρασίας, της ψυχοσύνθεσης των καμμών και των παραπόνων ενός ολόκληρου λαού. Των απλών, κατατρεγμένων και αδικημένων ανθρώπων που στα δύσκολα μετεμφυλιακά χρόνια, στην σκληρή δεκαετία του '50, προσπαθούν να ορθοποδήσουν, να αλλάξουν τη μοίρα τους.

Μαρινέλλα, Καζαντζίδης, Ευτυχία Παπαγιαννοπούλου

Μετά τον μακροχρόνο δεσμό του με την Καίτη Γκρέυ, και τη συγκριτικά σύντομη σχέση του με τη Σεβάζ Χανούμ, γνωρίζει, το 1957, στο κέντρο Πανόραμα, στη Θεσσαλονίκη, τη Μαρινέλλα. Το πρώτο τους ραντεβού γίνεται αμέσως μετά το τέλος του προγράμματος, σε μια βάρκα, όπου ψαρεύουν. Ο Καζαντζίδης έχει γνωρίσει τα μυστικά του ψαρέματος στην Μακρόνησο, όπου περέμεινε για κάποιο διάστημα στις εκεί Στρατιωτικές Φυλακές, ύστερα από μια σκευωρία που του έστησαν. Η Μαρινέλλα έχει ανάλογες καταβολές... αφού ο πατέρας της είναι ψαράς. Το ψάρεμα λοιπόν, ο κινηματογράφος, το τραγούδι και ο έρωτας τους ενώνουν. Μαζί θα αποτελέσουν το δημοφιλέστερο καλλιτεχνικό ζευγάρι όλων των εποχών. Μια βετία δόξας, καθολικής αποδοχής και αναγνώρισης ξετυλίγεται μπροστά τους. Τα πρώτα τραγούδια που ηχογραφούν μαζί είναι τα «Η πρώτη αγάπη σου είμαι εγώ» και «Νίτσα Ελενίτσα», του Μπιστάκη που προκαλούν πάταγο. Η συνέχεια είναι γνωστή: «Το τελευταίο βράδυ μου», «Μαντουμπάλα», «Ζιγκουάλα», «Αυτή η νύχτα μένει», «Είσαι η ζωή μου», «Ό,τι αγαπάω εγώ πεθαίνει», «Εγώ με την αξία μου», κ.ά.

«Φεύγω με πίκρα στα ξένα», «Μέσα στο τραίνο Γερμανίας-Αθηνών», «Πικρό σα δηλητήριο είναι το διαβατήριο», «Το φωμί της ξενιτιάς», «Ένα πιάτο άδειο στο τραπέζι», «Στις φάμπρικες της Γερμανίας και στου Βελγίου τις στοές», «Φεύγει το καράβι»... Όλοι οι μεγάλοι του λαϊκού, τραγούδησαν για τις εκατοντάδες χιλιάδες των Ελλήνων μεταναστών που γέμιζαν τα τραίνα και τα πλοία. Ο Καζαντζίδης όμως ταυτίστηκε με το «είδος» και μαζί με τους συνεργάτες του δημιούργησε και τραγούδησε κάθε πτυχή και πλευρά της ξενιτιάς και της μετανάστευσης που μάστιζε τη χώρα και άφηνε τα πικρά της σημά-

δια στις καρδιές και τη ζωή των απλών ανθρώπων, στην ψυχή του λαού. Όπως τραγούδησε, όσο κανείς άλλος, τη μάνα, το φίλο, τον απόκληρο, τον αδικημένο... και τις μεγάλες αλήθειες της ζωής. Όμως, δεν είπε μόνο θλιμμένα τραγούδια ο Στέλιος, ο Στελάρας. Ερμήνευσε και χαρές και έρωτες με το δικό του τρόπο και ήθος. Όπως όμως παραδέχεται κι ο ίδιος το στοιχείο που τον χαρακτηρίζει είναι ο «πόνος».

Μια άλλη πτυχή και απόδειξη της μεγάλης γκάμας και της τεράστιας προσωπικότητας του καλλιτέχνη είναι οι συνεργασίες του με τους: Θεοδωράκη, Χατζιδάκι, Λεοντή, Μαρκόπουλο, Κασαρό, στην δισκογραφία και σε συναυλίες. Και στα «έντεχνα» τραγούδια μεγαλούργησε ο Καζαντζίδης. Έχει αυτό το χάρισμα να προσαρμόζεται μοναδικά στις απαιτήσεις του κάθε τραγουδιού. Η καθάρια άρθρωση του, ο ατέλειωτος όγκος και η ευελιξία της φωνής του, η απέραντη έκταση, η πιστότητα στις χαμηλές και υψηλές νότες και πάνω απ' όλα το έντονο πάθος και τα δύσκολα βιώματα προσδίδουν στην ερμηνεία του διαστάσεις μαγικές, μυθικές, αζεπέρασες. Όπου τραγουδάει παραλύει η κυκλοφορία και τα γύρω κέντρα ερμηνώνουν. Δέχεται απειλές από τους αντίπαλους καταστηματαρχες. Σε κάποιες περιπτώσεις βγαίνουν πιστόλια. Η ζωή του κινδυνεύει. Αναγκάζεται να έχει στο πλευρό του, σε κάθε βήμα του, μπράβους για προστασία. Παρ' όλα αυτά συνεχίζει τις εμφανίσεις του σε όλη την Ελλάδα και το εξωτερικό: Τουρκία, Αμερική, Αυστραλία, Γερμανία...

Το 1963 φεύγει απ' την Κολούμπια και πηγαίνει στη Μίνως. Οι επιτυχίες δεν σταματούν: «Τα μουτζουρωμένα χέρια», «Κι αν γελάω είναι ψέμα», «Όση γλύκα έχουσε τα χείλη σου», «Το δικό μου πάπλωμα είναι για δυο άτομα», «Νιώθω μια κούραση βαριά», «Πάρε τα χνάρια μου», «Στο τραπέζι που τα πίνω»... Κάποια στιγμή το 1966, στο χειμερινό Φαληρικό, του Μαργωμένου, Αχαρνών και Ηλείου, ενώ τραγουδά ένας πάτος από μπουκάλι μπύρας, περνά ξυστά από δίπλα του. Το ποτήρι έχει ξεχειλίσει. Τα σπασίματα έχουν μπει πια για τα καλά στη νυχτερινή διασκέδαση. Στα λαϊκά κέντρα κυριαρχούν οι γλεντιέδες, που δεν ενοχλούνται απ' τις τιμές που ανεβαίνουν σιγά - σιγά. Οι οικογένειες με τα καροτσάκια με τα μωρά αρχίζουν να αραιώνουν. Οι απειλές από τους άλλους

κατασηματάρχες και μπράβους συνεχίζονται. Έτσι ο Στέλιος, που τραγουδάει για το λαό και τη φτώχεια, στα 33 του χρόνια, στον κολοφώνα της δόξας και της δημοτικότητάς του θα σταματήσει, μία κι έξω, τις ζωντανές εμφανίσεις. Λίγο καιρό αργότερα χωρίζει με την Μαρινέλλα και συνεχίζει να δισκογραφεί έχοντας για σερόντα τη Λίτσα Διαμάντη και την Χάρης Αλεξίου. Με τη Μαρινέλλα θα ξανασμίξουν στην δισκογραφία για τελευταία φορά το 1968 όπου θα ξανακάνουν μεγάλες επιτυχίες: «Μη μου λέτε γι' αυτή», «Στα βράχια της Πειραιϊκής», «Απόψε σ' έχω στην αγκαλιά μου», κ.ά.

Η κόντρα του Καζαντζίδη με τις εταιρείες, έχει βαθιές ρίζες. Από τα μισά περίπου της δεκαετίας του '50, διεκδίκησε δικαστικώς μεγαλύτερα ποσοστά για τους ερμηνευτές και δικαιώθηκε. Το 1961 όταν έληξε το συμβόλαιό του, καμιά μεγάλη εταιρεία δεν τον ήθελε στις τάξεις της. Εκείνος κατέφυγε μαζί με τους συνεργάτες του Καραπατάκη και Κολοκοιρώνη στη μικρή RCA - Víctor του Ορφανίδη, όπου χάρη στις επιτυχίες του «ανέβηκε» ξαφνικά. Επιστρέφει θριαμβευτικά στην Κολούμπια κατόπιν ανάκλησης νόμου σχετικά το «ελευθέρας» των καλλιτεχνών που λήγει το συμβόλαιό τους. Το 1966 προσπαθεί να φτιάξει μια νέα τάξη πραγμάτων στο τραγούδι, δημιουργώντας την δική του εταιρία, τη Standard. Παρά τους ικανούς καλλιτέχνες που θα συγκεντρώσει, καθώς και τον πρωτοποριακό εξοπλισμό που διαθέτει, θα αναγκαστεί να διακόψει την λειτουργία της. Γυρνάει στη Μίνως και υπογράφει ένα μοιραίο... συμβόλαιο... Παρά τις κόντρες και τις μεγάλες του παύσεις, οι επιτυχίες συνεχίζονται: «Γυρίζω απ' τη νύχτα», «Ο Γυάλινος κόσμος», «Την Παρασκευή το βράδυ», «Πάψε να ρωτάς», «Το δρομολόι της ζωής», «Δακρυσμένη ζητιάς την αγάπη μου»...

Το 1973 θα έρθουν τα 6 μεγάλα τραγούδια του Ακη Πάνου. «Η ζωή μου όλη», είναι ίσως το καλύτερο τραγούδι της καριέρας μου, θα μου εξομολογηθεί. Μετά την μεταπολίτευση κυκλοφορεί το άλμπουμ *Στην Ανατολή*, σε μουσική Μίκης Θεοδωράκης. Περιλαμβάνει σπουδαία τραγούδια, όπως τα: «Απονες Εξουσίες», «Και δεν μίλησε κανείς», «Στην Ανατολή», που όμως

δεν θ' ακουστούν όσο πρέπει, κι αυτό θα είναι το μεγάλο παράπονο του Στέλιου. Την επόμενη χρονιά έρχεται το *Υπάρχω*, σε συνεργασία με τους Νικολόπουλο και Πυθαγόρα και το Γιώργο Νταλάρα στα σερόντα. Μια Ελλάδα ολόκληρη τραγουδά μαζί του. Στην πιο μεστή και δυνατή δισκογραφική στιγμή της καριέρας του ο Καζαντζίδης αποσύρεται και από τις ηχογραφήσεις. Η κόντρα του με τη Μίνως, θα γίνει εθνικό ζήτημα. Θα επανέλθει 12 χρόνια αργότερα, το 1987, με ειδική νομοθετική ρύθμιση. Παρά την μεγάλη του αποχή από τα κέντρα και τους δίσκους ο κόσμος όχι μόνο δεν τον ξεχνά αλλά διψά για την φωνή του. Ο πρώτος του δίσκος με τίτλο *Στον δρόμο της Επιστροφής*, ξεπερνά σε πωλήσεις -μόνο στην ελληνική αγορά- τις 200.000 χιλιάδες αντίτυπα.

Ο Καζαντζίδης από το 1987 μέχρι σήμερα συνέχισε να ερμηνεύει αυτά που πιστεύει ότι εκφράζουν αυτόν και αυτούς που τον αγαπούν, που αναπνέουν και ονειρεύονται με τα τραγούδια του. Δεν πρόδωσε ποτέ το ρεπερτόριο του, την κοινωνική θεματολογία του, δεν σταμάτησε να τραγουδά τον ανθρώπινο πόνο, τα προβλήματα, τις ανάγκες, τις μικρές χαρές της ζωής. Αλλωστε ξέρει καλά που απευθύνεται και γιατί. «Τραγουδά τον πόνο για να απαλύνω τον πόνο των άλλων», μου είπε. Και ακόμη: «Αυτή η εποχή είναι πιο σκληρή και από την Κατοχή. Τότε είχαμε μόνο έναν εκθρό, ξέραμε ποιος είναι και πώς θα τον αντιμετωπίσουμε». Μεγάλες κουβέντες από ένας μεγάλο καλλιτέχνη και άνθρωπο. Κι επειδή όπως μου έλεγε χαρακτηριστικά «Το πολύ και το καθόλου βλάπτουν», σταματάω εδώ τη μικρή αυτή παρουσίαση της ζωής και του έργου του κορυφαίου Έλληνα τραγουδιστή όλων των εποχών, του αληθινά σπουδαίου και αζεπέραστου Στέλιου Καζαντζίδη, του Στελάρου μας. Τα λόγια του Γιώργου Ζαμπέτα, μέσα από την αυτοβιογραφία του, είναι ο ιδανικός επίλογος: «Λέγανε παλιά οι οικογένειες, πήγαινε γυναίκα να πάρεις φασόλια, ρεβύθια, λίγο ρύζι, αλλά πάρε και το δίσκο του Καζαντζίδη, αυτός που είχαμε τρύπησε πιά, έλιωσε απ' το παίξιμο... Παίρνανε το δίσκο του Στέλιου μαζί με το φαί οε! Ο Καζαντζίδης ήτανε μέσα στις ανάγκες του κοσμάκη!».

τριάντα πέντε

Ο Στ. Καζαντζίδης με τη μητέρα του κ. Γεοθημάνη

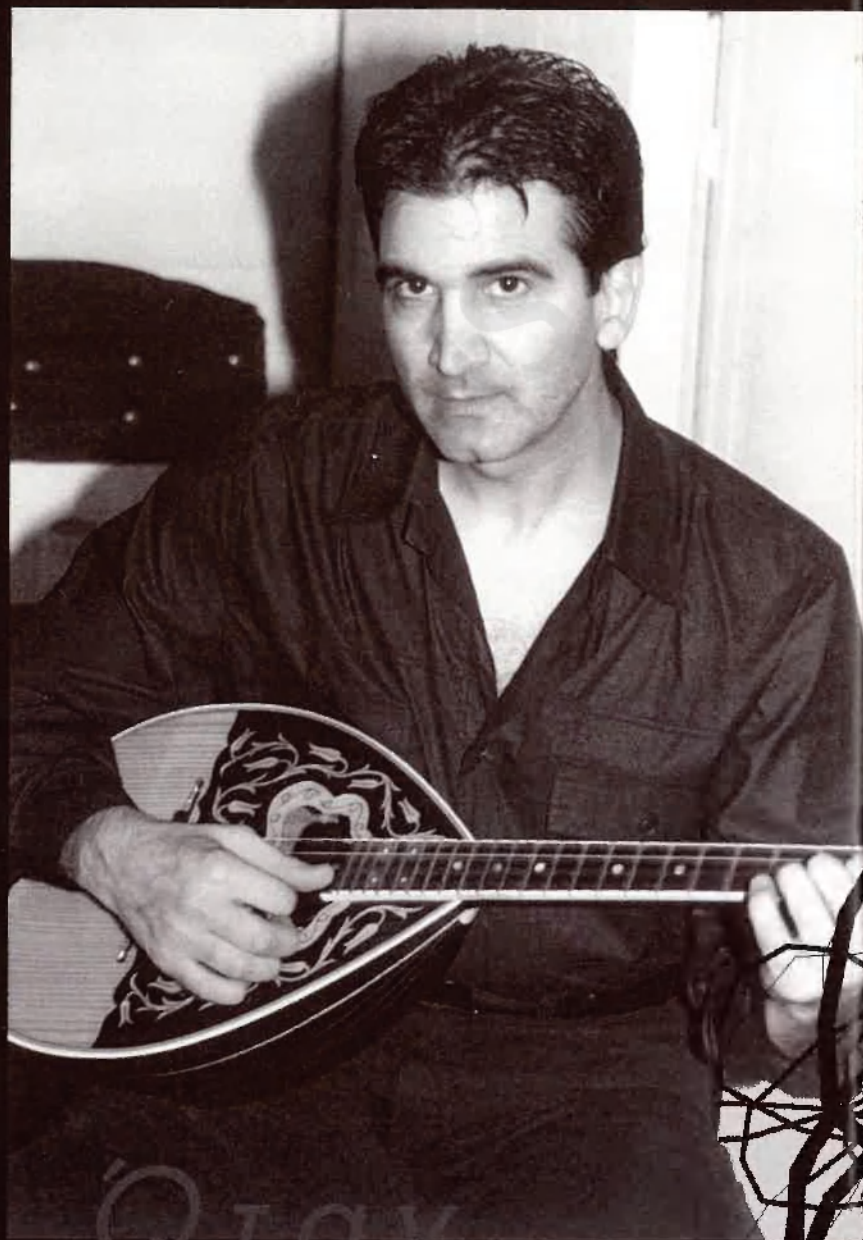

Ο γράφων με τον Στέλιο Καζαντζίδη

Γιώργος Δράμαλης

Ο Γιώργος Δράμαλης είχε την τύχη να ξεκινήσει την καριέρα του τα τελευταία χρόνια της καλής εποχής του μπουζουκιού. Ήταν βράδυ όταν γύριζα από τη συνάντηση μαζί του, γεμάτος εικόνες και ήχους.

Ξεδιπλώνοντας τις μνήμες του, είχα βρεθεί μαζί του στην εποχή που το όργανο ήταν η πραγματική αντανάκλαση της ψυχής. Γεννήθηκε το 1958 στη Βαλμάδα Θεσσαλονίκης. Σε ηλικία 6-7 χρόνων ακούει, για πρώτη φορά από κάποιον στο χωριό του, τον ήχο του μπουζουκιού και μαγεύεται. Οι οικονομικές δυνατότητες της οικογένειάς του όμως, ήταν περιορισμένες και δεν μπορούσε να αποκτήσει δικό του όργανο. Προσπαθεί να παίξει με μία σκούπα στην αρχή, και με ένα αυτοσχέδιο μπουζούκι αργότερα. Μετά από καιρό του αγοράζει ο πατέρας του ένα μπουζούκι και αρχίζει να "γεννιέται" ο μελλοντικός δεξιοτέχνης Γιώργος Δράμαλης.

Όταν
 ξεκίνησα
 το μπουζούκι εί
 άλλη μυρωδιά

Όταν ξεκίνησα, το μπουζούκι είχε άλλη μυρωδιά

«Ήμουν 13 χρονών όταν δούλεψα για πρώτη φορά σε ένα μαγαζί στην Κατερίνη. Έβγαινα κάποια στιγμή στο πρόγραμμα και έπαιζα σόλο, άλλα ένα βράδυ ήρθε η αστυνομία και με σταμάτησε γιατί ήμουν μικρός. Την άλλη μέρα το αφεντικό μου αγόρασε ένα κουστούμι, για να φαίνομαι μεγαλύτερος. Όταν ξαναπέρασε η αστυνομία του λέει: "Αυτός μάλιστα, είναι μεγαλύτερος". Σιγά - σιγά αρχίζει να δουλεύει σε διάφορα μαγαζιά της Θεσσαλονίκης (Φαρίντα, Αριγκάτο) και εκεί γνωρίζει το Σάββα: «Ο Σάββας ήταν ο μοναδικός που μου έδειξε κάποια πράγματα στο μπουζούκι. Ήταν πολύ σπουδαίος εκτελεστής, παίκτης με νόημα και ιδιαίτερο τρόπο σκέψης. Σε ηλικία 17 χρονών που αποφάσισα να κατέβω στην Αθήνα, ο Σάββας μου είπε να βρω τον Γιάννη Παλαιολόγου. Στην Αθήνα είχα ένα φίλο, τον Σάκη Τσιβγούλη, που δούλευε στο ίδιο μαγαζί με τον Παλαιολόγου και ένα βράδυ πήγα μαζί του για να μου τον γνωρίσει. Κάθισα λοιπόν σε μια καρέκλα, με την πλάτη στον τοίχο και περίμενα να τον ακούσω να παίζει. Αυτό που άκουσα εκείνο το βράδυ, δεν το είχα ξανακούσει από άλλον μπουζουζή. Το παίξιμό του και ο ήχος του μπουζουκιού του, ένιωσα να με πιέζουν στο στήθος και να με κολλάνε στον τοίχο. Αυτή ήταν η πρώτη γνωριμία μαζί του. Η αφετηρία της φιλίας μας ήταν λίγο αργότερα, όταν πήγα στο οργανοποιείο του Θανάση Τρούφα, στο Αιγάλεω, και τον συνάντησα εκεί. Εκείνος δε με θυμότανε, γιατί τον πλησίαζαν πολλά παιδιά για να τον γνωρίσουν, αλλά με άκουσε να σκαλίζω το μπουζούκι και μου είπε: «παίξε ρε πιτσιρικά να σε ακούσω». Εγώ ντρεπόμουνα, πώς να παίξω μπροστά του; Τέλος πάντων, έπαιξα λίγο. «Ωραία παίζεις ρε πιτσιρικά», μου είπε. Αυτή ήταν η πραγματική μας γνωριμία και σιγά - σιγά αναπτύχθηκε μια βαθιά και μακρόχρονη φιλία». Τον πρώτο καιρό στη Αθήνα ξεκινάει την επαγγελματική του σταδιοδρομία από τα μαγαζιά στην περιοχή της Πλάκας: «Δούλεψα εκεί για ένα διάστημα, ώσπου ένα βράδυ με πήρε μαζί του ο Μπάμπης Μηκάλης και με πήγε στην Εθνική Οδό. Εκεί ήταν τα καλύτερα μαγαζιά. Σταματήσαμε έξω από το Ένατο και μπήκε μέσα ο Μπάμπης να ρωτήσει αν χρειάζονται κανένα μπουζουζή. Τότε έτσι κλεινότουσαν οι δουλειές. Πράγματι χρειαζότουσαν ένα δεύτερο μπουζούκι και την άλλη μέρα πήγα με το μηχανήμα μου για πρόβα. Στο μαγαζί τραγουδούσε ο Γιώργος Χατζηναντωνίου. Μετά από λίγο καιρό ήρθε στο Ένατο ο Δημήτρης Βύζας μαζί με τον Κώστα Σταματάκη, τον ακορντεονίστα και με ξεμυάλισαν να φύγω από το μαγαζί και να πάω μαζί τους με τον Πάνο Γαβαλά. Έτσι λοιπόν δούλεψα με τον Γαβαλά για 4 χρόνια. Μετά το στρατό δούλεψα με τη Ρίτα Σακελλαρίου, την Τζένη Βάνου, την Πίτσα Παπαδοπούλου, τη Μαίρη Λίντα στο Καρουσάκη, στα Δειλινά πάλι με τη

Σακελλαρίου, τον Τσιτσάνη (τότε παίζαμε μαζί με τον Κώστα Παπαδόπουλο), στο *Can Can* με τον Πανταζή, όπου ήρθε εκεί ο Μανώλης Αγγελόπουλος και ζήτησε από τον Γιγουρτάκη, τον λεγόμενο Μουστάκια, να μείνω στο μαγαζί και να δουλέψω μαζί του. Μετά τη συνεργασία μου με τον Αγγελόπουλο, ήρθε στο *Can Can* ο Αντύπας. Με τον Αντύπα είμασταν φίλοι από παλιά. Τον είχα γνωρίσει στη Θεσσαλονίκη, στο *Αριγκάτο*, που ήταν ακόμα «μικρός» τραγουδιστής, μαζί με τον Κοντολάζο. Αυτή η συνεργασία μου ήταν σταθμός στην καριέρα μου. Δουλέψαμε μαζί 13 - 14 χρόνια». Μέσα σ' όλα αυτά τα χρόνια της επαγγελματικής του πορείας, το δισκογραφικό ενεργητικό του Γιώργου Δράμαλη είναι πολύ μεγάλο: «Έχω παίξει σε πολλούς δίσκους που ούτε τους θυμάμαι. Ο άνθρωπος όμως που με βοήθησε πολύ στα πρώτα μου βήματα στη δισκογραφία είναι ο Δημήτρης Βύζας. Έχουμε παίξει σε πολλούς δίσκους μαζί. Ήμασταν φίλοι από τη τη Θεσσαλονίκη και στάθηκε δίπλα μου τα πρώτα χρόνια που ήρθα στην Αθήνα». Ανάμεσα στους δίσκους που έχει παίξει, θεωρεί πιο σημαντικούς το *Οτι δεν είπα και το Αφιέρωμα* που τους τραγούδησε ο Στέλιος Καζαντζίδης: «Θυμάμαι όταν πήρε τηλέφωνο ο Γιάννης Παλαιολόγου και μου είπε να παίξουμε μαζί. Ήταν πολύ μεγάλη στιγμή για μένα να παίξω μαζί με τον Γιάννη, σε δίσκους που θα τραγουδούσε ο Στέλιος. Παίξαμε παλιά τραγούδια που τα φτιάξαμε όπως νιώθαμε καλύτερα. Έτσι κι αλλιώς, ο Γιάννης πάντα έχει κάτι να προτείνει και να παίξει, που θα σε ενθουσιάσει. Είναι μεγάλος και σαν εκτελεστής και σαν μυαλό. Ενώ κανένας δεν μου έδειξε μπουζούκι πέρα από το Σάββα, θεωρώ νοερά ότι δάσκαλός μου είναι ο Γιάννης Παλαιολόγου. Έμαθα να παίζω πάνω στα ακούσματα που είχα απ' αυτόν. Μου άρεσε το παίξιμο στους δίσκους που άκουγα: όταν ήμουν μικρός, χωρίς να ξέρω ότι παίζει αυτός. Το μόνο που έχω να πω γι' αυτόν τον άνθρωπο είναι ότι σε όλα του είναι "μεγάλος"». Στις μέρες μας ο Δράμαλης πιστεύει, ότι το μπουζούκι έχει χάσει την ταυτότητά του: «Οι εποχές αλλάζουνε, οι ψυχές αλλάζουνε,

Στο «Αριγκάτο», Θεσσαλονίκη (1973). Σάββας - Γιώργος Δράμαλης 15 χρονών

Στο «Πανόραμα» με τον Πάνο Γαβαλά, 1976

ο ήχος αλλοιώθηκε. Όταν ξεκίνησα, το μπουζούκι είχε άλλη μυρωδιά. Παλιά όταν έπαιζες μπουζούκι είχες μεγάλη ευθύνη. Δεν ήταν εύκολο να παίξεις σε ένα μαγαζί, να συνοδέψεις έναν τραγουδιστή. Τώρα και να μην παίξεις κάτι, δεν τρέχει τίποτα. Σήμερα το μπουζούκι έχει περάσει σε τρίτη μοίρα. Έχει χάσει τον καθαρό και μεστό ήχο του. Στα καινούργια τραγούδια υπάρχει μόνο σε ζεϊμπέκικα και χασάπικα κι εκεί πάλι ασφουκτικά, πνίγεται από τα άλλα όργανα. Αν ήμουν τώρα πιτσιρικάς και άκουγα τον σημερινό ήχο του μπουζουκιού δεν θα με τραβούσε τίποτα σε αυτό. Δεν θα ήθελα να μάθω μπουζούκι. Σήμερα είναι τεχνητά τα πράγματα, χωρίς ψυχή. Δεν φταίνε οι παίχτες. Φταίει η εποχή. Τί βιώματα μπορεί να έχει κάποιος σήμερα για να παίξει μπουζούκι; Άμα κοιτάξεις γύρω σου θα δεις ότι όσο λαϊκός είναι ο κόσμος σήμερα, τόσο λαϊκό είναι και το τραγούδι. Η σημερινή μουσική είναι μπασταρδεμένη, το μπουζούκι εξαφανίζεται. Θέλει συλλογική προσπάθεια και αγώνα, για να μας δώσουν λίγο χώρο να υπάρχουμε, για να υπάρχει και μπουζούκι. Οποίος βρει μια δουλειά βολεύεται, γιατί από πίσω του περιμένουν κι άλλοι και αν κουνηθεί θα χάσει τη θέση του. Όλοι παραπονιούνται γι' αυτή την κατάσταση, χωρίς κανένας να κάνει τίποτα. Μόνο όλοι μαζί μπορεί να καταφέρουμε κάτι γι' αυτό το όργανο, αν πραγματικά το αγαπάμε. Είναι χαρακτηριστικό επίσης πως όταν ένας παίχτης γίνεται 50 χρονών, δεν έχει θέση στο μουσικό χώρο. Υπάρχουν «κολοσσοί» που κάθονται σπίτι

τους και δεν τους παίρνει κανείς τηλέφωνο; ούτε για να δει τι κάνουν. Μπορεί να τους παρουσιάσουν μετά τα εξήντα τους, ως μουσικό είδος. Αυτούς τους ανθρώπους όμως τους χρειαζόμαστε. Πρέπει κάπου να παίξουν για να μπορέσει κανείς να ακούσει πέντε ωραία πράγματα. Όχι μόνο γι' αυτούς που ξέρουν τη λαϊκή μουσική, αλλά περισσότερο γι' αυτούς που δεν την ξέρουν και πρέπει να γνωρίσουν πώς πραγματικά είναι». Ο

Γιώργος Δράμαλης έχει δουλέψει στα μεγαλύτερα μαγαζιά και έχει ζήσει πολλές στιγμές καταξίωσης. Πιστεύει όμως ότι δεν έχει παίξει όλα αυτά που τον εκφράζουν: «Το όνειρό μου είναι να παίξω κάποια στιγμή, σε μικρότερα μαγαζιά και με μικρότερο μεροκάματο, μπουζούκι με μικρόφωνο. Να παίξω στο μπουζούκι πράγματα που τα έχω στερηθεί τόσα χρόνια. Όλη μέρα κάθομαι εδώ, ανάμεσα στα μπουζούκια μου. Εδώ βγαίνει ο πραγματικός μου εαυτός. Μέσα σ' αυτό το δωμάτιο, έχουν ακουστεί «περίεργες» νότες, που μερικές φορές δεν το πιστεύω και ο ίδιος. Είμαι μόνος μου. Δεν μου λείπει κανείς τι να παίξω και πώς να το παίξω. Εδώ μέσα τα βγάζω όλα. Συνήθως παίξεις πράγματα που δεν τα θέλεις; δεν είναι ο εαυτός σου. Μόνο όταν βρεθείς στο χώρο σου ξεσπάς. Η ψυχή του παίχτη βγαίνει μόνο στις προσωπικές στιγμές. Αν μπορούσε να άκουγε κανείς τι παίζει ένας παίχτης μόνος του, τότε θα καταλάβαινε τι εννοώ».

τριάντα οκτώ

Στο στούντιο για το δίσκο «Αφιέρωμα», Γιώργος Δράμαλης - Κώστας Παλαιολόγλου

Όταν
ξεκίνησα
το μπουζούκι
είχε άλλη

ΟΚΙΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

του Κώστα Κατωχέρη

Κώστας Κατωχέρης 01

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΠΕΡΙΟΧΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΠΕΡΙΟΧΗ
ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ
ΑΓΡΪΩΝ
ΖΩΩΝ

Το **ΕΚΠΑΖ** είναι αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία που σκοπό έχει την περίθαλψη και την επανένταξη στη φύση των αγρίων ζώων που βρίσκονται τραυματισμένα, άρρωστα, αδύναμα ή ορφανά στη χώρα μας.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Τ.Θ.: 75072, Καλλιθέα 176 10
τηλ.: Αθήνα 95.96.088, 95.20.117
fax.: 95.63.562
Αίγινα: 0297-28367
Θεσ/νική: 031-724969
Κιν.: 0944-261 063
www.ekpaz.gr

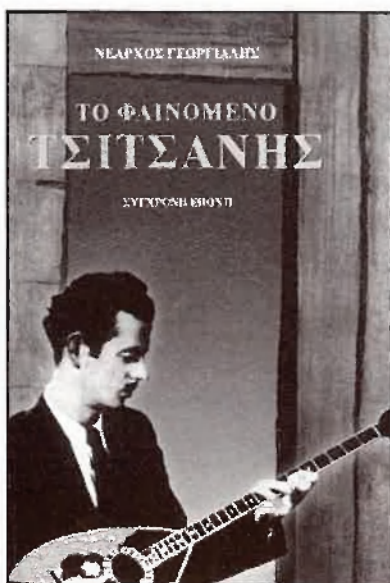
ΔΙΟΝΥΣΗΣ Δ. ΜΑΝΙΑΤΗΣ

ΟΙ ΦΩΝΟΓΡΑΦΗΤΖΗΔΕΣ

Πρακτικών μουσικών εγκώμιων

Εκδόσεις Πιτσιλός, 2001, σελ. 266

Το νέο βιβλίο —μικρή πραγματεία— του Διονύση Μανιάτη, *Οι φωνογραφητζήδες*, αποτελεί μια εκτεταμένη και φιλόδοξη προσπάθεια να προσεγγίσουμε τις ρίζες του ρεμπέτικου τραγουδιού, μέσα από την ιστορία του γραμμοφώνου δηλαδή από τα τέλη του προηγούμενου αιώνα, μέχρι το τέλος της δεκαετίας του πενήντα, όπου και σταμάτησαν να παράγονται πλάκες γραμμοφώνου. Είναι τόσα πολλά τα επιμέρους θέματα που αναπτύσσονται γύρω από το τραγούδι και τη δισκογραφία των 78' στροφών που καθιστούν το βιβλίο σημαντικό εργαλείο στη μελέτη του λαϊκού μας τραγουδιού: Η εξέλιξη του ελληνικού τραγουδιού, τα κέντρα διασκέδασης, οι κομπανίες και οι χοροί, η ελληνική δισκογραφία, οι εταιρείες δίσκων 78' στροφών, η δισκογραφία των Ελλήνων της Αμερικής, τίτλοι δισκογραφήσεων, συνθέτες σπιχουργοί, οργανοπαίχτες, ερμηνευτές, η πατρότητα της πνευματικής ιδιοκτησίας, το μπουζούκι στη δισκογραφία, η ιστορία και η εξέλιξη του γραμμοφώνου κ.ά. «Ο Μανιάτης», σημειώνει στον πρόλογο ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, «δεν είναι διανοούμενος αλλά συλλέκτης. Αυτό σημαίνει ότι, ως συγγραφέας δεν εξαντλείται σε θεωρίες και ιδεολογήματα, αλλά συγκεντρώνει όσο πιο πολλά στοιχεία μπορεί, που μας είναι απαραίτητα. Η τακτική αυτή, της συλλογής των στοιχείων, γίνεται φανερή και από το πρώτο βιβλίο του Μανιάτη (σ.σ. Βασίλης Τσιτσάνης, ο ατέλειωτος), και ολοκληρώνεται ακόμη πιο συστηματικά με το δεύτερο».

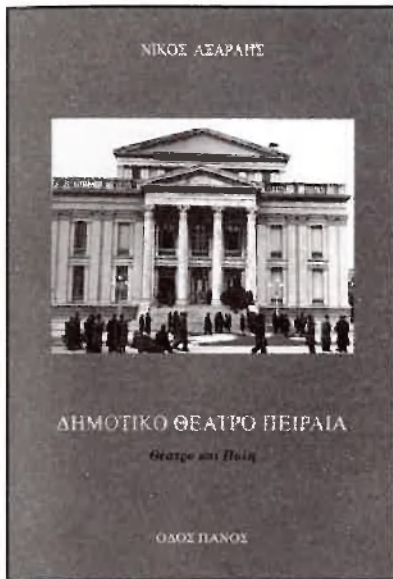

ΝΕΑΡΧΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΣΙΤΣΑΝΗΣ

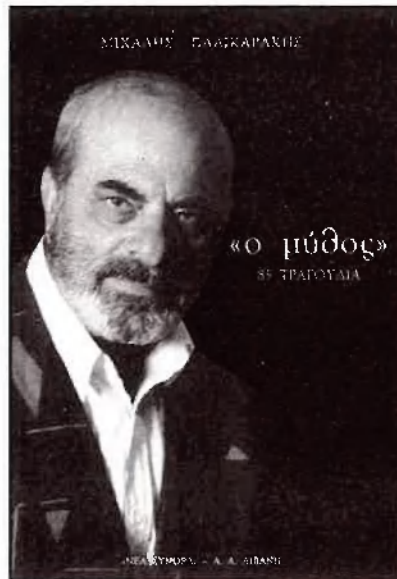
Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, 2001, σελ. 261

Ο Νέαρχος Γεωργιάδης έχει ασχοληθεί συστηματικά με τη μελέτη του ελληνικού λαϊκού τραγουδιού από τις καταβολές του μέχρι σήμερα και έχει παρουσιάσει στο παρελθόν τα βιβλία: *Ρεμπέτικο και πολιτική* (1993), *Από το Βυζάντιο στο Μάρκο Βαμβακάρη* (1996), *Ο Ακρίτας που έγινε ρεμπέτης* (1999), από τις εκδόσεις *Σύγχρονη Εποχή*. Με το πόνημά του *Το φαινόμενο Βασίλης Τσιτσάνης*, επιχειρεί να αποκαλύψει τις πρωταρχικές πηγές και καταβολές του έργου, του μεγάλου λαϊκού συνθέτη Βασίλη Τσιτσάνη και κυρίως αυτές που υπήρχαν πριν ακόμα μπει στη δισκογραφία. Κατά το συγγραφέα, η κυρίως ευρωπαϊκή του περίοδος στη δισκογραφία είναι η πρώτη του (1936-1940). Βασίζεται στις λαϊκές καντάδες του, σε ρυθμούς ζεϊμπέκικου ή χασάπικου και με αρκετούς εισαγωγικούς αυτοσχεδιασμούς (ταξίμια) στο μπουζούκι. Στη δεύτερή του περίοδο (1940-1953, οπότε τελειώνει και η συνεργασία του με τους χαρακτηριστικούς τσιτσάνικούς τραγουδιστές) διατηρούνται τα ισχυρά ευρωπαϊκά στοιχεία και ενισχύονται ακόμη περισσότερο με χορωδιακά. Παράλληλα εμφανίζεται εντονότερα το βαλκανικό χρώμα (σέρβικος, χόρες κτλ.) και το μεσανατολικό (οριεντάλ). Στην τρίτη και τελευταία του περίοδο (1954-1984), για να μπορέσει να ανταγωνιστεί τους μουσικούς του αντιπάλου (Καλδάρη, Μπακάλη, Δερβενιώτη κ.ά.) αφήνει να εισβάλουν στο έργο του περισσότερα ανατολικά στοιχεία (τσιφτετέλι, καρσιλαμάς, μακάμια) και ππειρώτικα μουσικά χρώματα. Έτσι ο Βασίλης Τσιτσάνης είναι ταυτόχρονα Ευρωπαίος και Ανατολίτης, Βαλκάνιος και Μεσανατολίτης, σημαδεύοντας με το έργο του και τα τέσσερα σημεία του ελληνικού ορίζοντα.

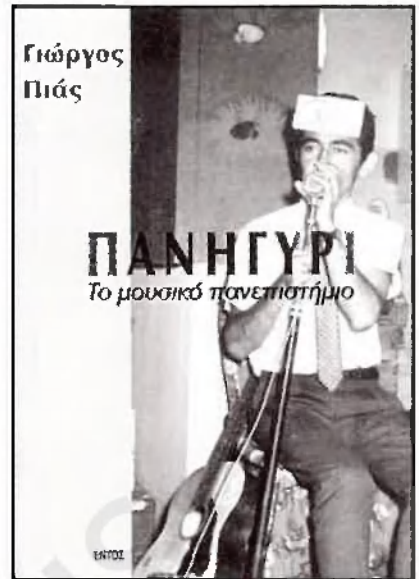
ΝΙΚΟΣ ΑΞΑΡΛΗΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΠΕΙΡΑΙΑ
Θέατρο και πόλη
 Εκδόσεις Οδός Πανός, 2001, σελ. 166

Πολύ ενδιαφέρουσα και πολύτιμη η μελέτη του Νίκου Αξαρλή για το Δημοτικό Θέατρο Πειραιά, όπου εξετάζεται η ίδρυση και η πορεία του θεάτρου, καθώς και η σχέση της πόλης του Πειραιά με το θέατρό της. Το Δημοτικό Θέατρο Πειραιά θεμελιώθηκε το 1885, όμως καθυστέρησε να ολοκληρωθεί. Η πρώτη παράσταση δόθηκε στις 19 Απριλίου 1895 με το ανέβασμα του έργου του Δημήτρη Βερναδάκη, Μαρία Δοξαπατρή. Μέσα από αυτή του την έρευνα ο συγγραφέας, κατέληξε ότι ως δημοτικό θέατρο λειτούργησε μόνο την περίοδο του δημοτικού θιάσου Πειραικό Θέατρο (Δεκέμβριος 1957- άνοιξη 1959) που είχε ιδρύσει ο Δημήτρης Ροντήρης. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις λειτούργησε ως «κέντρον διερχομένων θιάσων», όπως έγραψε χαρακτηριστικά η πειραιϊκή εφημερίδα Χρονογράφος, στις 11 Ματίου 1957. Το παράρτημα του βιβλίου περιλαμβάνει την εργογραφία των Πειραιωτών θεατρικών συγγραφέων στην πρώτη περίοδο του θεάτρου και τις πρώτες κινηματογραφικές προβολές στο θέατρο.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΛΙΚΑΡΑΚΗΣ
Ο ΜΥΘΟΣ - 85 ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
 Εκδόσεις Νέα Σύνορα - Α. Α. Λιβάνη, 2000,
 σελ. 139

Ογδονταπέντε τραγούδια αφιερωμένα στο Στέλιο Καζαντζίδη περιλαμβάνει το βιβλίο του Μιχάλη Παλικαράκη, *Ο μύθος*. «Αν με ακούει ο Θεός θέλω να γίνω αετός φωλιά αλλού να χτίσω που να μην φτάνει κεραυνός ούτε ανθρώπινος καημός εκεί θέλω να ζήσω. Ψηλά στις αετοφωλιές θα παίζει ο πόνος μου πενιές και θα παρηγοράει, μονάχα εκείνες τις καρδιές που 'χουνε πάντα συννεφίες κι η μοίρα τις νικαίει...».

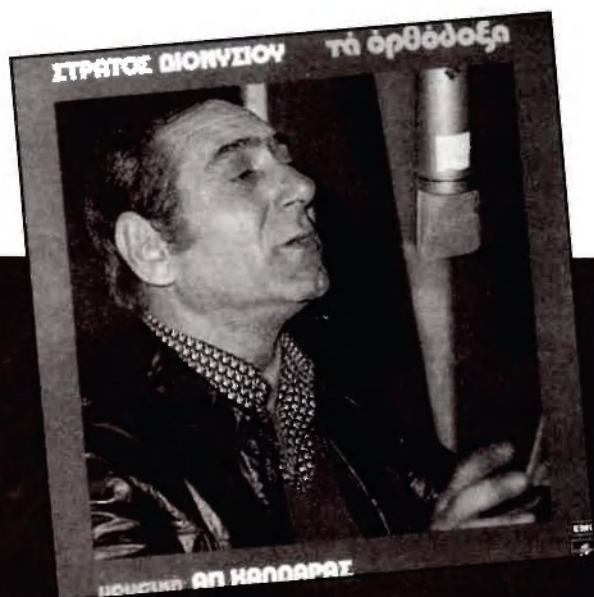

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΙΑΣ
ΠΑΝΗΓΥΡΙ
Το μουσικό πανεπιστήμιο
 Εκδόσεις Εντός, 2001, σελ. 62

Ο Γιώργος Πιάς υπηρετεί ως σιχουργός το σημερινό δημοτικό τραγούδι. Εδώ και χρόνια ήθελε να καταγράψει εικόνες, εμπειρίες, παραστάσεις, σχόλια και παρατηρήσεις για όλα εκείνα που έχει βιώσει από μικρό παιδί σχετικά με τα πανηγύρια και τους ανθρώπους που το υπηρετούν. Στο βιβλίο του Πανηγύρι, μιλά με απλά λόγια «για την κατάσταση που επικρατεί στον εκτός εκτός των φώτων της δημοσιότητας μουσικό χώρο. Για όσα μας χάρισε το δημοτικό του 20ού αιώνα και τα πρόσωπα που το υπηρέτησαν-οι δάσκαλοι δηλαδή των σημερινών Ελλήνων καλλιτεχνών. Πάνω απ' όλα θέλει να τονίσει ότι το «Πανηγύρι» παραμένει ένα λαϊκό "μουσικό πανεπιστήμιο"».

από τις 33' στροφές

του Κώστα Μπαλαχούττ

ΤΑ ΟΡΘΟΔΟΞΑ 1978

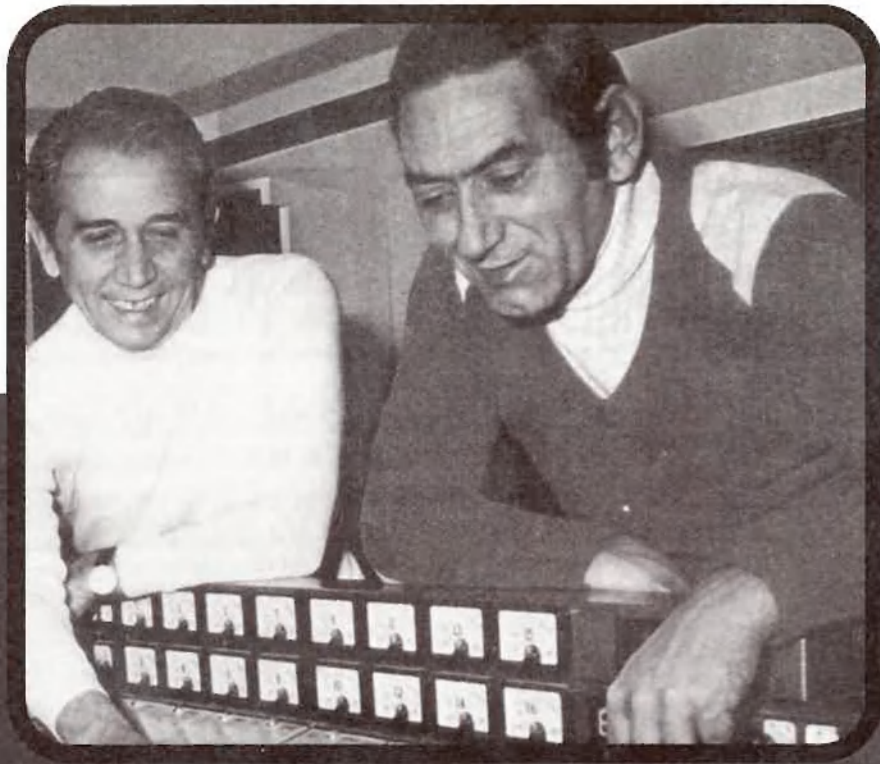
Στίχοι - Μουσική : Απόστολου Καλδάρα
Ερμηνευτής: Στράτος Διονυσίου

«Την ώθησα να καταπιστώ με την δουλειά μου αυτή που φέρει το γενικό τίτλο *Τα Ορθόδοξα*, όσο κι αν σας φανεί παράξενο, μου την έδωσαν οι δυο - τρεις επισκέψεις που έκανα σε νυχτερινά «κέντρα» το περσινό καλοκαίρι. Παρατήρησα λοιπόν ότι ο λαός μας, χορτασμένος από το πολιτικό, το κοινωνικό και το γενικά λεγόμενο «κουλτουριάρικο» τραγούδι, το οποίο φυσικά έπαιζε τον ρόλο του μετά την πτώση της τραγικής εφταετίας και που εκτονώθηκε με αυτό, αναζήτησε και πάλι βρήκε μέσα του τον απλό άνθρωπο. Ανακάλυψε πάλι ότι η ζωή δεν σταματά ποθενά και ποτέ. Ανακάλυψε ότι μέσα του, ο άνθρωπος αγωνιστής, καυθαλάει και τον άνθρωπο που θέλει να χαρεί, να γλεντήσει, να χορέψει, να τραγουδήσει, να αγαπήσει να φιλοσοφήσει κ.λπ. Να γλεντήσει όμως με τον τρόπο του. Να ξανατραγουδήσει ότι του άρεσε και του αρέσει. Με την συνοδεία του ποτηριού να πει τον πόνο του, τους καπμούς του, τα βάσανά του. Όλα όμως αυτά με το δικό του τραγούδι που δεν είναι άλλο από το «λαϊκό». Γιατί είναι το μόνο τραγούδι που απκεί όλα τα ενδιαφέροντα και τα αισθήματα του απλού ανθρώπου του λαού μας. Έχοντας λοιπόν κι εγώ υπόψιν μου όλα αυτά, έγραψα τα Ορθόδοξα και τα οποία και του αφιερώνω, έχοντας πολύτιμο συνεργάτη μου για την απόδοσή τους, το φίλο μου Στράτο Διονυσίου».

Με τα παραπάνω λόγια προλογίζει τον μεγάλο αυτό δίσκο, 33' στροφών, ο Απόστολος Καλδάρας. Το πνεύμα του σημειώματος όσο και ο τίτλος, *Τα Ορθόδοξα*, είναι ενδεικτικά τόσο του κλίματος της εποχής όσο και των προθέσεων του δημιουργού. Αμέσως μετά την μεταπολίτευση το πολιτικό τραγούδι είναι αυτό που κυριαρχεί στο μουσικό προσκήνιο

της χώρας. «Φιμωμένοι» δημιουργοί —με πιο τρανταχτό παράδειγμα αυτό του Μίκη Θεοδωράκη— βρίσκουν διέξοδο, παρουσιάζοντας τα απαγορευμένα έργα τους. Τα «οντάρτάδικα» στην Πλάκα και στα Εξάρχεια γνωρίζουν μεγάλες δόξες. Όμως μαζί με το βασιλικό πατίστηκε και η γλάστρα... Πολλές από τις δισκογραφικές «πολιτικές» εργασίες που παρουσιάστηκαν καταιγιστικά εκείνη την περίοδο αλλά και λίγο αργότερα, είχαν καιροσκοπικό χαρακτήρα και σύντομα ξεχάστηκαν, χωρίς να αφήσουν τα ίχνη και το στίγμα τους. Παράλληλα το «έντεκνο» ακολουθώντας με τη σειρά του τα διαδραματιζόμενα, προσπαθεί να προσεγγίσει κοινωνικοπολιτικά θέματα ανάλογου ύψους και βάθους.

Το 1978 όλα αυτά αρχίζουν να ξεθωριάζουν και να κουράζουν το κοινό που στρέφεται σε ένα πιο «νταλκαδιάρικο» και «λαϊκίστικο» άκουσμα που εκφράζει με περισσότερη ίσως ειλικρίνεια και αμεσότητα το πάθος, τα αισθήματα και τους πάθους της φυλής και της εποχής. Σε αυτό βοηθούν και οι δισκογραφικές εταιρείες που υποστηρίζουν το ανάλογο στοιχείο, είτε αυτό εκφράζεται «λαϊκοδημοτικόαισθηματικά», είτε «ευροελαφρολαϊκά». Ταυτόχρονα το ρεμπητικό αναβιώνει —ευτυχώς δικαιώνεται— αλλά δυστυχώς γίνεται κι αυτό με τη σειρά του μόδα που... μαζί με τα ξερά καίει και το κλωρά. Όσο το είδος πουλάει, σπρώχνεται, άναρχα και άταστα, κερδοσκοπικά - ηηρουμένων των εξαιρέσεων - χωρίς φροντίδα και μεράκι. Τουλάχιστον όσον αφορά τις «εξουσίες». Μέσα σε αυτό το καθεστώς σύγχυσης, ο Καλδάρας, επιχειρεί να φέρει τους «άπιστους» στον σωστό και ίσιο δρόμο της «Ορθοδοξίας», που πορεύεται σε λαϊκές στράτες με «έντεκνα» μονοπάτια. Ο ίδιος άλλωστε, είχε με επιτυχία γεφυρώ-

σει στο παρελθόν, τόσο το ρεμπέτικο με το λαϊκό, όσο και το λαϊκό με το έντεχνο. Στις αρχές του '70 με τους επιτυχημένους—από κάθε άποψη—κύκλους Μικρά Ασία σε στίχους Πυθαγόρα και Βυζαντινός Εσπερινός σε στίχους Λευτέρη Παπαδόπουλου, ανανέωσε το κλασικό λαϊκό τραγούδι εμπλουτίζοντας το με σύγχρονα «έντεχνα» κοινωνικοπολιτικά στοιχεία και προεκτείνε την πορεία του. Οι επόμενες όμως εργασίες του—χωρίς να υπολείπονται σε αξία και ευρηματικότητα των προηγούμενων δικών καθώς και αυτές άλλων «επίκαιρων» συναδέλφων του—δεν θα περάσουν στον κόσμο. *(Για ρεμπέτες και για φίλους, Ροβινσώνες, Τα σκόρπια φύλλα, Τα σήμαντρα, Ο Μενιδιάτης τραγουδά Καλδάρια κ.ά.)* Το 1977 όμως κάνει την απρόσμενη έκκληση με το «Γιε μου» σε στίχους Λευτέρη Παπαδόπουλου με ερμηνευτή τον Σταμάτη Κοκότα.

Τα Ορθόδοξα—της επόμενης χρονιάς—περιλαμβάνουν 11 όμορφα λαϊκά τραγούδια σε στίχους και μουσική του Καλδάρια—εκτός το «Του γιου σου κλέψε το σπαθί» όπου οι στίχοι ανήκουν στον Λ. Παπαδόπουλο—και ένα ορχηστρικό («Βυζαντινός αέρας»). Όλα ξεχωρίζουν για την αρτιότητα και την μαστοριά τους. Ξεχωριστό στοιχείο οι ιδιαίτερα φροντισμένες και πρωτότυπες ενορχηστρώσεις που επιμελήθηκε ο ίδιος ο δημιουργός. Δεν λείπουν οι αγαπημένες αναφορές στα «Αγία Χώματα» της προσφυγιάς, ούτε τα κοινωνικά θέματα που θυμίζουν «Φιλοσοφία». Το κύριο όμως πιάτο αφορά την καθημερινή ζωή, τις μνήμες και το έρωτα. («Τ' αντρίκιο μάτι», «Τα φυλλοκάρδια», «Κακολόγα με», «Διπλή απόψε κλειδαρι», «Συγγνώμη που αγάπησα εκείνη», «Ακριβά

πληρώνω», «Ανάθεμα τα χείλια της»). Σουζέ του δίσκου το κλασικό πια «Αργά, είναι πια αργά». Τόσο οι στίχοι, όσο και η μουσική των τραγουδιών είναι «έντεχνοι» με την ουσιαστική έννοια του όρου. Στο ίδιο μήκος κύματος και η ερμηνεία του Στράτου Διονυσίου. Ενός σπουδαίου λαϊκού ερμηνευτή που την συγκεκριμένη—χρονικά—στιγμή προσπαθούσε να ξαναστήσει την φήμη και τη δόξα του, που είχαν πληγεί από μια «παραμονή» στις φυλακές της Τίρυνθας καθώς και από μια σειρά καλών δίσκων που όμως—ανυποστίρικτοι—δεν εισέπραξαν το αντίτιμο της επιτυχίας που τους άρμοζε *(Πάλι μαζί μας, Πικρά κι ανθρώπινα, Αν ξαναζούσα)*.

Τα Ορθόδοξα ακούστηκαν αρκετά αλλά δεν μεσουράνησαν. Η κυκλοφορία τους συνέπεσε σε μια εποχή κρίσης της «πίστεως» σε επίπεδο δισκογραφίας και νοοτροπίας. Τόνωσαν όμως το ηθικό του Διονυσίου—που δυο χρόνια αργότερα θα έπαιρνε πανηγυρικά τη ρεβάνς—ενώ απεδείξαν για μια ακόμη φορά, και ίσως τελευταία σε μέγεθος και απήκηση,—το εύρος και την δύναμη του ταλέντου του δημιουργού τους.

Η φωτογραφία του εξωφύλλου ακολουθεί τα χνάρια του θρυλικού Υπάρχω, των Χρήστου Νικολόπουλου και Πυθαγόρα με τον Στέλιο Καζαντζίδη. Παντα ο τελευταίος αποτελούσε πρότυπο και μέτρο σύγκρισης στην «Ορθοδοξία». Υποδειγματική και αυτή στο οπισθόφυλλο με τον συνθέτη και τον ερμηνευτή να «ρυθμίζουν» τις λεπτομέρειες στην κονσόλα του ήχου. Απαράδεκτο το σταμάτημα—εδώ και χρόνια—της κυκλοφορίας του έργου σε ψηφιακή έκδοση. Είναι πράγματι ν' απορεί κανείς Δυσκολίοι καιροί για αυτούς που σκέφτονται και τραγουδούν «Ορθόδοξα».

ΛΙΛΗ

Η ΡΕΜΠΕΤΙΣΣΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ: 9.58FM ΤΗΣ ΕΡΤ3 ΚΑΙ ΑΡΧΕΙΟ-ΣΥΛΛΟΓΗ ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΕΛΙΚΗ

Η κυκλοφορία του cd *Λιλή, η ρεμπέτισσα της Θεσσαλονίκης*, αποτελεί ένα σημαντικό γεγονός στην καταγραφή της ρεμπέτικης ιστορίας. Το θρυλικό τρίο Λιλή-Καμπουρέλος-Σωκράτης, ριζωμένο στην Θεσσαλονίκη για 43 χρόνια, «μακριά από τις προκλήσεις και προσκλήσεις των δισκογραφικών εταιριών», ταυτίστηκε με τη μουσική ζωή της πόλης, διαμορφώνοντας ένα ξεχωριστό μουσικό είδος –για όσους τους γνώρισαν– στη διάρκεια της μακρόχρονης θητείας τους στο πάλκο και στα υπόγεια του *Μινουί*. (Στο *Μινουί*, στην οδό Δαγκλή, ευτύχησα να τους ακούσω, τα πρώτα φοιτητικά μου χρόνια, στο τέλος του '80). Το 1987, αφού αποδέχτηκαν την πρόσκληση του Δημήτρη Γουσίδη (διευθυντή τότε της ΕΡΤ) ηχογράφησαν για μία φορά, στο στούντιο του Ραδιοφωνικού Σταθμού Μακεδονίας, τριάντα περίπου τραγούδια. Με πρωτοβουλία του 9.58 FM και με τη φροντίδα και το μεράκι του ερευνητή Γιώργου Μελίκη, δεκαοχτώ από αυτά μεταφέρθηκαν στο cd, δίνοντας τη δυνατότητα στους θαυμαστές τους να μην τους ξεχάσουν, αλλά να ακούσουν και οι φίλοι του λαϊκού και ρεμπέτικου τραγουδιού, το μπουζούκι του Γιώργη Καμπουρέλου (Πρωτοπατρίδη), το τραγούδι και την κιθάρα του Σωκράτη Θεοδωρίδη και την εκφραστική φωνή της Λιλής (Ζαχαρένιας Βαλαβάνη). Τα τραγούδια που ακούγονται είναι συνθέσεις των Βαμβακάρη, Παπαϊωάννου, Περιστέρη, Τσιτσάνη, Μπαγιαντέρα και άλλων. Στο βιβλίο της έκδοσης που συνοδεύει το cd, περιλαμβάνονται κείμενα των Δημήτρη Κατσαντώνη, Βάνας Χαραλαμπίδου, Γιώργου Μελίκη, Πάνου Γεραμάνη, Βίκης Χαρισσοπούλου, Δημήτρη Γουσίδη, Σταύρου Τζίμα, Βαγγέλη Τάταλα και Κούλας Θεοδωροπούλου. Επίσης δημοσιεύονται άγνωστες φωτογραφίες και ντοκουμέντα από τη ζωή της Λιλής, που τα εμπιστεύτηκε στους παραγωγούς, ο γιος της και βασικός συνεργάτης της έκδοσης αυτής Σωτήρης Βαλαβάνης. Μια έκδοση τιμής και μνήμης για τη Λιλή, που έφυγε από τη ζωή την 1η Φεβρουαρίου του 2001, στα 73 της χρόνια.

Θανάσης Συλιβός

ΜΗΤΣΟΣ ΣΤΑΥΡΑΚΑΚΗΣ

ΣΤΗ ΔΙΝΗ ΤΩΝ ΑΝΕΜΩ

ΣΕΙΣΤΡΟ- ΜΒΙ

Από τις μουσικές εκδόσεις Σείστρο και την ΜΒΙ κυκλοφόρησε η πρόσφατη δουλειά του Μήτσου Σταυρακάκη σε δικούς του στίχους και μελωδίες. Τα τραγούδια ερμηνεύουν ο Βασίλης Σταυρακάκης και η Σπυριδούλα Τουτουδάκη. Έχοντας όλοι τους αποτελέσει ιδρυτικά μέλη του Λαβύρινθου, του σχήματος του Ρος Ντέιλι, στη δεκαετία του '80, συναντιούνται ξανά, Στη δίνη των ανέμων. Μαζί τους ο Γιώργης Ξυλούρης ή Ψαρόγιωργης, γιος του Ψαραντώνη, στο λαούτο, η Αγγελική Ξεκαλάκη στο μπεντίρ και η Rachel Cogran στη φλογέρα, ενώ ο Ρος Ντέιλι που έχει και τη γενική φροντίδα της ορχήστρας παίζει λύρα, ούτι, και σάζι. Η Δίνη των ανέμων αν και είναι βασισμένη στο κρητικό μουσικό ιδίωμα, μπορεί να ξεπεράσει τα όριά του.

Χρόνης Πλατίνος

ΜΑΡΙΩ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ Τ' ΟΥΡΑΝΟΥ LYRA

Για όσους δεν έτυχε να ακούσουν από κοντά τη «μεγάλη κυρία του ρεμπέτικου τραγουδιού», τη Μαριώ, στο παραδοσιακό στέκι της Πλάκας, το *Περιβόλι τ' ουρανού*, να τραγουδά με τη γλυκιά και αυθεντική φωνή της, σμυρνέικα, ρεμπέτικα, λαϊκά και παραδοσιακά τραγούδια, κυκλοφόρησε από τις εκεί εμφανίσεις της, η ζωντανή ηχογράφηση *Στο περιβόλι τ' ουρανού*. Μαζί της τραγουδούν ο Γιώργος Τζώρτζης και οι Ζαχαρίας Κουρούνης και Μπέττυ Ζαφειροπούλου, ενώ η επιμέλεια του παραγράμματος είναι του Γιώργου Παπαδάκη. Η Μαριώ με τη μοναδική ερμηνεία και τα εξαιρετικά ντουέτα της με τον Γιώργο Τζώρτζη, απογειώνει το κέφι και αποτελεί δείγμα της αληθινής λαϊκής διασκέδασης. «Μες τον πράσινο το μύλο», «Πού θα με πας», «Να τι βγαίνει από 'κει», «Πώς θα περάσει η βραδιά», «Βαγγελίτσα», «Της τριανταφυλλιάς τα φύλλα», είναι μερικά από τα τραγούδια που περιλαμβάνονται στη ζωντανή ηχογράφηση *Στο Περιβόλι τ' ουρανού*.

Θανάσης Συλιβός

Η ΝΤΟΡΑ ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΠΑΙΖΕΙ ΣΟΠΕΝ ΣΕΙΡΙΟΣ

Η αμηχανία των ακροάσεων. Ο φόβος της νέας επαφής με ένα γνώριμο έργο. Ένας δίσκος στις προθήκες. Η Ντόρα Μπακοπούλου. Ο *Federic Chopin*. Ύστερα η μουσική. Δύο άνθρωποι που δεν γνωρίστηκαν ποτέ και, μία τέχνη που διοχέτευσε τον ένα στον άλλο. Σε μια συνεύρεση απίθανης πληρότητας για την Ελληνική πραγματικότητα, η σπουδαία μουσικός μας αποκαλύπτει ξανά τη χαρά της ζωής, μες τους ήχους ενός παιδικού της έρωτα, ξαναβρίσκοντάς τον απaráλαχτο μέσα της, μετά από πολύ δρόμο και χίλιους άλλους κόσμους που γνώρισε εν τω μεταξύ. Ξεφεύγοντας από την παγίδα της αισθηματολογίας και στην ισορροπία μεταξύ του υγιούς λυρισμού και της ακρίβειας στην ανάγνωση των κειμένων, η εξαιρετική αυτή ηχογράφηση δικαιώνει απόλυτα ένα ρεπερτόριο τόσο απαιτητικό. Η ερμηνεία της Ντόρας Μπακοπούλου, καθώς γεννιέται μέσα από την πιο βαθιά ανάγκη για έκφραση, την τοποθετεί ανάμεσα στους κορυφαίους της τέχνης, ενώ ανασαίνει ένα καινούργιο νόημα στην κρυμμένη ποίηση της ζωής μας.

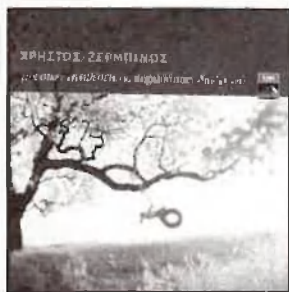
Γιάννης Μπάβας

ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΠΟΔΡΑΣΗ CARTOON EROS-Corifeo

Η παρέα των μουσικών της Ομαδικής Αποδρασης είναι μια από τις πιο δημοφιλείς ομάδες της σύγχρονης μουσικής σκηνής, με μακρόχρονη θητεία στο χώρο της κλασικής μουσικής αλλά και των διαφόρων ρευμάτων της αυτοσχεδιαζόμενης μουσικής. Στο ενεργητικό της έχει δυο δίσκους (*Ένα Βλέμμα φτάνει*, 1986 και *Όπως η θάλασσα*, 1998, με τη συμμετοχή της Σαβίνας Γιαννάτου), ενώ δική της ήταν και η ενορχήστρωση στο δίσκο *Αναπνοές*, της Λένας Πλάτωνος. Το νέο της άλμπουμ *Cartoon* αποτελεί και την πρώτη έκδοση της εταιρείας *Corifeo*, που τις παραγωγές επιλέγει και οργανώνει ο Νότης Μαυρουδής. Το *Cartoon* χαρακτηρίζεται από την ιδιαίτερα ρυθμική διάθεση του γκρουπ, με έντονες ροκ και τζαζ αποχρώσεις, χωρίς να λείπει και το επίμονο ψάζιμο στα σύγχρονα μουσικά ιδιώματα. Από τις καλές στιγμές η αισθαντική ερμηνεία της Λιζέτας Καλημέρη στα «Ξωτικά». Το ερμηνευτικό μέρος συμπληρώνουν ο Βασίλης Γισδάκης, ο Κωστής Κωνσταντάρας, η Αλεξάνδρα Σαμουλίδου και η Αναστασία Μολυβδά.

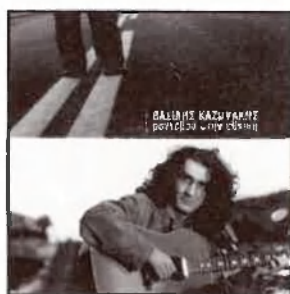
Χρόνης Πλατίνος

ΧΡΗΣΤΟΣ ΖΕΡΜΠΙΝΟΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΕ ΠΑΡΑΜΥΘΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ HMV

Ο πρώτος προσωπικός δίσκος για έναν μουσικό με περίπου τριαντάχρονη πορεία στο καλλιτεχνικό στερέωμα. Έναν άνθρωπο που σαν δεξιότηχνης έχει συνεργαστεί με κορυφαίους Έλληνες συνθέτες (Θεοδωράκη, Ξαρχάκο, Μαρκόπουλο, Μικρούτσικο κ.ά.) και έχει συμμετάσχει στην ηχογράφηση πολλών δίσκων. Στο cd περιλαμβάνονται τρία έργα του που γράφτηκαν με διαφορετικές αφορμές; Οι Πένθιμες φωνές για φλάουτο και μαγνητοταινία, αίτημα της φλαουτίστριας Σοφίας Μαυρογενίδου για να παρουσιαστεί στον καθεδρικό ναό της Πράγας, η μουσική για δύο ταινίες του βωβού κινηματογράφου (*Περιπέτειες του Βιλάρ* και *Κοινωνική σαπίλα*), ύστερα από πρόταση της Ταινιοθήκης Ελλάδας σε συνεργασία με την Ορχήστρα Χρωμάτων και οι «περί ονείρων γραφές» των Παπαδιαμάντη, Σαραντάρη, Ελύτη, Εμπειρίκου, Μπέκετ, Χειμωνά, ύστερα από πρόταση της Ορχήστρας Χρωμάτων και της ποιήτριας Λουλίας Ηλιοπούλου. Και τα τρία έργα είναι εξίσου σημαντικά και ενδιαφέροντα.

Βασίλης Μπαμπίλης

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΖΟΥΛΛΗΣ ΡΑΝΤΕΒΟΥ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ LYRA

Από τους ξεχωριστούς τραγουδοποιούς της ελληνικής μουσικής σκηνής ο Βασίλης Καζούλλης, παρουσιάζει τη νέα του δουλειά *Ραντεβού στην Εθνική*, τονίζοντας την ταξιδιάρικη και εξωστρεφή διάθεσή του. Τα έντεκα καινούργια τραγούδια –μικρές ιστορίες– σε δικούς του στίχους και μουσική παρουσιάζονται «δεμένα» με το γνώριμο ήχο που χαρακτηρίζει και τις προηγούμενες δουλειές του, χωρίς να λείπουν και οι αναφορές σε σημερινές φόρμες (τύπου ραπ), όπως το «Πορτρέτο», που συμμετέχει ο Δημήτρης Μεντζέλος, από τα Ημισκούμπρια. Τον ήχο από παλιότερη συνεργασία του με τους Αρουίμας, μας φέρνει το κομμάτι «Στα δεκαεννιά σου», ενώ στα «Τσακίσματα» είναι εμφανείς οι παραδοσιακές αναφορές του. Στο άλμπουμ συμμετέχει και ο Κώστας Τουρνάς ερμηνεύοντας το «Είσαι πάντα εδώ».

Χρόνης Πλατίνος

ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ 18 ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΚΟΥΓΙΟΥΜΤΖΗ EROS-Corifeo

Δεκαοκτώ αγαπημένα τραγούδια του Σταύρου Κουγιουμτζή, ενός αθόρυβου δημιουργού «που με την ευαισθησία του σημάδεψε τον ήχο μιας εποχής και καθρέφτισε τις αγωνίες απλών ανθρώπων», παρουσιάζει η Πολυφωνική Χορωδία του Δήμου Βόλου, με μάεστρο το Γιάννη Καρκάλα. «Ήταν πέντε ήταν έξι», «Κάπου νυχτώνει», «Οι ελευθεροί κι ωραίοι», «Στα χρόνια της υπομονής», «Ένας κόμπος η χαρά μου», είναι μερικά από τα τραγούδια που περιλαμβάνει το άλμπουμ. Τραγούδια που όλοι μας έχουμε σιγοφιθυρίσει και που παρουσιάζονται εδώ με χορωδιακή μορφή. Όπως σημειώνει και ο Νότης Μαυρουδής «η καλή μουσική είναι σημείο αναφοράς για δισακευές εμπνευσμένες». Η Πολυφωνική Χορωδία του Δήμου Βόλου, έχει αφιερώσει πολλές συναυλίες στο έργο του Σταύρου Κουγιουμτζή, και ερμηνεύει με ξεχωριστό τρόπο τα τραγούδια του.

Χρόνης Πλατίνος

Τα προηγούμενα τεύχη
του **Μετρονόμου** διατίθενται
στο **Βιβλιοπωλείο Ναυτίλος**
(Χαριλάου Τρικούπη 28, Αθήνα)

Μπορείτε επίσης να τα αποκτήσετε επικοινωνώντας μαζί μας στα τηλέφωνα: 010 9703932 ή με e-mail: metro-no@otenet.gr

Για να γίνετε συνδρομητής του περιοδικού, για ένα χρόνο, στείλτε τα στοιχεία σας:

(ονοματεπώνυμο, διεύθυνση, πόλη, Τ. Κ., τηλέφωνο) με e-mail: metro-no@otenet.gr, fax: 010 9703932

ή ταχυδρομικός, μαζί με μια ταχυδρομική επιταγή (8,80, 3.000 δρχ.) στη διεύθυνση: Θανάσης Συλιβός, Αντρέα Δημητρίου 3,
173 41, Άγιος Δημήτριος, Αθήνα.

ΠΟΙΗΤΕΛΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ

Pandelis Thalassinos

Ο ΆΓΙΟΣ ΕΡΩΤΑΣ

Ο Άγιος Έρωτας

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΕ CD - MC μόνο με ταινία γνησιότητας / e-mail: mbl@musicboxinternational.gr

ΕΛΛΗΝΕΣ & ΙΝΔΟΙ

Saraswati
 Μουσική - Ηχογράφιση - Δισκογραφία

Saraswati
 Αλεξάνδρος Καραμπίτης
 Τηλ: 02950 52 360, Fax: 02950 54 360
 www.saraswati.gr